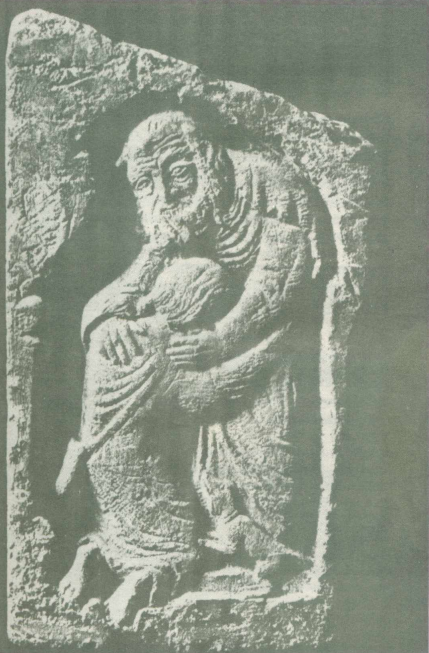

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

Hogyan lehet érthetően
beszélni a hitről?

Aktuális mondanivaló
a mai hirdetésben

Közös kincsünk a Biblia

Ökumené a családban

Időszerű témák és kérdések
a gyakorlati teológia területéről

Önmagunkról – kertelés nélkül

70

1995/2

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Tudatos csendben Isten előtt – *H.K.* – 41

Tanuljunk együtt!

Udo Vach: Hogyan lehet érthetően beszélni
a hitről 42
Dr. Hafenscher Károly: Aktuális mondanivaló
a mai igehirdetésben 47

Evangélikusok a nagyvilágban

Erő és hatalom a női lelkészeknek
– *Csonkáné Szabó Magda* – 51
Könyvismertetés
Evangélikus kapcsolatok a vasfüggöny legördülése
után – *Dr. Boleratzky Lóránd* – 52

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó 55
Tarr Kálmán: Közös kincsünk a Biblia 59
Ökumené a családban
– *Dr. Hafenscher Károly* – 60

Lelkészszemmel

„Pár szem krumpli” – *Görög Tibor* – 63
Dr. Szabó Lajos: Időszerű témák és kérdések
a gyakorlati teológia területéről 64

1995-ben a *Lelkipásztor* címlapján (logóként) a tékozló fiúról szóló példázat kódombormű képe áll. Ernst Andreas *Rauch* művész alkotása 1946-ból. Münchenben található a relief. *Hazatérés az Atyához* a címe (*Heimkehr zum Vater*). Abból a könyvből való, amely 66 művészi ábrázolást hoz e jézusi példázatból – az ókortól napjainkig. (*Die Liebe des Vaters*. Berlin 1960). Egészévi meditációs anyag Olvasóink számára. A naponkénti megtérés lutheri kívánsága csak azért lehetséges, mert az Atya mindig hazavár. Nemcsak az egyes embert, de egész egyházát is hazavárja szerető Atyánk.

Tanít az egyháztörténet

A lektor hangja – *HK.* – 65
Búcsúzás – *Fürst Ervin* – 65

A teológia szomszédságában

Az önkéntes véradás 67

Fórum

Nyílt levél Friderikusz Talk Show ügyében
– *HK.* – 68

Az igehirdető műhelye

Böjt első vasárnapja – *Nagyné Szeker Éva* – 69
Böjt második vasárnapja – *Balogh András* – 70
Böjt harmadik vasárnapja – *Baloghné Szemerei Mária* – 71
Böjt negyedik vasárnapja – *Baranyainé Rohn Erzsébet* – 71
Böjt ötödik vasárnapja – *Baranyai Csaba* – 72
Virágvasárnap – *Szemerei János* – 73
Desszert vagy kenyér? – *Dr. Hafenscher Károly* – 74

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Káposzta Lajos: Önmagunkról – kertelés nélkül 75
A 70 éves Lelkipásztor 1994-es évfolyama visszapillantó
tükröben – *HK.* – 77
A Lelkipásztor 1994. évfolyamának bírálata
– *Zügn Tamás* – 78

A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtótanácsa legutóbbi ülésén (1994. november végén) elhatározta, hogy a többi lapunkkal párhuzamosan 1995 január elsejétől emeli a Lelkipásztor előfizetési árát. Egyes szám ára 190,- Ft, egy évre 2.280,- Ft. – Nyugati terjesztésben 10 DM. –

Sajnálatos bejelentésünket kerjük, fogadják megértéssel Olvasóink! 70. évébe lépett szakfolyóiratunk a nyomda- és a papírárak, valamint a postai díjak emelkedése miatt még így is csak központi segítséggel tudja megjelenését biztosítani.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik: havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenscher Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4.

Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

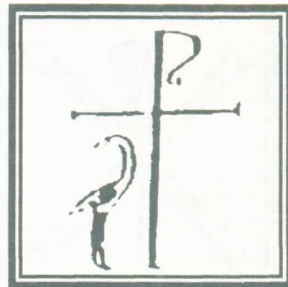
Készült a domlprint® gondozásával. 95-2.

Előfizetési díj: havi 190,- Ft, fél évre: 1140,- Ft, egy évre: 2280,- Ft.

Nyugati terjesztésben: számonként 10 DM.

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Tudatos csendben Isten előtt

Csendesedjete el és tudjátok meg, hogy én vagyok az Isten!
Zsolt 46,11

Harci zsoldárnak ismerjük, győzelmi éneknek emlegetjük. Ünnepeken szinte harsogva éneklük gyülekezeteink a 46. zsoldártól készült *Erős vár a mi Istenünk!* korált. Norvég ellenálló partizán indulójává lett az evangélikus himnusz a náci megszállás alatt. Paul Robeson is így énekelte néger testvéreinek. Erre a versre rendszerint nem is figyelünk: *Csendesedjete el és (más fordítás szerint:) ismerjétek el, hogy én az Úr: Isten vagyok.*

– Luther a zsoldárokat keresztyén hittel olvasta, a 46. zsoldárt is: „*Kérdezed, ki az? Jézus Krisztus az!*” Bach is természetesnek tartotta ezt az olvasatot. 80. sz. kantátája bizonyíték erre. A lutheri zsoldárt, korált zenei zsenialitással „utánarajzolta”, ahogy zenetörténészek írják, mind az 1715-ös, mind az 1733-as változatban. Az eredeti felirat is ismerős: *magas hangra*. Vagyis a legmagasabb és legmélyebb hangok az egész világot átfogó hatalmat jelölik, fugaszerűen, kánonban. Bachot is, Luthert is tiszteletben tartva, felfogásukat becsülve, ezt a rendszerint kihagyott elemet gondoljuk, meditáljuk végig: *Csendesedjete el...* Zajos, lármás, hangos korunkban intő felhívás. Nem várok a csendtől megváltást, nem is helyettesítem vele a hangzó evangéliumot, azt sem hiszem, amit a ma sokat olvasott jezsuita misztikus, Anthony de Mello, Lao Ce-re hivatkozva ír: „*A csend a nagy kinyilatkoztatás*” – Később pontosít: „*Ahhoz, hogy megragadjuk a csend által felkínált kinyilatkoztatást, ki kell tárnunk magunkat a csend előtt*”. Így már vállalom.

Sokféle csend lehetséges: A természet csendje (ha még van egyáltalán ilyen vízparton vagy erdőben, magnó- és rádióbömbölgetés nélkül)... *A betegszoba csendje*, ha csak nem 8-10 ágyas kórházi szobáról van szó.... *A temető csendje*, de nem halottak napja környékén a budapesti temetőben... *A vizsga csendje*, amikor kínosan elfelejt mindent a diák... *A zeneköltők csendje:* Bach, de különösen Beethoven alkalmazta ezt fortissimo után egyik másik szimfóniájában, hogy aztán újra harsogjon a zenekar. Bach a János passióban a keresztet két tőst titkát érzékeltetve, az Elvégeztetett háttér muzsikája közben megszólal: „*és Jуда hőse győzött már*”. Nem folytatom: itt *Isten előtti tudatos csendről van szó* kétségtelenül. A felismerés, megismerés, elismerés csendje. Ebben a csendben ismerjük fel: *Isten az Úr!* Ma nemcsak atya-nélküli emberi társadalomról beszélnek, de Úr-nélkülről is. Ezért van káosz sok mindenben, ezért szabadul el a pokol családban, munkahelyen, országokban.

Ebben a csendben ismerjük fel, hogy *Isten erős vár!* Védelem, asylum. Nem az egyetlen kép ez Istenről. Van dinamikusabb is, de a mai világban is jól érthető – egyik fordítás óvóhelynek, menhelynek, fedezéknek fordítja a szót. Meggondolkoztató! –

Ebben a csendben ismerjük fel, hogy *Isten segítés*. Velünk

van, nem ellenünkre ínségben, bajban, veszélyben. A 20. század történelmének fintora, hogy Norvégia megszállásakor a német Wehrmacht katonái szíjcsatáján ott állt: Gott mit uns... s velük szemben énekeltek az evangélikus norvégok: Velünk az Úr táborba száll... Az elmúlt évben hallottam, hogy *Simon Bar Kochba* haláltmegvető emberei is énekeltek a 46. zsoldárt...

Ebben a csendben felismerjük, hogy *Isten öröme derítő, félelmet üző*. Az 5. versben leírt bővizű folyam ágai örvendeztetik Isten városát. A víz pusztá jelenléte örömet fejez ki a keleti embernek. Massada kútjai és ciszternái, oázisok patakja, tava vagy akár csak forrása. A 20. század városainak vízproblémái között újra megelevenedik a kép. Kiszárad a Szigetköz... idegességünkben, fáradtságunkban kiszárad a torkunk? Kiszárad a lelkünk, elapad az életerőnk? Van víz!... Jézus szomjat-oltó Jn 4 szerint...

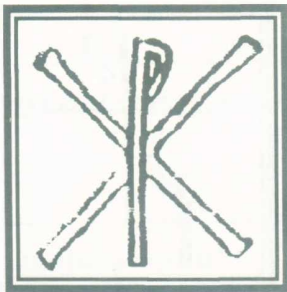
Ebben a csendben világosodik meg, hogy *Isten mégis nagyobb* minden természeti és történelmi katasztrófánál. Hegy meginog, tenger elnyel, erdőtüz perzsel, árvíz sodor... Isten nagyobb. Hadiszekerek, tankok, páncélcsockok dübörögnek, tüzet okádnak, örülten pusztítanak (Bosznia, Csecsenföld...). Diabolikus, apokaliptikus események, világvégét sejtető tragédiák sora 1914-től napjainkig elfújta a századeleji optimizmust, de a hit még mindig így beszél – a Seregek Ura velünk van.

Ebben a csendben felismerjük, hogy *Isten itt van köztünk*, velünk lakozik, amint a János evangéliuma prológusában és a Jelenések könyvében olvassuk. Nem rajtunk kívül, felettünk: Isten közöttünk. Még a nagyvárosban is, még a fővárosban is. A mi városunk is, emberi lakóhelyünk Isten lakóhelye is.

Ehhez a felismeréshez, megismeréshez és elismeréshez *hit* kell. A tanítványok egykori kérése a bűnbocsánattal kapcsolatban a mi kérésünk is lehet: *Urunk, növeld hitünket!* Csak egy mustármagnyi hitet adj! – Egykor ez a zsoldár Koráh fiainak, a templomi énekesek és kapuőrök fiainak éneke volt. A korált Luther Bécs fölszabadítása idején írta, Bach zseniális földolgozásának alapszövege a harmincéves háború után évtizedekkel és a salzburgi exultánsok vérdorlása idején újra elevenedett. Miénk is lehet.

Mit kívánjak hát? Zengjen, zúgjon újra meg újra az ének: *A Seregek Ura velünk van!* *Jákób élő Istene, Jézus Krisztus Atyja a mi várunk...* s ha az én torkom kiszárad, énekelje mellett a másik a gyülekezetben. Ha megbicsaklik a nyelvem, ha elgyengül a hitem, a másik ajkáról erősítést kapok: *Erős vár a mi Istenünk! Vagy kívánjak csendet?* „*Csendesedjete el! Tudjátok meg: én vagyok az Úr!*”

– Most kapcsoljuk egybe a kettőt: ahhoz, hogy ünnepi alkalmakkor tudjuk őszintén, becsületesen, másokat is erősítve énekelni: *Erős vár Ó...* – gyakran, sokszor kell elcsöndesedni előtte, körülöttünk zsiabongó zaj közepette is, belső csöndre jutva. felismerve, megismerve, elismerve, hogy *mégis Ő az Úr!*

Tanuljunk együtt

UDO VACH:

Hogyan lehet érthetően beszélni a hitről?*

Néhány előzetes megjegyzéssel kezdem, amint ez előadásokban szokás:

Első megjegyzés: Mondanivalóm azoknak szól, kedves Hallgatóm, akiknek fontos az, hogy Jézus Krisztus evangéliumát megismertessék másokkal. Tehát mindenekelőtt a *missziós* célú beszédéről van szó: A nyelvezetről, és ami még ezzel összefügg. (Most nem a kapcsolatteremtés módszereiről beszélek. A módszerekben eltérhet a véleményünk. Szerintem az a legjobb módszer, amikor barátságos viszony alapján kezdődik a beszélgetés).

Másodsor: Megpróbálom néhány tapasztalatomat átadni önöknek, amelyeket többek közt a rádiós munkámban szereztem, amelyekkel azoknak, akiket meg akarunk szólítani, megkönnyítjük az odafigyelést és a megértést. És ezek egyaránt érvényesek a szószékről mondott igehirdetésre és a bibliakörökben folytatott beszélgetésekre vagy a személyes lelki gondozói megszólításra.

Harmadsor: Matematikai nyelven fogalmazva két ismeretlen is szerepel hitről való beszédünkben, mégpedig Isten és a Szentlélek. Csak csodálkozhatunk, hogy Isten olykor megengedi, hogy a kommunikáció szabályai szerint egyszerűen rossz mondataink is segítségére legyenek másoknak. Példa erre: Néhány éve egy igehirdető áhítata anyagát küldte be hozzánk, az Evangéliumi Rádióknak. A szöveg nemigen volt közzérthető. Visszaküldtük neki. Nagyon alázatos lelki ember volt, teljesen átdolgozta a szöveget, – de sajnos, így sem lett jobb. Ekkor azonban már szorított bennünket az idő. Az adásnak hamarosan sorra kellett kerülnie, ezért *mégis* felhasználtuk ezt az áhitatot. Az adás napján Bázalben egy nagy vegyianyag-gyárban baleset történt, és még nem volt ismeretes a következmények nagysága. Néhány nappal az áhitat elhangzása után egymástól függetlenül több hallgatónk írta, hogy ebben az őket közvetlenül fenyegető helyzetben az az áhitat nagyon találó volt, éppen arról szólt, ami akkor nagy segítségükre szolgált. (Az igehirdető a környezetvédelemről vagy a környezetszennyezésről semmit sem mondott.) – *Isten görbe vonalakon is egyenesen ír...*

Egyszer valakivel a hitről beszélgettem. Utána úgy éreztem, hogy a beszélgetés teljesen félresikerült. Néhány évvel később másvalaki mondta nekem, az illető úgy nyilatkozott neki, hogy az a bizonyos beszélgetés adta meg neki az első indíttatást arra, hogy Jézus Krisztusról elgondolkodjék. – Azt hiszem, ez nagyon vigasztaló lehet nekünk, akik Istenről szokunk beszélni...

Negyedsor: (Ez a harmadik megjegyzésem csak kivétel, ami a szavaink megválogatásának felelősségét épphogy hang-

súlyozza, nemhogy felszabadítana a lustaságra vagy felületességre a gondolkodásunkban és beszédünkben.) Az a keresztyén, aki valamit másoknak a hitről mond, az annak a tudatában lép fel, hogy valami nagyon fontosat kell közölnie, mégpedig Istenről. Nem állítom, hogy most valami újat mondok, de talán egyik-másik szempont hasznos lesz önöknek. Kedvet ébreszt vagy több bátorságot ad a misszionáló beszélgetésre. Abban szeretnék segíteni, hogy a hátizsákjuktól, amit cipelnek, ami a másokhoz vezető utat annyira megnehezíti, annyit terhet dobjanak ki, amennyit csak lehet. Ez a célom azzal, hogy most *tizenhárom* alapelvet sorolok fel. (Nem törekszem az egyes pontokban teljességre, és a sorrend is önkényes.)

1. Céltudatosan beszélek

Ha a keresztyén hitről szólok, mindig az a kérdés: *Hová akarok eljutni?* Képzelmek el, hogy Wetzlar városában odamegyek a pályaudvar pénztárához és azt mondom a pénztárosnak: Kérek egy 30 márkás jegyet. A pénztáros erre megkérdezi: Hová akar utazni? Így felelnék: Teljesen mindegy, fő, hogy 30 márkába kerüljön... – Kell, hogy legyen határozott céltom. Először is azért, hogy tudjam, hová akarok eljutni. Mert ha valaki nem tudja, hová akar menni, ne csodálkozzék, ha egészen máshová érkezik. Másodsor azért, hogy a megfelelő lépéseket tegyem meg a cél eléréséhez. Mert aki a célt nem tudja, nem talál eszközt és utat sem, ami odavinné.

A keresztyén ember legyen tekintettel arra, akivel beszélget, azaz ha az illető nem hisz Istenben, akkor vegye számításba, hogy nem ismeri az evangéliumot, és nem érti a hívők nyelvét. Az a gyanúm, hogy némely úgynevezett evangélicációs rendezvényen bár a hívők örülnek, hogy újra elmagyarázzák nekik, amit már hisznek, de a mai tényleges pogányok, ha el is jöttek meghívásunkra, nem értik, miről van szó. Az a benyomásom, hogy akik a szülői házban, az iskolában vagy éppen keresztyén gyülekezetekben bibliai ismereteket kaptak, egzotikus példányok a mi országunkban, és szinte kihaltan vannak. A bibliai talajvízszint hazánkban süllyedőben van. Nem véletlenül nyomtatta ki évekkal ezelőtt az egyik neves német újság egy a békéről szóló vitával kapcsolatban a Hegyi Beszédet, hogy ezzel megtakarítsa olvasóinak a Bibliában való keresgélést. Emlékszem arra is, amit feleségem a napköziben végzett munkájában tapasztalt, hogy az egyik gyerek úgy rajzolta le Jézus halálát, mintha a templom kapujára akasztották volna fel.

Fontos továbbá a missziós célú beszélgetésben az, hogy azokra a kérdésekre válaszoljak, amelyeket a velem szemben ülő feltesz, és ne azokra, amikre én szívesen válaszolnék, vagy amire éppen tudom a választ. Bizonyára ismerős ez önöknek,

*Az előadóval előző számunkban közöltünk interjút. Itt közölt anyag a Ráday Kollégiumban elhangzott előadása.

ha álltak már ajtajuk előtt valamelyik szektának a képviselői: csak bizonyos kérdéseket vetettek fel, amelyekre nekik állítólag volt megoldásuk. Ha valamely más kérdést hozunk szóba, akkor bajban vannak. Csak hogy némely hívó keresztyének is csupán egy-bizonyos csomagja van a Biblia kijelentéseiből. Csak ezt tudja nyújtani, és ha beszélgető partnerének más kérdése van, befulladás.

Néhány évvel ezelőtt egy gyülekezeti evangélizáción tapasztaltam a következőket: Az előadásorozat keretén belül szerettem volna a halálról beszélni. A felelősök kijelentették, hogy ez nem annyira időszerű kérdés, és kihagyták. Néhány héttel később „sátormisszióban” szolgáltam. Egyik este ez volt a témám: Mi van a halál után? Azon az estén voltak a legtöbben! Ez olyan kérdés, amely sok embert foglalkoztat. Egyébként ezzel kapcsolatban megjegyzendő – ha már ilyen kérdést említettem: mi van a halál után, – hogy mi keresztyének néhány ehhez hasonló kérdés megválaszolását átengedték a vallási szektáknak. Ez is magyarázza, hogy ők mindjobban előretörnek. Ha mi az élet alapvető kérdéseire választ akarunk adni, ismernünk kell a Bibliát. Ez röviden és egyszerűen azt jelenti, hogy olvasnunk kell a Bibliát, tudnunk is kell, mit hiszünk, át kell gondolnunk hitünket. Aztán magától értődő, hogy az illető kérdéseit komolyan veszem, és azokat nem csupán ugródeszakként használom ahhoz, amit neki mindig is mondani készültem.

2. Nem mindegy, kivel beszélnek

Általában tudjuk, ki az, akivel beszélgetünk. Amennyiben nem, kísérelje meg megtudni, hogy beszélgető társa diák, munkás, hivatalnok vagy kereskedő-e, ennek megfelelően szólíthatja meg. Semmi esetre sem szabad csak úgy nekifogni beszélni, beszélni, anélkül, hogy tudná, kivel is beszél.

Eszembe jut két ismerősöm: Az egyik, korlátozott szellemi képességei miatt – amiről ő nem tehet –, nem képes bizonyos foglalkozásbeli feladatokat elvégezni, mert a vizsgákon nem tud megfelelni. Ezzel a nagyon egyszerűen gondolkodó emberrel egészen másképp kell beszélnem, mint a mérnök szomszédommal. Tehát tudatosan rá kell hangolódnom az illető személyre.

3. Egyoldalúan beszélnek

Alapvetően hasznos, ha ön csak néhány lényeges információra, vagy méginkább egyetlen alapvető mondanivalóra szorítkozik, ha az evangélium magvát akarja továbbadni. Már az önmagában jelenti, ha a másik fél a beszélgetés során megtudja, hogy ön hisz abban, hogy Isten ezt a világot kezében tartja, vagy ha kiderül, hogy ön naponta öhozzá imádkozik, hogy önnek mindennél többet jelent az, hogy Isten a bűneit megbocsátotta. Ez még nem az egész evangélium, de az mégis már előrelépés, ha ő a beszélgetés első menetében ezt megértheti. Abból nincs semmi haszna, ha egy szépen megszerkesztett beszédet tart neki, még akkor sem, ha hosszabban beszélgethetnek. Talán meg sem képes jegyezni.

Sören Kierkegaard mondta egy alkalommal: Akinek jobbitó javaslata van, annak egyoldalúnak, határozottan egyoldalúnak kell lennie. Egyoldalúság jó értelemben azt jelenti, hogy: az egyik oldalról világítom meg a dolgot, anélkül, hogy torzítanám.

Vegyük például a sátorevangélistát. Ez az ember ott áll elől az emelvényen, a szó szoros értelmében a falhoz állítva. Teljesen egyedül. Aztán az első sorban ott ülnek a gyülekezet-építés tudósai. Figyelik és megszámlálják, hányan jutottak hitre. A második sorban a teológia tudósai ülnek. Amikor a mi emberünk ott elől Jézusról beszél, hümmögnek a teológusok, hogy: „Ezt azért ennyire egyszerűen mégsem lehet mondani.” A gyülekezet-építő szeminárium szakértői is nyilatkoznak: Tulajdonképpen arról is kellett volna szólnia, hogy azok, akik megtértek, menjenek el a bibliárára, olvassák rendszeresen a Bibliát, imádkozzanak, stb. – Hát ha az az evangélista min-

den áldott este mindent el akar mondani, ami a megtérés után következik, akkor jobb, ha hozzá sem fog. Neki, ha jó evangélista akar lenni, arra kell szorítkoznia – legalábbis, ami a megtérésre hívást illeti –, hogy minden este más szavakkal ugyanazt mondja el. – Enélkül az egyoldalúság nélkül nem sokra megyünk.

Ebben az összefüggésben sose felejtsük, hogy a *kevesebb a több*. Ez ellentmond gondolkodásunknak teljesítményközpontú társadalmunkban, de itt a kevesebb mégis többet ér. Gondoljanak csak *Jézus példázataira*. Ha egyszer végigolvassák a példázatokat, megállapíthatják, hogy *mindegyik csupán egyetlen döntő mondanivalóra irányul*. Sokan úgy beszélnek róluk, mintha a példázatoknak nagyon sokféle tanulságuk lenne, pedig csupán egyetlen döntő gondolat a céljuk. Senki sem mondhat el egyetlen beszélgetésben mindent. Mégcsak azt sem, amit ő mind tud. Némely kegyes embernek oly nagy a bibliismerete, hogy ha egy „áldozatra” talál, akkor mindazt rá szeretné ömlesztetni, amit csak tud. Ez azonban helytelen.

4. Képszerűen beszélnek

Nagyon fontos, hogy *szemléletesen* beszéljenek. Egy kép többet mond ezer szónál. Ebben van a TV ereje. Mindannyiszor megállapítom ezt, amikor a híradót nézzük, és odaül a legkisebb, a hároméves gyerekünk is. A hírek előtt közvetlenül többnyire reklám van. Neki ez a legérdekesebb. Ott mindig történik valami. Peregnek a képek. De a képsorok nélküli hírek, ahol csak egyvalaki beszél, már unalmas neki, úgyhogy folyton rá kell szólnunk: Maradj már végre csendben. – Jézus példázatainak is a képekben gazdag beszéd az erőssége. Annak is, akivel beszélgetek, az a legjobb, ha például a megtérésemet úgy tudom elmondani, hogy az filmként peregjen le előtte, hogy jól megérthesse, hogyan is történt és hogy miben is hiszek azóta.

A hitébresztő beszédben nagyon fontosnak tartom, hogy saját tapasztalatainkat mondjuk el, mintegy „első kézből” kínáljuk a hitet. Csak ne olyan történeteket meséljenek, amiket minden igehirdető elmond! Lehetőleg saját életükről beszéljenek. Többnyire hasonló helyzetekben van az is, aki hallgatja, feltéve, hogy ön nem zárt ajtó és leengedett redőnyök mögött él. Ez volt Jézus példázatainak is egyik ereje. Hallgatói szerepeltek a példázataiban, az ő munkájuk világát idézte. Ne kitalált történeteket meséljenek „Isten dicsőségére hazudva”. Nem az aranyozott keret a fontos. Nem happy-end történetek kellene. Mi keresztyének itt a földi utunkon nemcsak happy-end-eseteket élünk át. Arról számoljunk be, amin valóban Isten vitt át bennünket. – Próbáljanak meg tehát *mindig szemléletesen* beszélni. Amit hallott és látott is valaki, arra jobban emlékszik. Gondoljanak például az elveszett fiú (jobbban mondva az elveszett fiúk) példázatára, Luk 15-ben. Szinte magam előtt látom az apát, ahogy fiára vár. Mintha filmet látnék, úgy pereg le előttem. Szinte le tudnám festeni ezt az apát. Ez az atyákép talán akkor vésődött belém, amikor kisfiúként először hallottam ezt a történetet a vasárnapi iskolában. Leköt a kép. Itt történik valami. – Ugyanígy szemléletes beszéddel mutassák be hitüket.

5. Egyszerűen beszélnek

Valaki így mondta ezt: *Ha nem megy egyszerűen, akkor egyszerűen nem megy*. Például így szól a közmondás: Aki másnak vermet ás, maga esik bele. Ennek a közmondásnak jólismert paródiája főnevekké alakítja át a cselekvést: „Egy veremnek a másoknak károkozás végett való kiásása után fennáll a kezdeményező irányában is a beeléses valószínűsége.” – Így sohasem beszél két normális ember egymással. Vagy: ezt mondja a keresztyén ember: Isten közel van hozzám: a szólásban, meghallásban és közösség tartásában. Érthetőbb lenne, ha például így mondaná: Ha a gyülekezetben Istent dicsérve éne-

kelünk, érzem Isten közelségét. – Tessék olyan egyszerűen beszélni, amennyire csak lehet!

Soha ne próbáljon olyat megmagyarázni, amit nem tud. Mindig furesállom például, ahogyan keresztyének buzgólkodnak azon, hogy Isten hármasságát a fizikából vett képekkel magyarázzák. Ha az, akivel beszélget, az iskolában fizikából olyan gyenge volt, mint én, hosszú időre lesz szüksége, amíg az illető a fizikai példát megérti, nemhogy a Szentháromságot. A kérdés mindig ez: Hogyan tehetem ezt a lelki dolgot érthetővé? Ehhez az is kell, hogy időről időre magam is át-gondoljam, amit hiszek.

6. Úgy beszélék, ahogy máskor is

Itt a keresztyén nyelvhasználat idegenszerűségéről van szó. Merjük a köznyelvet beszélni. Kívülről megtanult formulákból vagy elvont mondatokból nem fog fel semmit az a másik. Nem érti meg valamilyen jelű *sémából*, mimódon lehet keresztyénné. Egyesek állandóan egy ilyen határozott sémát hordanak tarsolyukban. Pedig sokféle úton lehet Jézushoz jutni. Istenhez csak egy út vezet: *Jézus*. Azonban Jézushoz nagyon sok út vezethet. Nem csak három vagy négy séma szerint. Ezenkívül, ha ön egy „költeményt” ad elő, aligha tud a másikra összpontosítani. Minél természetesebben és szabadabban beszél, annál inkább képes ránézni a másikra, *szemmel is kapcsolatot* tartani. Így tudja észrevenni, hogy reagál ő: örül, bosszankodik, vagy éppen sírás fojtogatja. Gesztusaival ön is jelezheti, miként fogadja ezeket. Mindenekelőtt azonban úgy beszéljen, ahogyan máskor is. Főleg rokonok vagy munkatársak, vagyis olyanok, akik ismernek, veszik észre azonnal, ha vallási témáról beszélve, hirtelen egy másfajta nyelvre váltunk.

Talán látják ezt gyülekezetük lelkipásztorán, és megállapítják: Ha otthonomban meglátogat, mindig egészen természetesen viselkedik és egész értelmesen beszél, de a szószéken annyira idegenül hat. – Pedig nem szándékosan ilyen kétarcú. Ennek az a magyarázata, hogy megírt egy beszédet, amit felolvasni lehet, de elmondani nem. Egyébként nem így szokott beszélni. – Vagy talán az ön gyermekei figyelték meg ugyanezt: Ha a papa imádkozik, akkor egészen más. Akkor mindig egész másképp beszél. – Idővel hozzászoknak, és úgy gondolják a gyerekek, hogy a vallásos élethez hozzátartozik az, hogy egy másik stílusra váltsunk. Pedig ez nem tartozik hozzá.

7. Dogmatikai formulák és hitbéli tantételek nélkül beszélek

Amit legszívesebben teológiai fogalmakkal és formulákkal mondana, oldja fel egy képpel vagy történettel. Valaki ezt mondta: „Ne dogmatikát prédikálj, de sohase prédikálj dogmatika nélkül.”

Felolvasók önöknek két mondatot egy evangélikációs igehirdetésből: „Jó cselekedeteim semmivel sem járulhatnak hozzá. Vagyis nem a mi igazságunk, hanem Jézus igazsága az egyetlen alap, amelyre állhatunk, hogy Isten előtt mint igazak jelenjünk meg.” – Csak azt hallom, hogy igazság, igazság. Ha az illető esetleg elmondta volna, hogyan áll most Isten előtt az ő igazságával, és ezt konkrét esettel szemléltette volna, akkor a hallgatók talán meg is értették volna. *Dogmatikai tételek teológiailag laikusok előtt: Öbnyire érthetelenek*, de a nem-keresztyének előtt mindenképpen. Vannak keresztyének, akik kétségkívül az igazságot mondják, de csak a pusztá igazságot. Aki tízszer elmondja: „Jézus él”, az nem hazudott. Azonban az ilyen kijelentések többnyire nem indítják meg az embert. Tökéletesen igazak, azonban ezzel még nem mondtuk meg, mit kezdjen vele. – *A dogmatikának mindig a gondolkodásom hátterében kell maradnia.*

Az otthoni gyülekezetekben voltak régebben vasárnap esténként ügvevezett gyülekezeti órák. Ezeken az órákon időnként a gyülekezet tagjai közül (vagy más gyülekezetből

való) testvérek prédikáltak – amit én nagyon jónak találok –, és nemcsak a gyülekezet lelkipásztorára. Jól emlékszem két atyafira. Az egyik nagyon alaposan, versről versre magyarázta a felolvasott igeszakaszt, például az egyik páli levélből, végigvette a jelentését. De sajnos, nagyon egyhangúan beszélt, állandóan ugyanabban a hangfekvésben. Es rajtuk fiatalokon – hétpróbás hívőkkel már nem fordul elő ilyesmi – erőt vett a kísértés, hogy ezt gondoljuk: Ó uram, add, hogy vége legyen már! – Emlékszem egy másik igehirdetőre is. Egyik másik története alapján, amiket elmesélt, még ma is meglehetősen jól fel tudom idézni a prédikációjában mondottakat. Miért? Mert ez a testvér a mondanivalóhoz – például Jézus egyik boldogmondásához vagy Pál valamely kijelentéséhez – történeteket mondott el, amik vele, vagy másokkal történtek, úgyszólván – hadd mondjam ilyen nyersen – hússal vonta be a dogmatikai csontvázat.

Ezt önök is kipróbálhatják, ha azok közé tartoznak, akik reggelenként áhitatos könyvből is olvasnak. Akkor ugye, ha jó napjuk van, este még emlékeznek a történetre, ami volt az aznapi áhitatban. Ha nagyon jó napjuk van, akkor a történetről még a bibliai rész is eszükbe jut...

8. Nem használom a „kánaáni nyelvet”

Talán hallottak már olyat, hogy az igehirdető a zárak-korban felkiált: Add át magad, add át magad most! Ha éppen egy „modern pogány ül” ott azon a rendezvényen, nem érti, miért kell magából kiadnia, amit vacsorázott, ahhoz, hogy keresztyénné legyen. (Ugyanis az add át magad *német* szó mint visszaható ige, azt is jelenti, hogy hányjon... – A fordító megjegyzése.) Vagy – és ezt egyáltalán nem ironikus értem – a következőket mondja valaki: „Jöjj a golgotai kereszthez, és állj a Bárány vére alá!” – Nagyon tartalmas mondat. De, aki nem keresztyén, nem tudja, hova is kell mennie. Mondhatja ezt valaki így egy házi bibliakörben, ahol már nyolc éve ugyanaz a tizenhárom ember jön össze. Ebben az esetben a fordítás automatikusan működésbe lép.

Még egy hirdetés egy keresztyén folyóiratból: „Üdülés Isten gyermekeinek, napsütéses környezetben, napi 18,50 Márkáért, naponkénti elmélyüléssel az Igében, a Bárány képmására való átalakuláshoz.” Azt csak a beavatottak tudják, hogy mit ajánlanak nekik 18,50-ért.

„A kereszt botránya” magára a keresztre vonatkozik, ami mondanivalónk magva, és nem a mi világtól és embertől idegen nyelvhasználatunkra. Jól értsük meg, *nem zsargont kell beszélnünk*. Mert vannak meglett középkorú igehirdetők, akik tornacipót húznak, ha ifjúság előtt beszélnek, majd amint felmennek az emelvényre, ilyen kifejezéseket dobnak be, mint klassz, meg csaj, meg OK, – amit a fiatalok így értékelnek: „Hiába ugrálsz, te mégsem közülnk való vagy.” – *Ne divatos, hanem választékos, érthető nyelven beszéljünk!* Bár a kánaáni nyelv némely keresztyén körben hivatalos köznyelvvé lett, de mindig csak az istentiszteleti teremben. Másol a legtöbben egészen értelmesen beszélnek. Figyeljék csak meg, hogy ugyanezek az emberek mosógépekről vagy autókról mennyire közérthető nyelven beszélnek.

Emlékezetes marad számomra egy kisfiúnak a megnyilvánulása évekkkel ezelőtt egy gyermek-bibliaórán. Valahányszor senki nem tudott a feltett kérdésre választ adni, ő jelentkezett, és ezt mondta: „Ez kegyelem”. – Minél hosszabb ideje él valaki Jézus követésében, annál jobban tudja, az így igaz, mégis pedagógiai okokból, le kellett intennem. Ugyanis ezzel az igaz megállapítással az egész órát tönkretette. Egyszer aztán megkérdeztem, hogy miért mondja mindig ezt. A fiúcska így válaszolt: „Nagypapa is ezt szokta otthon az asztalnál mondani, és akkor mindenki helyeslően bólint, és senki sem szól többet.” A gyerek rájött, hogy erre adják a legnagyobb pontszámot. Azt nem tudta, hogy mit jelent a „kegyelem”. – A kegyelem alapvető bibliai fogalom, és nem csupán a kánaáni nyelv szókincséből való. De ez a fogalom néhány mássikkal együtt mégis annyira „elértéktelenedett”, hogy mégis annak hat.

Kétek, hogy a kánaáni nyelvet a keresztyének többsége értené. Inkább azt gyanítom, hogy némelyek azért használják keresztyén körökben ezt a nyelvezetet, hogy hívőnek tartsák őket. Így aztán már nem tűnnek idegennek, és nem is kérdeznék utánuk. Fő, hogy ezeket a szavakat használja valaki. Aztán meg a kánaáni nyelv könnyebb, mint az angol vagy a görög. – Ezért mondom hát, hogy *nem szabad senkit ezen a tolvajnyelven megszólítani.*

Közbevetett megjegyzés: Véleményem szerint nem mindenki, aki elutasította a hallott evangéliumot, az evangéliumon ütközött meg. Attól tartok, hogy egyes kortársaink egyszerűen nem értettek meg minket, hívőket. Ezt magamra is értem, és roppant bánt, ha utólag rájövök, hogy egyet vagy más t nem tudtam érthetően kifejezni.

Létezik „*egy újabb kánaáni nyelv*” is. Amikor valaki ezt mondja: Tudok a te szükségeidről. Magyarul ez azt jelenti: Ismerem a problémáidat. – Vagy ahogyan nemrég egy keresztyén folyóiratban olvastam, amelyben a lelkész egy lelki-gondozói beszélgetésről ezt írta: Az asszony nagyon megkönnyebbült, amikor nem korholtam őt, hanem megmutattam neki az Ur elé vivés módját... – Amit a lelkigondozó mondani akart, az egyszerűen így hangzik: Arra biztatta az asszonyt, hogy mondja el Jézusnak a problémáját. – De hát miértis ne ilyen körülményesen?

9. Nem használok idegen szavakat

Idegen szavak nem illenek az evangélizáló beszédhez. Hacsak nem veszem észre azonnal, hogy a másik még követni tud. Vagy ha kisebbrendűségi érzésem van, megmutathatom neki, hogy tudok három idegen szót. Egyébként itt is érvényes: Az Ige testté lett. Isten nem azért öltött testet, hogy az örömhírért mi érthetlenné tegyük. Állítom, hogy a Bibliának a legalapvetőbb kijelentéseit, amelyek életünkben és halálunkban nélkülözhetetlenek, bárki megértheti.

C.H. Spurgeon, a baptista lelkipásztor, akinek utolsó éveiben nem véletlenül volt minden egyes vasárnap reggel hatezer hallgatója, mondta: Ha olyan szavakat használtak, amelyek a hallgatóknak szokatlanok, akár kínaiul is beszélhettek. – Érvényes szabály: *Minél egyszerűbben beszél valaki, annál jobb.* Tegyük fel, hogy ön elmegy az orvoshoz, mert rosszul van. Megvizsgáltatja magát, majd kap tőle egy receptet, és elhozza az orvosságot a patikából. Otthon kiveszi az orvosságot a dobozból, és kiesik belőle egy cédula. Azt olvassa rajta, hogy ez egy recidiváló bronchiális infekció elleni szer, mely állapotot valószínűleg a Haemophilus influenzae, illetve egy gramnegatív vagy multirezistens kórokozó váltott ki. Ha nem jártos ebben a nyelvben, tulajdonképpen nem is szabad bevennie az orvosságot, ha csak nem bízik meg maradéktalanul az orvosban. De ha érti ezt a nyelvet, akkor tudja, hogy egyszerűen megfázott és köhög. Ez a „szakmai kínai nyelv” bizalmatlanságot kelt. A hívők szakkínai nyelve is. Csakhogy a keresztyénekről nem azt mondja a Biblia, hogy: a nyelveztükről ismeritek fel őket, vagyis arról, hogy érthetetlenül beszélnek, hanem az egymás iránti és a mások iránti szeretetükről. Ez a szeretet pedig arra igyekszik, hogy érthetően szóljon a másikhoz.

10. Nem beszélék általánosságban

Fontos, hogy éppen az evangélizációban kerüljük az általánosításokat. Ezekkel vagy egy kalap alá vesszük, vagy éppen kirekesztjük beszélgető partnerünket. Ha például ezt mondok valakinek: „Ugye, kedves barátom, mégiscsak jó dolgunk van!” –, aligha fog továbbhallgatni engem, ha éppen most valami baja van. Jellemző példa a megalapozatlan általánosításra ez: „Mi keresztyének...” Kik azok valójában? Azok, akik egyházfenntartói járulékot *fizetnek*? Akik istentiszteletra járnak? Vagy a megkereszteltek?

Másik jellemzője a körvonalazatlan szóhasználatnak a *hamis szolidaritás*. Az fontos, hogy találják kapcsolati síkot,

amelyen a másik is és én is otthonos vagyok. De ha például a frankfurti főpályudvaron egy kábítószerezőnek ezt mondanám: Tudom, hogyan érzed magad, ő azt válaszolná: „Te Vach, ne mesélj nekem, te még sohasem injekciótadt be magadat.” – De ha azt mondom neki: Én is voltam úgy, hogy vágyódtam egy jobb életre, tudom, milyen az, – akkor talán azonos síkon vagyunk ahhoz, hogy beszédbe elegyedhessünk egymással.

Vagy ha ön, fiatal létére egy idősebb emberhez így szólna: Tudom én, milyen nehéz a meghalásra gondolni. – Erre ő így válaszolna: Te még könnyen beszélsz.

Egy további, némely keresztyén körökben különösen közkedvelt negatív általánosítás a pesszimizmus, a sötéten látás. – Ne fessék a világot még sötétebbre, mint amilyen valójában. Az emberek nem olyan buták, hogy ne tudnák, mennyire sötét a világ. Ha önök – számokkal kifejezve – egy tízperces beszédben nyolc percet pánikkeltésre fordítanak, utána nem marad idejük egyetlen szál gyertyát is gyújtani a nagy sötétségben. Úgy tűnik, hogy némely keresztyéneknek különleges adottsága, hogy félelmet keltsenek, károgjanak, – mindezt olykor minden pontos tájékozottság nélkül.

Ezenkívül egyes keresztyén beszédek kijelentései túlságosan általánosok. Jóllehet, igaz, amit mondok, de nem találó. Ha valakinek a gyakran énekelt ének szavait idézem: „Sok bajod, fájdalmad Mind jóra fordulhat”, – úgy hangzik, mint egy gyógyszerreklám, – ezzel egyáltalán nem hazudtam, mert így folytatódik az ének: „Jézus segíteni tud rajtad”. Csakhogy az a másik éppen azt szeretné megtudni, *hogyan* kaphat segítséget Jézustól az ő konkrét esetében. Például a álmatlanságban, vagy abban, hogy minden reggel nagyon fél a főnöktől. Ha a beszélgetésben valóban odafigyeltem a másikra, akkor tudom, hogy hol szorítja a cipője, és nem fogok olyan egyszerűen mellébeszélni. Sajnos, az a tapasztalatom, hogy amikor konkrétá válik a dolog, *sok hívőnél csak blabla következik.* Velem is megcsik ez éppúgy. Akkor jönnek a szóvirágok, illetve üres kegyes szavak. A világ analizálása és mások helyzetének a megítélése jól megy, de már nem olyan jól a megoldás vagy javaslat a megoldásra. Pedig megoldást keresnek – és nem jelszavakat, mégkevésbé valamiféle szép mondatokat.

11. Konkrétan beszélék

Akivel beszélgetek, elvárhatja, hogy megtudja tőlem, mit tehet azért, hogy az életében ez vagy az, Isten irányában, pozitív módon változzék. Helytelen például, ha valakinek azt mondom, hogy bűnös, de nem mondom meg, hogyan jöhet ki bűnös állapotából. Hiszen eleve ez lenne a beszélgetés célja, hogy elmondjam neki, mimódon lehet hívő keresztyénné. Ha ilyesmit kérdez, arra kell igyekezniem, hogy legalább az első lépést megmutassam neki, vagyis rámutassak például az imádság vagy a bibliolvasás lehetőségére.

12. Bátorítólag szólók

Az a tapasztalatom – korábban én sem gondoltam, hogy ez így van –, a figyelmeztetések nem sokat érnek, utasítások nem hatásosak, fenyegetések sem vezetnek eredményre. Ilyesmikre csupán azok az emberek reagálnak, akik kényszer alatt vannak, illetve félnek a kényszerből. Fennáll a beszélgetésben annak lehetősége, hogy bizonyos pszichikai kényszer gyakoroljon valaki a másikra. Mégis sokkal jobb – szerintem a legszebb, amit egy beszélgetés végére elérhetek –, hogy magától is szeretné azt tenni, amiről bizonyosságot tettem, hogy pl. így szól: „Én is szeretném most már megismerni Jézust”, vagy: „Szeretnék én is úgy hinni, mint ön.” Ezt a vágyat biztosan segít felkelteni benne az, ha szavaimban az *igazság* és a *szeretet* találkozik.

Klasszikus példa számomra a János evangéliuma 8. fejezetében az a történet, amelyben Jézus a házasságtörő asszonnyal találkozik. Jézus azt mondja a körülötte állóknak, akik ezt az asszonyt meg akarják kövezni: „Az vesse rá az első

követ, aki közületek büntelen.” Ez a szeretet. A házasságtörőnek pedig azt mondja végül: „Ne vétkezzél ezután”. Ez az igazság. Itt találkozik a kettő. C.H. Spurgeon mondta: Aki hatni akar az emberekre, annak szeretnie kell őket, és tudnia kell bánni velük. *Aki nem tud szeretetreméltó és barátságos lenni, az legyen sírásó, – az élőkre úgysem tud hatni. – Ehhez tartozik még: keltsen örömet a másikban, de legalább vágyat az öröm után. Negatív tapasztalata úgyis biztosan van már neki elég.*

Örömhírt hirdessünk, és ne fenyegetést. De ne értsük félre: Nem olcsó kegyelmet, nem is erkölcsöt, nem törvénykedést, sem valami humánus mázat, aminek a „Legyetek jók egymáshoz” a mottója, hogy a beszélgető partnerünk ezt gondolja utána: „megint rendreutasítást kaptam, hogy legyek emberhez méltó. De ezt majd minden politikus majd minden kommentárjában hallhatom.” – Ha az evangélium valami különleges, mégpedig valami szép, valami felszabadító, valami hatalmas, úgy ebből valamit fel kell ismernie annak, akivel beszélgetek, már itt a földön is, nemcsak majd a mennyben. Ezzel szemben az törvényeskedés, ha olyan követelményeket állítunk az emberek elé, amelyeket képtelenek teljesíteni. Önök bizonyára segíteni kívánnak a másik embernek a beszélgetéssel. Ezzel – most tudatosan ilyen magasztosan mondom – meghívják őt az életre, a legjobb életre, ami létezik. De azért ne essenek be ajtóstul az evangéliummal a hitelenség házába. – Vagy ahogyan egyik barátom mondani szokta: „Kérem, ne verje fejbe a másikat a kereszttel.” Tegye fel magának mindig ezt a kérdést: *Elfogadhatóan mondtam az evangéliumot? Ne értsük félre: nem a kereszt botrányát kell kiiktatni. De vajon elfogadhatóan mondtam az evangéliumot? És a következő kérdés: Én eleget tudnék-e tenni a beszélgetésben esetleg felállított követelményeknek? Kínos, ha a felesésem is jelen van, és utána azt mondja: „Tedd csak meg végre te magad is, amit neki tanácsoltál”. Adolf Schlatter mondta állítólag: „Aki ismeri önmagát, az könyörületes másokkal.”*

13. Szeretettel beszélek

Itt a másik emberhez való viszonyról van szó. Jézus mondta: „Senki sem jöhet az Atyához, csak énáltalam.” De nemcsak ez játszik szerepet abban, ha egy hívő keresztyén ember beszélget valakivel, hanem sokat számít a *rokonszenv* vagy *elenszenv* is. Mindig van egy rejtett távolság a két beszélgető fél között. Vannak emberek, akikben azonnal megbízunk, és vannak, akik távolságot tartanak, és az a benyomásunk: mi ketten nem sokra jutunk egymással, nem illünk össze, ő egészen más hullámhosszon van. – Vagy pedig valaki iránt az az érzés fog el: Ez mindent jobban tud. Csak úgy tesz, mintha megértené, így próbál a bizalmamba férközni. – Másnál viszont megérezem, hogy szeret engem, vele megértjük egymást.

Ez csak néhány lehetőség – hogy mai kifejezéssel mondjam – a viszonyulások kosarából. Hogy egy hívő keresztyén bizalomgerjesztő-e, az nem csupán hangjának csengésén és megjelenésén múlik, hanem a szavain is. Ezért kell szavaimmal azon igyekezni, hogy amennyire csak lehetséges, közel kerüljek a másikhoz. Véleményem szerint ezt különösen az az érhetem el, ha valamit magamról is elmondok, hogy *megnyílok előtte*, hogy például megtudja, hogy én is voltam kísértésben. Sőt, talán bizonyos mértékig még a szívemet is kiöntöm előtte. Bár ezzel bizonyos kockázatot vállalok. Lehet, hogy a másik azt mondja ezután: „Ezt aztán nem gondoltam volna Udo Vachról”. „Mégis furcsa, hogy a hívő keresztyének is ennyire csődöt mondhatnak.” – De így mégiscsak nagyobb lehetőségem nyílik arra, hogy kapcsolópontot találjak vele. Az én lelkigondozói tapasztalatom az, hogy mindazok, akikkel szemben ilyen nyitottá váltam, szintén megnyíltak előttem. A többiek, akiknek én olyan magasröptűnek tűntem, aki annyira kegyes, hogy éppencsak érinti ezt a földet, nem nyíltak meg felém.

Egy további szempont: Akinek a szavaiból kitűnik, hogy a másikat anélkül szeretné megnyerni, hogy szabadságát csorbítaná, feltehetőleg rokonszenvesebb. Senki nem fogja eleve rossz néven venni, hogy igyekszem őt megnyerni egy általam jónak tartott ügynek. Hiszen ha például evangélikációra hívtam, tudja, hogy ez a keresztyén „toborzó rendezvény” az ő megnyerését célozza. Az emberek már akkor értik, mi a szándékunk, mikor meghívjuk őket ilyesmire. De *fontos, hogy meghagyjuk döntési szabadságukat*. Ez nem zárja ki azt, hogy én egészen nyíltan beszéljek Isten mindenhatóságáról vagy Jézus Krisztus kizárólagosság-igényéről.

Mindemelett fontos, hogy *kerüljem a mindent-jobban-tudás látszatát*. Azzal az ifjúsági csoporttal, ahová tartoztam, rendszeresen tartottunk úgynevezett nyitott estéket. Eleinte mindig nagyon büszke voltam arra, ha az asztal melletti beszélgetéseknél én szereztem a legtöbb pontot. Mindig nagyon büszke voltam, ha valamivel többet tudtam, mint más. Pedig nem ez a fontos. Inkább az a jó, ha lemondok vezetőtanári vonásaimról. Vannak hívők, akik az egész beszélgetés folyamán csupán egyet adnak tudtára a másíknak: jobb vagyok té nálad, mivel keresztyén vagyok. Én jobban tudom ezt, mint te. Rám kell hallgatnod, és én megmondom neked, mi a helyes. – Hát ha egy hívő keresztyén egy nem hívővel beszél, meg is kell tudnia mondani, mi a helyes, de nem az előbbi hangnemben.

Még rosszabb, ha egy hívő *mindenttudást* prédikál. Úgy tesz, mintha belelátna Isten kártyáiba, mintha mindent tudna. Ezeknek a „profiknak” nagyon nehéz közelkerülni másokhoz. Akivel beszélgetek, az lehetőleg Istenről szeretne hallani, és biztosan nem megistenült emberekről. Nem baj az, ha megvallom: nekem is vannak kérdéseim, és nincs minden kérdésre válaszom – hogy az én életemben is van egy-két nyitott kérdés –, hogy egy vagy más engem is gyötör. Ezzel csak növelem mondanivalómnak a hitelét, ahelyett, hogy a másikat bosszantanám tettetett bizottsággal.

Ehhez jön még az, hogy a melegségről ne csak beszéljek, hanem a melegség hallható-látható legyen, hogy a másik megérezze, hogy a legjobb szeretném neki. Ezt már a hanglejtésből észre lehet venni. Nem tudom megérteni, hogy némely hívők miért korholják a nem hívő beszélgetőtársukat. Ha nekem valaki porszívót akar eladni, és leszid, hogy olyan rendetlen a háztartásom, hogy máris felfedezett néhány bolyhot a szobaszekrény alatt, attól én nem fogok porszívót vásárolni. Hacsak nem ér máris a nyakamig a szemét. De addig nem. Az érzéseknek ilyenfajta kijózanítása nem feltétlenül járul hozzá az evangélium elfogadásához. Fenyegető újjal aligha lehet egy pogánynak az isteni utat megmutatni. Vigasztalni pedig még kevésbé.

Minél inkább beleviszem magamat is egy beszélgetésbe, és annyira nyitott és őszinte vagyok, ahogyan csak lehetséges, annál közelebb kerülök a másikhoz. Tehát nemcsak a biblikus mondanivalón vagy a teológiai gondolatrendszeremen, a bibliai szavaknak a jó magyarázatán, nem is a hangom jó csengésén és a külsőmön múlik, hanem döntő módon azon, hogy szavaimmal milyen kapcsolatot teremtek a másikkal, hogyan közeledem hozzá.

Ezért befejezősül egy szabály, amely a fenti tizenhárom pontot összekapcsolja: *A másikat szeressük – és ne önmagunkat.* (...) Most talán „eretnekséget” mondok: Ez a szeretet néha még fontosabb, mint az, amit mondunk. Ne a szavainkat, ne a missziói képességeinket, hanem a másik embert szeressük!

Két záró megjegyzés:

Az egyik a különösen okos hallgatónak: Olyan csali kell, ami a halaknak ízlik, nem a horgászoknak.

A másikat C.H. Spurgeon mondta: A halakat csalogatni kell, ha nincs kapás, ne a halakat szídjátok, hanem a horgászt.

(Ford: P.L. és P.L.-né)

Aktuális mondanivaló a mai igehirdetésben*

Nem végleges válaszként adom elő mondanivalómat, inkább *gondolatindítóként*, nyilván egészen másként is lehet ezt a témát kezelni.

Négy kérdéskört látok itt és ezek szerint csoportosítom mondanivalómat – egyúttal ez vázlat is lehet:

Nyelvi kérdés – „hogyan jól értsük egymást” – a misszió érdekében

Tartalmi kérdés: – mit prédikálunk a második évezred küszöbén?

Teológiai kérdés – a gyakorlati teológia homiletikai szelete

Praktikus kérdés, gyakorló lelkészeknek, akik rendszeresen prédikálnak

*

I. Nyelvi kérdés

Többféle értelemben is: az aktuális szó sokrétű értelmezése, a szóhasználat kérdése, vagyis milyen nyelvet használunk (színpadi, utcai, irodalmi, sajtó, szent nyelvet, egyházi nyelvet stb.) és a fordítás interpretációként értelmezése

A.) *Az aktuális szó* több jelentést hordoz, több színárnyalata van pl.: *időszerű*, napirenden levő, esedékes, jelenben érvényes; *valódi* (az angolban egyértelműen-actual, nem timely, vagy uptodate); az *actushoz* is köze van (Acta, aktivitás); *hírértékű*, friss (német híradóban Aktuell); *kortársnak érthető* sőt felhasználható;

Főnévként: időszerűség, hír egy adott időpontban érdekes információ.

Nyelvtani igeként: aktualizál, emlékképet felidéz, jelenidőben fontos-sá tesz (Jézus Názáretben [Lk 4], Péter pünkösdkor, Joel, Pál Róm 9-ben).

További árnyalatok: a jelenben működő, nem chronoszhoz, hanem a *kairoszhoz* áll közelebb: alkalomszerű, mai és közeljövőre vonatkozó elhalasztása káros lehet. Naprakész (aggiornamento) XXIII. János szava: „ma még eladható” – az időszerűtlen, korszerűtlen, divatból kiment, lemaradt ellentéte; elment a hajó, anakronisztikus, aki nem tart lépést korával, fejlődéssel, ódivatú.

*Elhangzott az országos lelkész konferencián (Gyenesdiás 1994 szeptember)

B.) *Milyen nyelvet használjunk*, hogy érthető legyen mondanivalónk?

– normális, beszélt, magyar nyelvet – mindhárom megjelölés fontos!

– *színpadi?* (Bühne-Sprache?) nem egyértelmű!

– *utcai*, ahogy buszon, villamoson, metróon, vonaton beszélnek?

– *irodalmi nyelvet* – klasszikus vagy modern, falusi, városi (urbánus vita)?

– *sajtó nyelvet* – hevenyészett, zszargon, politikai frázisoktól hemzseggő?

– *egyházi szent nyelvet* – kánaánit, teológiai, kegyességit?

– *rétegnyelvet* (műszaki, filosz értelmiségi, munkás, paraszt, nőies, férfias, jogi, orvosi, sport stb. rétegre gondolok itt.)?

A *normális* maga is kérdés: milyen normához igazodunk? (zszargon, diáknyelv, tribün-, börtönnyelv.

Magyar nyelvet, a 20. sz. magyar nyelvét! (érthető, tömör, rövid mondatokban fogalmazott, dinamikus, színes, képszerű), sok a germanizmus a cikkekben, angломánia az utolsó 5 évben. Ízes szép, jól hangsúlyozott szavak, mondatok kellene.

C.) *Az igehirdető fordít*, nem egyszerűen szavakat, hanem gondolkodásmódot. Ismeri a Biblia nyelvét és ismeri kortársai nyelvét is. Nem szórul szóra fordít, hanem *interpretál*, szavaival azonos hatást ér el, mint a fordítandó nyelvben az eredeti szöveg – Tehát nem az Übersetzung, Translation – hanem az Interpretation érvényes itt is. Luther „verdeutsche die Bibel” nem übersetzte, – Károlyi és Sylvester *magyarította*, nem fordította a Szentírást: így szólalt meg magyarul az Isten...

A *nyelv csoda*, az ige egyházában nagyra becsüljük, a protestáns kereszténység a verbális kommunikációt még ma is pótolhatatlannak tartja: ha kortársként a Kortárs Krisztust akarjuk prédikálni, úgy kortársainkat figyelembevéve adunk az igehirdetés eseményére. Így: megérkezik szavunk a túlsó partra... kidobjuk a kötelet a stégre és ott elkaphatják a parton állók. (K.Heim) A megértés boldogságot jelent mindkét ol-

dalon – Nyelvében él az egyház (nemcsak a nemzet)! –

II. Mit prédikálunk a II. évezred küszöbén?

A) *Ugyanazt a Krisztust, akit kétezer év óta, de nem ugyanúgy*. A Halotti beszéd nyelve korában aktuális volt, ma nyelvi emlék csupán, az Ómagyar Mária siralom szintén. Kazinczy nyelve mosolyra fakaszt, Székács nyelve már idegen, e század elején elmondott és írásban rögzített igehirdetések, szóvirágos prédikációk elmondhatatlanok (Ravasz, Raffay, Kapi, Turóczy prédikációk sem támaszthatók fel, saját korukban aktuálisak voltak).

Ma sincs másra szükség, mint 2000 év óta minden nemzedéknek, *de minden nemzedék feladata a fordítás a már hallott interpretáció értelmében*. Ha nem akarunk múzeumi figurák lenni és nem akarunk régészekként vagy vallástörténészekként szólni, *úgy komolyan kell venni azt az embert és azt a gyülekezetet*, akinek találkoznia kell Urával Jézus Krisztussal. Pontosabban, akivel Jézus Krisztus ma akar találkozni. Ennek a találkozásnak vagyunk létrehozói, eszközei. Prédikátorként nem az *Úrról* beszélünk, hanem vállalom, amit a próféták: „Ezt mondja az Úr...”

B) Tudom, hogy *vannak örök kérdések és vannak speciálisan mai kérdések* kortársaink életében, sőt nem csupán kérdések intellektuális síkon, hanem egzisztenciálisan értve: ügyek, események, bűnök, feladatok. *Az örök kérdések* mindig időszerűek: a hit nagy témái, a szeretet, a reménység meghirdetése, a bűn, baj, sors, élet-halál, morális normák stb. Itt józanul tudni kell, hogy nem lehet feltételezni (supponálni) a hitet csak preponálni lehet, vagyis előadni, meghirdetni. Senkiesem hisz önmagától, mindenki úgy *hallja*, kapja valakitől. Az örök kérdések válaszait nem ismerik az emberek maguktól...

Vannak speciálisan 20.sz. kérdések: technikai haladás, néprobbanás, szekularizáció, közlekedés, média, stb.

Vannak napi izgalmas kérdések: történelmi, természeti katasztrófák,

váratlan aktualitások és szürke hétköznapi realitások (munka, szabadidő, infláció, jogbizonytalanság, nyugtalanság stb.)

Ezt a fajta Krisztus-prédikációt segíti, élteti, frissíti és megőrzi a rendszeres teológia tiszta tanítása, a mai gyülekezet élő hite és az öök biznyságtétele. Jézus Krisztus Úr – halom évszázadok mélységéből és meg kell vallanom újra! A Credo-t én mondom, de a gyülekezetben, akár a congregatio sanctorum, akár a communio sanctorum az, amire gondolkodok (s mondják testvéreim a hiszek, hiszünk szót.) A niceai hitvallás eredetileg a görögben többeszám: hiszünk (pisztuomen), ahogy Luther is fordította: Mi hiszünk az egy Istenben... 247. (– Nem vagyok egyedül, velem együtt térdel, imádkozik az egész kereszténység). Térdelő teológia van csak, tanítja K. Rahner – liturgikus teológia a legitím csupán, vallják orthodox testvéreim. Nem vagyok egyedül a szószéken sem: velem együtt prédikál Augusztinus, Aquinói Tamás, Luther, Kálvin, Pascal, Bengel, Francke, Spurgeon, Mott, Söderblom és a magyar egyháztörténet nagyjai és névtelen tagjai, a biznyságok fellege. Jaj annak, aki egyedül megy fel a szöszékre és megfeledkezik a szentek (múlt és jelen!) közöségéről. Krisztust hirdetni csak a szentek közösségének tudatában és él-ményében lehet.

Ez a látás *szinopsis* – ez az élet *szinbiózis* – ez az érzelmi töltés *szinpathia* – (Passio és compassio összetartoznak – tanítják ma rómaiak, s talán martürologia köi össze keresztényt és zsidót, nemcsak egy könyv, nemcsak néhány imádság) ... Együtt, *Veled együtt*, és együtt egymással! – mondogatom magamnak és élem át újra meg újra a közösséget. Így tudom megkülönböztetni a lényegest a lényegtelenről, azt, ami összeköt, attól, ami elválaszt. Ezt az elszakíthatatlan közösséget (ettől semmi, senki el nem választ) viszem föl a szöszékre és adom át a gyülekezetnek, így válok aktuálissá, ma is valódi Valóságot prédikálva...

III. Teológiai kérdés

Nem Istenről kell (de deo) előadást tartanom, a tributumait felsorolnom, hanem a Jelenválóat kell megszólaltatnom. A *reális praesentia* az igazi csoda, az egész Szentírás

csodája: Nem valahol van Isten, hanem itt az Isten közöttünk... (Ich bin da – Vagyok, aki itt vagyok, fordítja Buber, a 20. sz. nagy hasszid-zsidó teológusa). A veletek vagyok... nálatok lakozom... a sátorozott közöttünk és aki a Jel kviziójában is ugyanígy jelenik meg... Ó van mögöttünk, mellettünk és előttünk a jövőben és az időtlen jövőben egyaránt.

Nem vagyok csak hírmondók, üzenetátadó, informátorok, hanem az Élővel, a jelenlétével találkozást létrehozók... (ezért kevés a Botschaft Theologie)

Az embert is így kell látnom teológusként és akkor már az ismeretlent is lényegében ismerem. *Ki az ember?* erre máshogyan felel a biológus, anthropologus, a pszichologus, a társadalomtudós, a jogász, a filozófus és a keresztény teológus. Nincs különbség, mindnyájan vétkeztek, mindnyájan szűkülöknek, mindnyájan egyféleképpen igazulnak meg. – Ez bizonytalán igaz.

A homo totusnak kell hirdetnem a *Christus totust*. *Ezt a két személyt kell összehoznom találkozásra!*

Ez a valóságítás és kezelés valóban új dimenzió. Vele látunk mindent, mindenkit, aki látta az Atyát, aki tudta, mi van az emberben. Töredékesen és hiányosan mégis a leglényegesebbet tudom Istenről és emberről. A teológus nem szűkíti be látását, nem kevesebbet, de *többet* tud, sőt nemesak tud, hanem közvetítője az új életnek, ez vita nova és nem vita perfecta még, de már valami egészen más, mint ami tőlünk telik. – Hozzá kell szoknunk teológus életünkben Istenhez és az emberekhez. Csak ez a két témánk van egy életen át, sőt komplementáris valóságként *egy témánk*: Isten és ember kapcsolata, találkozása, egymás szeretete, együttélése ideig és örökké. Ó befogad – s mi befogadjuk őt, ezért egymást is befogadhatjuk. Egy életen át így prédikálhatunk Róla, aktuálisan, valóságúfen. Aki homiléta létere nem tud az örök, a mindig aktuális és a korunkban aktuális, sőt napi aktuális kérdésekről, amikről azt szoktuk mondani: a levégőben vannak, az nem prédikálható helyesen. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy fítoztatni kell, menynyire ismerjük ezeket a kérdéseket, hanem ezeket ismerve (örök, XX. sz.-i, napi aktualításokat) kell meghirdetnünk a Krisztust. Vagyis nem

problémákat kell esetelni „an sich” (önmagukban), hanem a szöveget ismerve kell belehímezni a *Krisztusmonogramot* ma... A Bonhoeffer féle *Wirklichkeitsgemässheit* igazít el: a valóságos Istenet komolyan véve (ahogyan Krisztusban ismerjük meg) kell hirdetnem valóságos embereknek Őt.

IV. Praktikus kérdés gyakorló lelkeseknek,

akik rendszeresen prédikálnak, akik az egyház frontvonalában szolgálnak, akikért van minden: püspöki hivatal és esperesi ügyintézés, Teológiai Akadémia és Könyvtár, központi hivatalok – ez mind a „táp”, a fronton, a pályán Ti vagytok ott lelkesek! Élesben megy minden.

Ha beszámoltok egy könyvről, színdarabról, TV-adásról, Rádió-előadásról, napi hírekről, még nem az opus propriumot töltitek be. Természetesen tudni kell könyvekről, újságokról, TV-ről, rádióról, a média mindenfajta szolgáltatásáról – amint a híveink is tudnak valamit ezekről, de nem ezt kell prédikálni, nem ezt kell elemezni, ismertetni – hanem ezekről tudva prédikálni a Krisztust. Mi az Ő szava mindehhez? Ezt kell nekem kitalakodni... S ha Ő hallgat, nekem sem kell mindent megfejtenem, tudnom és megmagyaráznom. Becsületes megmondani, hogy nem tudom mi, miért történik... Korunkban állandó kísértés, hogy Isten nevét hiába vesszük föl. Történelmünk fordulójában újra meg újra el mondjuk: „ez az Isten akarat...” „ez a mi látásunk...” pedig vakok vagyunk – pedig a történelem csak larva Dei, s mögé rejtőzik az Isten, csak egy valakiben vette le álarcát: Ikonjában, Jézusban. Titkát, hogy szeret, Benne tette nyilvánvalóvá. Az elmúlt 50 év történetét sem tudjuk mindenestől megmagyarázni (nem is vállaltam!), csak Isten marandandó, megtartó szeretetében vagyok biztos... : abban, hogy nem emberek, új római katolikus vagy protestáns szentjeink tartottak meg. Teneo quia teneor...

Mit jelent ez nagy vonalakban?

1. A Magyar Evangélikus Egyházbán tudnunk kell a Zsinatról, akár tagok vagyunk, akár nem! Nem a „ti ügyetek” – hanem a *mi* ügyünk... – Nyíregyháza és Sopron, Salgótarján

és Mohács egyaránt a MEE-ba tartozik. A provincializmus mindig fenyegetett. Somogyország és Tolna-Baranya, Békés megye, Nyírség, Nógrád és Budapest... Gyülekezeti öntudat és országos egyházi köztudat együtt a jó háttér. „Az Ev. Életet nem olvasom – csak terjesztem” – A Zsinati Híradót, Hitvallást el sem olvassák, de hozzászólnak...

Vagy lesz kétirányú forgalom a gyülekezetek és a közegyházi hivatalok között, vagy széthullik a MEE, balkanizálódik, népcsoportok mintájára egyházcsoportokra hullik szét...

2. *Magyarország közös hazánk*, ahol az egyházak, elsősorban a történelmi egyházak, egy cipőben járnak, egy hajón utazunk. Mások az arányok vagy súlypontok – de igen sok a hasonlóság... Ami ma politikában, gazdaságban, kulturális irányváltásban történik, az mindnyájunkat érint, sőt nem is közös szemléltői vagyunk egy mozgalmas előadásnak, hanem szereplői, mint a modern színházban, ahol eltűnik a színpad és nézőtér határa: „aktorok vagyunk, nem csupán auditorok, vagy visítók”. – Ebben az összefüggésben is fontosabb az *ökumenikus összetartozás* tudatosítása s ez nem jelent *konfrontációt* –, akarva akaratlanul nemcsak egynek kezelnek, hanem valamiként mozgásirányunkat is meghatározza a másik felekezet: aki nem tud a rk. OLI-ról és tevékenységéről, a pannonhalmi szellemi központról, rk. sajtóorgánumokról és publikációáradatról, az Esztergom-budapesti főegyházmegegyei zsinatról (szinódus), a piliscsabai Pázmány Egyetem indulásáról (két államszerződés alapján!), vagy nem tud a református egyház mai törekvéseiről, a magyar református világszövetségi tendenciáiról és ellenvéleményekről a RVSZ-ben) a Károli Gáspár Egyetemről, a permanens Zsinatról, sajtótermékeikről, a Bibliaszövetség és más agresszív jellegű ébredési irányzatokról – az hogy látja helyünket? *Kritizálni lehet, de ignorálni nem szabad!* A mi egyházunk ebben a vallási kontextusban él, nem is beszélve a kisegyházak és szekták, sőt nem-keresztény jellegű vallások megjelenéséről.

3. *Európai, vagyis kontinentális kontextus*: Ez az öreg földrész a mi hazánk, nem kell törekedni, hogy bekerüljünk: benne vagyunk 1100 éve. S ha igaz, amit leírtam 1977-

ben, 1980-ban, 91-ben, hogy ti. vége az eurocentrizmusnak, most államfőnk Göncz Árpád nyilatkozott róla, ti. „úgy tűnik a Csendes óceáni térség felé tolódik az érdeklődés” mégis igaz, hogy számunkra jelentős ez a kontinens. Becsüljük a *kettősgyökérű európai* örökséget és hangsúlyosnak az EEK üléseit, a Bazeli convocatiót, a RKPK európai szervezetét, sőt még mindig a Helsinkiben hozott záradokumentumot. A többi földrész sok gyanuja sem tudja felelősségünket csökkenteni Európa iránt!... Európán belül is a közép-kelet-európai övezet fontossága számunkra nem vitatható, a bajor egyháztól, a szomszédok ismeretétől belépő ahhoz, hogy az Atlanti Óceántól az Uralig terjedő földrész egyházi életét is jobban ismerjük. Ami az ázsiaiakkal kis félsziget csupán – az nekünk hazánk... Európa.

4. *Globális kontextus* – Jaspers egykori nyilatkozata: „globusszal a szemünk előtt kell gondolkoznunk” – alternatívát nem tűrő látásmód! Curitiba és Canberra után a déli félteke egyre hangosabban követeli jogait, nemcsak, hogy észrevegyék, hanem valódi tényezőnek számítson „decision making body”-vá váljon. Jelzésértékű számomra, hogy az LVSZ néhány, *Brakemaier*, és *főtitkára, Noko*, a déli féltekéről jött... Ma így is értem, hogy falusi gyülekezet szószékén, 10 fejkendő néni előtt prédikáló lelkész is világfórumon áll. Egy közös úrhajó utasa és Krisztus egész világra terjedő ígényét komolyan vevő misszionáriusa...

Szűkítsük a kört, illetve váltsuk aprópénzre az eddig mondottakat: nyilvánunk néhány konkrét kérdéshez ma 1994 őszén, itthon!

Csak egy tucatot vegyünk illusztrációként a sok lehetséges aktuális mondanivaló közül:

1. *Tegyetek vallást* az emberek előtt, mert, aki vallást tesz... Nem „Kulturkampf” kell, de nem is néma egyház. Mindenféle rendszerváltás, vagy kormányválság idején jó tudatosítani hogy mi Jézus Krisztus szócsöve vagyunk s ha tapsolnak, ha füttyölnek, Őt szólaltatjuk meg! – Nem harcolni kell a szószéken valakikkel szemben, hanem pozitíve hirdetni az evangéliumot. Főleg arra kell vigyázni, hogy ne váljunk gúnyolható Don Quijote-szerű szélmalom ellen harcoló nemes vitézzé... Dávid és Góliát modellt sem szeretem – mert

az evangélium nem parittyá... s különben sem nagy hősiesség templomon belül megvallani hitünket és megmondanunk jól a kívülállóknak és rábízni híveinkre, hadd vigyék ők ki majd harcias mondanivalónkat...

2. *A keresztény nevelésről* bátran merjünk beszélni, ha félreérthető is. A tanításra is, nevelésre is mandátumunk van: nemcsak ismereteket közölni a missziói parancs szerint, hanem *tanítványokká* kell tenni – ez részben neveléskérdés is. A tanítás-nevelés nem luxus, ha az opus propriumhoz tartozik. – Nem is jogi kérdés, nem is történelmi kötelezettségünk, hanem jézusi megbízatásunk!

3. *Bármifajta discriminációt elítélünk* annak a Jézusnak nevében, aki a samáriai asszonnyal (! dupla discrimináció alatt élő) szóba állt, és az irtalmas samáriában kipécézte a kegyes zsidó papot, lévitát. Pünkösöd óta nyilvánosan is világos lett, hogy megszűntek az etnikai határok és az első apostoli zsinat óta, hogy zsidó és pogány között sincs különbség, Pál arról is tud, hogy Coram Christo megszűnik férfi és nő, szolga és szabad között is a különbségtéves.

Ez a feladatunk nem kockázatmentes igehirdetés. *Egyszerre több oldalról is gyanusak lehetünk*, de keveset jelent számunkra, hogy emberek ítélnék meg, mert aki minket megítél, az Úr az... (1Kor 4,3)

4. *A publicitás kérdése* – amit fülbe súgva mondott Jézus, háztetőkről hirdet majd – jövedőlte János. A *parrészia* ezt is jelenti. Talán nem jelenti a harsogó, dörgő, popzenés utcaevangélizációt, hiszen az Úr szolgálja nem rikoltoz, kiált, üvölt az utcán (És 42,2 szerint), de ma igényli az antenna, sőt minden más média használatát...

5. *A gyűlölet mindenfajta megnyilvánulása* idején a szeretet ősi mondanivalója mellett maradjunk (Xenophobia, osztálygyűlölet, katonaságban ellenségkép kiszínezése stb). Szeretet az ellenség szeretetéig olyan modell, ami csak Isten utánzását jelentheti. Szentistváni gondolat sem helyettesíti. A nagy király ugyan örült és színesítőnek találta a vendégek, idegenek jelenlétét, de azért egy két szemet kinyomatott, egy két fejet elválasztott testéről. Sem Luther, sem Kálvin, sem Erasmus, sem Goethe, sem ultra zsidók, sem fanatikus arabok nem példám, a Klu Klux Klan sem és még

sorolhatnám. *Maradok a Názáreti-nél, mint egyetlen modellnél.*

6. *Tudni kell, merről fúj a szél* – én inkább a Szent Lélek fuvallatát várom. Ő dagasztja az egyház vitorláját és lendíti helyes irányba... sőt Ő ébreszt hitet „ubi et quando visum est deo”... Komikus jelenet, ha vitorláshajóban ülök próbálják fújni a vitorlát... legfeljebb könyöröghetnek szélért... „Károly, tudod azt kell mondani, amit mondani kell” – mondta egy püspökünk 1956 novemberében nekem a Tanácskörúton... Ez az opportunizmus... én inkább hiszek a vikingeknek, akik még szembeszélben is tudtak hajózni (att ságla i motvind...) és nem hagyták abba a hajózást, mint a közmondás ajánlja: Mikor fúj a szembeszél, okos ember nem beszél... Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot – mondja Pál – szembeszélben, és valami hasonlót mond az igehirdetéssel kapcsolatban Péter: „inkább kell Istennek, mint embereknek engedelmessé válni”... Sok tragikomikus esetet tudnék felsorolni egyházunk történetéből...

7. *A 95 tétel megtéréssel indul, erre biztat, napi megtérésre int jelezvén, hogy az egyházban sem befejezett ügy a megtérés. Engem Jézus szavára is emlékeztet: a szálla és gerenda helyes értékeléséről. Utóbbi időben a római egyház feje is mondogatja, hogy van mit megvallani tévedéseinkből, a tekintélyt féltőn őrző püspökökkel szemben is. (Nemcsak Galilei rehabilitálásakor hangzott el...) És mi? 40+utolsó négy év... tudom először Isten előtt, aztán testvéreimnek gyónok...*

8. *Öntudat és alázat kérdése merné zárja ki egymást. Értékeinkről tudva, azokat becsülve nem kell elhinni tücsköt bogarat, amit rólunk mondanak, ha mondják, sem vagyunk két pupú tevék, konzervatív, retrográd, visszahúzó erők – ugyanakkor, még reménységünk felől is csak szél és mások iránti féltéssel szabad szólnunk (1Pt 3,15-16). Az arrogancia, a fanatizmus, az agresszív magatartás csak taszít, az öntudatos, de szelíd és tiszteltetűd önvalomás attraktív lehet.*

9. *A tisztaságról nem szabad lemondanunk, annak nevében, akinek szájában álnokság nem találtatott, s még ellenségei sem tudtak bűnt bizonyítani rá. Tiszta kéz pénzmosdás idején, tiszta szív sötét indulatok idején, tiszta szem, amely ma is a lé-*

lek tükre tisztátalan tekintetek korában, tiszta szó mocskos szavak áradatában, tiszta test, amely oltárra való, nem imáandó, de megbecsült, hiszen a Lélek temploma lehet (test és testület egyaránt) – mindez tanúságtevésünk hitelét javítja.

10. *Egoizmus idején is a közösségi érdek preferálása. Mind az ún. létező szocializmusban, mind a szociális háló nélküli kapitalizmusban egy szentesített egoizmus működött. A „minden szentnek maga felé húz a keze” közmondás még az egyházzól is feltételezi ugyanezt a stílust. Életem értelme és központja nem bennem van, hanem extra nos: Tè, Ó. A másik ember és Ó a mi Urunk. Nem kell szégyellni, ha a közösséget emlegetjük és lekommunistáznak. A közösséget, a közös adományokból részesedést nem a kommunisták találták ki...*

11. *Az életre orientált kereszténység egy halálra irányított 20.sz.-i mentalitásban is tartja pozícióját. Az örök élet reménységében nem lehetünk életellenesek. (Az abortusz kérdéstől – nem a születésszabályozásról, vagy családtervezésről van szó – az euthanáziáig, az értéktelennek nyilvánított életüektől az öngyilkosságig van itt mit mondanunk) – Az élet ajándék, az örök élet is, Söderblom szerint fontos eleme a kereszténységnek a világvallások között: az életre orientáltság. Nem minden világvallás mondhatja el magáról (buddhizmus, Iszlám, hinduizmus egy része részben a nem-létben, részben az élet jelentéktelenítésében lát ideált). Csak úgy, mint a bűnbocsánat keresztény specifikum, úgy az életre orientált tanításunk is az.*

12. *Az anyagiasság – mammonimádát új formái a keresztény kritika tárgya lehet, csakúgy, mint a hatalomvágy. A Mammon helyett az Egy Urat szolgáló és a doxológiát nemcsak a Miatyánk végén mondó kereszténység jól tudja saját körén belül is, hogy itt az I. parancsolat és a Hegyi Beszéd veszélyeztetése jelentkezik modern formában: legyen az Lottónyeremény, vagy új gazdagok pöffeszkedése, milliós értékek gazdacseréje... Van itt mondanivalónk, dolgunk és nem is kevés.*

Summázás

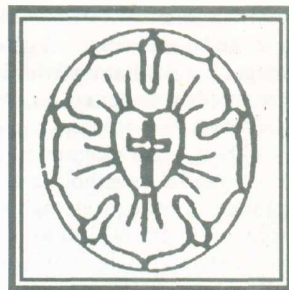
Aktuális igehirdetés? aktuális mondanivaló a mai igehirdetésben? Lehet ilyen – egy Krisztus-központú koordinata rendszerben elhelyezve mindent, ami körülöttünk s bennünk kavargó – egyszerre csak halhatatlanul aktuálisnak látjuk Urunkat, időszerűnek és valóságosnak mondanivalóját. Megtagadva a vox populi – vox Dei képletet, hiszem hogy a vox humanán felcsendülő vox Christi valóban a vox Dei és a beszélő Istenről tudom, valom, hogy Verbum Domini manet in aeternum. Urunk tegnap és ma és mindörökké ugyanaz, de ez nem mozdíthatatlanságában, örök nemességében és változatlanosságában igaz, hanem cselekvési módjában, szavainak minden korban érezhető időszerűségében. Igehirdetésünk aktualitása a mindig előttünk járó Jézus modern, érvényes, zseniálisan egyszerű mondanivalóján múlik. Ő miatta van reménységem a ma és holnap prédikációi felől is.

Homoszexuálisok együttélésének új megítélése Dániában

Amint a Church News from Denmark 1994 decemberi számában olvashatjuk, a homoszexuálisok nemzeti egyesületének kérésére, hogy tegyék egyenlővé az egyenlő együttélésének megáldását a házasságkötés esketésével templomban, Vincent Lind, püspök a dán evangélikus napilapban nyílt levélben tagadólag válaszolt. A dán parlament már 1989-ben törvényt hozott a homoszexuális kapcsolat legalizálására polgári szinten s azóta szervezetük ismételtén kérte az egyházi áldással történő szentesítést. A püspökök konferenciáján állandóan napirenden szerepel ez a kérdés.

Lind püspök szerint világosan különbséget kell tenni a házasság és a partnerkapcsolat között! „A mi számunkra a házasság alapvető jellegéhez tartozik az emberi fajfenntartás folytonosságának prekondíciója. Ha a partnerságban élők Jézus Krisztus evangéliumát akarják hallani – az igehirdetést nem tagadhatja meg a lelkes, de ez nem a házasságkötés egyházi megáldása. Ennélfogva nem látom lehetőségét a házasságkötés és egyenlő partneri kapcsolatának egyenlő kezelésére”. Az északi egyházakban évtizedek óta vitatémaként szereplő ügyben Lind püspök szava új hang.

Evangelikusok a nagyvilágban

Erő és hatalom a női lelkészeknek*

*„Az Úr vezet majd szüntelen, kopár földön is jól tart téged. Csontjaidat megerősíti, olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz”.
(Ézs 58,11)*

1.) A fenti Ige *életem vezére*. Egy gyenesdiási konferencia után kaptam először, majd lelkészavatásomon hangzott. Jó rábízni magam az Úr vezetésére – minden körülmények között jó, hogy erőt meríthetek a Forrásból a gyakran sívár, „kopár földön” is. A költő szavaival élve, akkor nyújtok hiteles képet önmagamról, szolgálatomról és gyülekezetemről, ha megfelelek ennek: „az igazat mondd, ne csak a valót!”

A Bokodi Evangelikus – Lutheránus Gyülekezetéről dióhéjban: Budapesttől 80 km-re fekszik falunk nyugati irányba. Ez a település már a 13. században ismert volt. Sőt 1624-ben itt már egy szervezett evangelikus gyülekezet élt. Templomot először 1628-ban, azután kőből – a Türelmi Rendelet megjelenését követően – 1781-ben építettek őseink. A 19. század közepéig háromnyelvű település volt Bokod, az istentiszteleteket a magyar mellett német- és szlovák nyelven tartották. Az ellenreformáció idejéig csak lutheránusok éltek falunkban. A mai helyzet már nem ilyen egységes: a 2.300 lakosból 750-800 fő evangelikus, körülbelül ugyanennyi a római katolikus és talán 120 a reformátusok száma. A falu népessége igen megnövekedett az erőmű munkalehetőségei miatt, s számunkra bőven adott a missziói feladat a lakótelepi részen.

Gyülekezetünk mai életéről összefoglaló képsorokat videó-kazettákban hoztam. Az egyikben a gyülekezetünk története hangzik el napjainkig, bemutatva a templomot (kívül-belül); balról a volt evangelikus iskolát és jobbról a gyülekezeti terem és lelkészi hivatal is

együtt van. Gyülekezeti termünkben történik jóformán minden. Ősztől a legkisebbek hitoktatása, gyermek-bibliakör; ádventben minden kedd és péntek este az ádventi esték alkalmi, szerdánként az „asszonyórák”, melyek közül az utolsó az „Asszony-Karácsony” szeretetvendégséggel együtt; Vízkereszt ünnepeitől Húsvétig bőjtői sorozatok (1-2 hét), illetve minden szerdán felnőtt biblióra; az évkezdő imahetet is itt tartjuk katolikus, s néha református szolgálattevőkkel együtt és az ifjúság számára is ez a terem nyújt otthont foglalkoztatásunkra. A gyülekezeti terem főleg télen van kihasználva, hiszen Ádvent 1. vasárnapjától lényegében Húsvétig az istentiszteleteket is itt a fűtött teremben tartjuk. A kazetta záró részében egyházi és másodgondnok-iktatást láthatunk, de sajnos ez már a múlt emléke, mert jelenleg nincs egyházi e nagy gyülekezetben.

A másik kazetta igazi ujjongás az Úr felé! Legalább is az én szívemből. Az elmúlt évben, Húsvétkor nagy lépésre szántam el magam, a bokodi gyülekezet történetében először a gyermekek szolgáltak közöttünk, átéléssel előadva, a kereszt útját; egyedül készítettem fel a majd 60 iskolás gyermeket, s magam is beálltam a hozsannázó tömegbe. A templom zsufolásig megtelt (kb. 350 férőhelyes), alig volt hely a szereplőknek a mozgáshoz. Régen látott tömeg volt ez, s közülük 132-en éltek ez alkalommal az Úr szent vacsorájával. Ez is csak múlt, mert a hagyományörző gyülekezet „magja” botránynak kiáltotta ki ezt az áldott szolgálatot, mivel megzavartuk a gyermekek játékával a nagyünnepi felnőtt gyülekezet áhitatát, csendességét. Azért írom ezt ilyen részletesen, mert tudom, hogy nem vagyok e problémával

egyedül. Ez a „kopár föld” az én számomra, a tehetetlenség érzése és a jószándékú törekvések visszautasítása nyomán érzett jövő-rémkép. Hiszem, hogy Isten készítette azt az alkalmat számunkra, hatalmas lehetőséget nyújtva a misszióra: sok-sok fiatal szülő jelent meg akkor, ott a templomban, akit még nagy ünnepeken sem láttunk eddig közöttünk. Számomra érthetetlen a gyülekezetnek ez a görcsös múltba gyökerezettség, igénytelensége. Pedig a drága kincseket, a múlt örökségét minden erőmmel igyekszem megőrizni, ébren tartani. (Mint a történelmünkkel rendszeresen foglalkozó ember, érzékeny is vagyok meglehetősen a hagyományok kérdésére!)

2.) Az igazsághoz hozzátartozik, hogy *nem mindig éreztem „kopár föld”-nek ezt a helyet*. 1992. szeptemberétől kerültem a bokodi gyülekezetbe 2 év segédlelkészség után (Nyíregyháza – 17 hónap; Bakonyszombathely és társgyülekezetei – 7 hónap). 1991. szeptemberében tettem sikeres lelkészvizsgát. Már végzősként – bár sohasem szolgáltam Bokodon teológus koromban! – vágyódtam ebbe a gyülekezetbe. S egy kisebb vargabetű után, betelt szívem nem titkolt óhaja. A gyülekezet vezetőségének és nekem is kezdettől fogva – bemutatkozó igehirdetésem után – az volt az akarata, hogy megválasszanak. Erre különféle okok miatt 9 hónap elteltével került sor. „Póbidő”, „lássuk, mit tud?”; „nézzünk meg egy Karácsonyt, Húsvétot, Konfirmációt...” – nehéz hetek, hónapok voltak ezek! Sokszor úgy éreztem: nem bírom tovább, idegileg kimerültem, de összeszorítottam a fogam, s végeztem a szolgálatokat. A nagy „demokrácia” játékszere voltam, próbáltak megtörni, támadási felületet ke-

*Elhangzott Gosauban (Ausztria), egy európai egyházi találkozáson.

restek sokan, de térdre csak Isten kegyelme kényszerített, Aki csodálatosan megerősített, hatalmával és irtalmas szeretetével átsegített e nehéz időknön, próbákban. Sok örömöm letem a szolgálatokban, boldogságom csúcsa az volt közel másfél évig, hogy a kb. 800 nyílvántartott gyülekezeti tagból vasárnapról vasárnapra 80-100 fő ült a szósék alatt. Szívesen hallgatták az Igét ajkamról, mert nő létemre – Isten különös kegyelme folytán! – tisztán, érthetően tudom tolmácsolni az isteni üzenetet. (Ezt sok férfi lelkészről, gyülekezeteink szemüvegén keresztül: „A Papokról!” sem lehet elmondani.) Szolgálataimat elfogadták, sohasem éreztek velem, hogy „csak” egy fiatal nő vagyok. Jóllehet a beiktatásomkor (1993. június 5.) elhangzott nem egy testvér ajáról, hogy férfit szerettek volna. Nőségem hátrányát talán abban érzem, hogy mint általában a nők, a szív oldaláról közelítem meg a dolgokat, s így engedékenyebb, határozatlanabb vagyok férfi szolgatársaimnál. Azt gondolom, néhány olyan eredményes munka végbement, illetve folyamatban van a gyülekezetünkben (utcai kerítés, toronyóra működtéképességé tétele, gyülekezeti terem festése, másolás), ami bizonyítja, hogy nem szélmalomharcot vívok; fentről kaptam erőt és hatalmat eddig is a szolgálataimhoz!

3.) Sajnos, egyedül végzem a szolgálatakat. Viszonylag nagy létszámú gyülekezetünkben nincs egy ember, aki harangozna; a hitoktatást egyedül végzem – bár a nyári hittanostáborokban már besegítettek fiatalok; az idei karácsonyi szolgálat előkészítésére és betanítására önként jelentkezett egy fiatalasszony testvérem (– valami talán lassan megmozdul...). Gondot jelent 800 ember problémáinak felkarolása. Igyekszem mindenkihez eljutni. Kértem, de sajnos nem működik, hogy jelezzék felém örömeiket, bánatukat; beteg szeretteik állapotát, mert akiről tudok, oda jutok elsősorban. Az adminisztráció, a gyülekezet pénzügyei természetesen elintézés szempontjából rám hárulnak. Energiám legjavát a gyermek- és ifjúsági munkának szentelem, mert a jövőbe reménységgel csak úgy tekinthetünk, ha őket megtaláljuk az Üzenettel és meg is örizzük a közösségben! Szomorúságom oka jóideje: pang a gyülekezeti élet, közömbösség és érdektelenség uralkodik közöttünk, csak panasz és kritika hangzik az emberek ajkán, ami nem épít, hanem nagyon rombolja a közösség életét. A szívek betegek, nincs anyagi áldozathozatal, mert nincs megújulás!

4.) Ökumenikus kapcsolataink ígéretesek. A katolikus testvérekkel sokkal könnyebb megélni az ökumenét, mint a reformátusokkal (talán kisebbrendűsége

gi érzésük miatt). Negyedik éve, hogy az év kezdetekor ökumenikus imahetet tartunk. A plébánossal felváltva szolgálunk egymás templomában. Szeretneinkre emlékezve, november 1-én közös istentiszteletet tartunk a temetőben, ahol a három felekezet lelkészei egy textusról 5 perces igehirdetést mondanak, 1-1 verset énekel mindegyik gyülekezet saját énekeiből, majd együtt mondjuk el az ökumenikus Hiszek egy...-et és Miatyánkot. Ezek a jó, mondhatni csodálatos jelek a gyülekezeteink életében valamit enyhítenek ab-

ból a fájdalomból, sebekből, melyeket az évszázados reverzális harcok, „kiharrangozások” és békétlenséget szító hangok okoztak!

Befejezésül idézek egy biztatásomra kezembe nyomott régi újságcikkből, mely egykor Bokodon tett püspöki látogatás nyomán íródott: „Bokodiak, szép volt a múltatok, szép a jelenetek és a jövőtök is az lesz, mert Isten kezében tudlak benneteket!”

Csonkáné Szabó Magda
bokodi lelkész

KÖNYVISMERTETÉS

Evangélikus kapcsolatok a vasfüggöny legördülése után

Mikko Malkavaara: *Luterilaisten yhteyttä rautaesiripun laskentuessa.*
(Lutheran contacts at the fall of the iron curtain). Helsinki, 1993, 558 l.)

Ez a munka alcíme szerint a „Lutheránus együttműködési mozgalmak és Kelet-Európa lutheránus kisebbségi egyházainak 1945-1950” közti történetével foglalkozik s amelyet a munka 535-554. lapjain található angolnyelvű összefoglalás alapján ismeretünk.

Annýt már most, előljáróban megjegyezhetünk, hogy rendkívül kívánatos lenne az eredeti, finn nyelven írt hatalmas tanulmányok magyarul történő részletes ismertetése, vagy akár az egésznek lefordítása. Az író a Lutheránus Világzövetség ösztöndíjjal 11 hónapon keresztül tanulmányozta a genfi archívumot, majd Koppenhágában, Chicagóban, Helsinkiben, Lundban és Uppsalában egészítette ki a könyvében pontos felsorolást levéltári anyagok tanulmányozásával. Kár, hogy magyar források felhasználására nem került sor. (490-494. l.) Ismertetésünk csak a magyar vonatkozású megállapításokra szorítkozik.

A bevezetés szerint ennek a munkának az a célja, hogy tisztázza Kelet-Európa lutheránus kisebbségi egyházainak a háború utáni szocializmusban való működését, másrészt annak vizsgálata, hogy milderre a Lutheránus Világzövetség miként reagált. A Világzövetség tevékenységi területe a gazdasági segélynyújtás vonalán jelentkezett; a segélyeket elsősorban az amerikai és svéd, valamint a dán evangélikus egyház biztosította és a segélyek elosztását Genfben koordinálták.

A Lutheránus Világzövetség 1947-ben Lundban tartott világgyűlésén a magyar delegáció igen aktív szerepet játszott s Ordass püspököt a végrehajtó bizottság tagjává, később alelnökévé választották. Anders Nygrent, a későbbi svéd püspököt elnöké, Sylvester Clarence Michelfeldert végrehajtó bizottsági titkárrá – aki egyszemélyben az amerikai segélyszolgálat fő koordinátora – másrészt az amerikai evangélikusok fő képviselője volt, ami megmagyarázza az amerikai politikai irányzat ér-

vényesülését a Világzövetségnél. (538) Bár a Világzövetség nem tudta saját képviselőjét Magyarországra küldeni, 1946 elejétől az összekötőként működő Ordass püspök jelentős összegekhez juttatta az amerikai segélyalapokból egyházát. Az erdélyi magyarnyelvű, és a szász evangélikus egyházat anyagilag szintén a Lutheránus Világzövetség támogatta.

A Szovjetunió a leigázott kelet-európai országokból biztonsági zónát hoz létre; a Truman-doktrina ezzel szemben célul tűzi ki, hogy több állam ne kerülhessen kommunista befolyás alá s ennek érdekében sor kerül a Marshall segélyprogram megteremtésére. (541 l.) 1947 szeptemberében a Kominformot, a kommunista pártok központi szervét keltik életre, amely a kommunizmus előretörését, egyben pedig a Lutheránus Világzövetség tevékenységének a visszaszorulását jelentette. A Világzövetség óvatosan és rezignációval közeledett a kommunizmushoz, anélkül, hogy közvetlen kapcsol-

latot létesített volna akár a Szovjet-
tel, akár Jugoszláviával, ahol a kom-
munizmus megszilárdult.

1948-ban a Lutheránus Világszö-
vetség kénytelen volt tudomásul
venni a kelet-európai államokban
bekövetkezett politikai rendszervál-
tozásokat. A Lutheránus Világszö-
vetség nézőpontjából e tekintetben
meghatározó jelentőségű tényező
volt a magyar evangélikus egyház és
a magyar kormányzattal való kap-
csolat alakulása.

Ordass püspököknek 1948-ban az
amerikai segély-követelés be nem
jelentése miatt két évi fegyháza tör-
tént elítélése jelentette a fordulópontot.
Nyilvánvaló volt a vádak és
ennek alapján hozott ítélet alaptalan
volta. A kommunista kormány minden-
képpen el akarta az útból távolít-
tani, mert ő meg kívánta az egyházat
védeni az ateista ideológiával fenn-
tartott kormány elnyomásától. Az
állam és az egyház közti konfliktus
központi vitapontja az egyházi isko-
lák államosítása volt. (542 l.)

A katolikus egyház Mindszenty
vezetésével állt ellen a kormány egy-
házpolitikájának, akit 1949 február-
jában életfogytiglani fegyháza íté-
ltek. A református egyház, amelynek
olyan tekintélyes külföldi tanácsadó-
ja volt, mint *Barth Károly*, e helyett a
kormánnyal való együttműködés po-
litikáját ajánlotta, melyet a református
egyház magáévá is tett. Mindszenty-
hez hasonlóan Ordass
püspök is *Berggrav* norvég püspök
ellenállásának a modelljét követte,
aki a második világháború alatt a
német megszállók ellen lépett fel.

A Lutheránus Világszövetség in-
tenzívén követte a magyarországi
eseményeket és nagy segítségére
volt *Vájtá Vilmos* magyar lelkész, aki
Svédországban folytatott tanulmány-
okat és szoros kapcsolatban állt
Ordass baráti körével. A Világszö-
vetség először magyarázatot köve-
telt a magyar miniszterelnöktől,
azonban az Egyházak Világtanácsával
ellentétben tartózkodott az ítélet
elleni tiltakozástól (543 l.), a *News
Bulletin*-ben azonban közölte a kü-
lönböző lutheránus egyházak, illetve
vezetők ezzel kapcsolatos kritikás
álláspontját. A Lutheránus Világ-
szövetség hamarosan minden Ma-
gyarországra irányuló segélyprogra-
mot megszakított. (543 l.)

A kormány Ordass elítéltetésé
után szerződést írt alá az evangéli-
kus egyházzal az egyházi vezetők ál-

lami jóváhagyással történő kineve-
zéséről, miután határozottan bele-
avatkozott a neki nem tetsző szemé-
lyek félreállításába. Az egyházat éles
kritika illette amiatt, hogy az állami
utasításokat végrehajtotta. Különö-
sen meglepetést keltett, hogy a hiva-
talára nézve idősebb püspök: *Tu-
róczy Zoltán*, az egyházi megújulási
mozgalom egyik erős vezére, ezeket
a változásokat minden tiltakozás
nélkül elfogadta. (544 l.)

Az egyház új vezetői egyrészt
azért keresték a Lutheránus Világ-
szövetséggel a kontaktust, mert sze-
rették volna a segélyprogramot újra
beindíttatni, másrészt pedig szeret-
ték volna Ordass püspök végleges
félreállításához a hozzájárulást meg-
szerezni. A segélyprogram újraindí-
tásához az amerikaiak és a Lutherá-
nus Világszövetség szigorú feltétele-
ket szabtak, a Lutheránus Világszö-
vetség azonban visszautasította
Ordass elmozdításához való hozzá-
járulását. Ennek ellenére az új ma-
gyar egyházi vezetőség, genfi látoga-
tásukat visszaidézve, azt az állítóla-
gos üzenetet hozták magukkal, mely
szerint a Lutheránus Világszövetség
Ordass püspök lemondását követeli.
A Világszövetség dokumentumot
tett közzé a megbeszélésekről,
amely azt igazolta, hogy az egyházi
vezetők állításai valótlanok voltak.
(544 l.)

Az egyház vezetői gyorsan hozzá-
kezdtek, hogy az amerikaiak által kí-
vánt feltételeket teljesítsék, így el-
számoltak az 1948-ban adott anyagi
támogatásról és gondosan megter-
vezett új költségvetést készítettek.
Mivel azonban az amerikai delegá-
ció nem kapott vízumot s mivel a
kormány sem engedélyezte, hogy az
egyház elfogadja az amerikai egyház
segélyét, a kapcsolatok normalizálá-
sára nem került sor. Vető püspök,
aki ezt bejelentette, azt állította,
hogy a világpolitikában bekövetke-
zett helyzet minden magyarázatot
feleslegessé tesz. Mint a szerző írja
„ebben a helyzetben a magyar evan-
gélikus egyház két szék között a pad
alá esett”. (545 l.)

1949 nyarán a Lutheránus Világ-
szövetség Végrehajtó Bizottsága el-
marasztalta Ordass püspök hamis
elítéltetését és szolidaritását nyilván-
ította irányába. Ezen az ülésen 15
bizottságot állítottak fel, ahol a ke-
let-európai bizottságban a lengyelek
és szlovákok jól voltak képviselve,
ellenben a magyar evangélikus egy-

ház ebből a sorból kimaradt és a Vi-
lágszövetség éves jelentés küldésére
sem kérte fel. Így aztán a kapcsola-
tok teljesen megszakadtak. Később
a lengyel, szlovák és a romániai két
evangélikus egyház mozgásteret is
jelentősen összeszűkült.

A Magyarországi Evangélikus
Egyházat a NATO-nak 1949-ben
történt felállítását követően kielező-
dött helyzetben a merev sztalinista
vonal érvényesülése jellemezte. Ez
abban is megmutatkozott, hogy a
kormány Ordass felelősségrevoná-
sát határozta el, s 1950 tavaszán egy-
házi bírósági tárgyalás után elmozdí-
tották hivatalából. A Végrehajtó Bi-
zottság a Lutheránus Világszövetség
nevében nyilvánosan elítélte ezt az
ítéletet, melyet az egyház saját em-
berei hoztak és ismertették az ügyre
vonatkozó adatokat. A magyar
evangélikus egyházzal megfogalma-
zott éles kritikájában *Michelfelder*
főtitkár – eltérően az Egyházak Vi-
lágtanácsa által követett politikától
– rámutatott arra, hogy hová veze-
tett a barthi út.

A nemzetközi egyházi vezetők –
így köztük *Berggrav* püspök, aki
Ordass püspök eltökéltségét támo-
gatta – élénken figyelemmel kísérték
és elítélték a magyar evangélikus
egyházat. *Dr. Hermann Diem* refor-
mátus, barthi beállítottságú német
teológus, a Lutheránus Világszö-
vetség támadó állásfoglalására *Teofil
Wurm*, a Német Evangélikus Egyhá-
zi Tanács (EKD) elnöke részéről
éles kritikában részesült. Tény, hogy
az Ordass ügy széleskörű nemzetkö-
zi fórumot kapott. (548 l.)

Dezséry László, Ordass püspök
utódja, a Lutheránus Világszövet-
séggel tovább folytatta a dialógust.
Beiktatási beszédében kritizálta a
Világszövetséget, mely nézete sze-
rint a pénz uralmán keresztül a Nyu-
gat politikáját látszik alkalmazni.
Erre a kritikára a Világszövetség
nem reagált. Ehelyett az „American
Lutheran NLC-News Bureau” egy
cikket fogalmazott meg *Dezséry*ről,
akit úgy mutatott be, mint egy olyan
kommunista prozelitát (valószínűleg
apostátát akart írni a szerző, az
amerikaiaknál előfordul –*Szerk.*)
akit személyi előnyökért megvásá-
roltak!

A Magyar Evangélikus Egyház
kifogásolta, hogy a Lutheránus Vi-
lágszövetség az Ordass-ügyet a Ke-
let és Nyugat közti politikai küzde-
lem szintjére emelte. Ez a vád nem

volt egészen megalapozatlan. A Lutheránus Világszövetség ugyanis lényegében amerikai vezetés alatt álló szervezet volt, melynek működéséhez szükséges pénzt az amerikai lutheránusok biztosították. Michelfelderből és társaiból hiányzott a magyar álláspont megértése és nem tudott azonosulni a vélemények különböző árnyalataival. Másrészt viszont a magyar evangélikus egyház a Lutheránus Világszövetséghez való kapcsolatot fontosnak tartotta, amit az a tény is igazol, hogy megújuló kísérletek történtek a dialógus újra indítására.

Az 1950-ben *Tutzingban* tartott Végrehajtó Bizottsági ülésen Michelfelder a magyar evangélikus egyház kérdésének előtérbe helyezését ígérte. A gyűlés azonban erősen elutasító nyilatkozatot fogadott el, amely a kelet-európai egyházak és kormányok szemében kompromisszumként jelentkezett, elfogadva azt az álláspontot, hogy a bizottság nem ítélt el saját tagegyházát. A bizottság kritizálta Michelfelder anti-kommunista politikáját, amely az Egyházak Világtanácsának álláspontjával ellentétes volt. (549 l.)

A Magyarországi Evangélikus Egyház belülről elveszítette egységét, Ordass támogatói közül néhányan kivándoroltak, mások visszahúzódtak.

A háború utáni időkben a Lutheránus Világszövetség számára Magyarország központi jelentőségű volt és a magyarországi események radikalizálták a Világszövetség politikáját, melynek kihatása volt a többi kelet-európai egyházra is. A gazdasági segély nem csak a kis lélekszámú evangélikus egyházak támogatását szolgálta, hanem a kommunista hatalom elleni befolyás megerősítését is. Ezt mutatja az is, hogy a Lutheránus Világszövetség a magyar vonatkozású anyagot átadta az USA külügyminisztériumának. A Világszövetség azonban nem működött együtt az antikommunista szervezettekkel.

Az USA Nemzeti Bizottsága által Kelet-Európának juttatott 1.050.000 US \$-ból Magyarország 1946–48-ban 400.000 US \$-t kapott, ami Ordass tevékenységének eredménye volt, aki idejében felfedezte a Világszövetség jelentőségét az egyház számára. A segélyek később sem szűntek meg; a teljes támogatás 272 ezer US \$-t tett ki. Ezután a Kelet-

európai egyházak felett kialakult teljes állami ellenőrzés miatt lezárult a Lutheránus Világszövetség tevékenysége, illetve a segélyezési program.

Az Egyházak Világtanácsa kritizálta a Lutheránus Világszövetség magatartását, amiért a szovjet ellenőrzés alatt álló egyházakat elvágtá a segélyezés lehetőségétől. Az Egyházak Világtanácsa valamely tagegyháznak az elítélésétől mindvégig tartózkodott. (552 l.) Olyan helyzet nem alakult ki, melyben Kelet-Európa kisebbégi egyházai közül csak egy is kénytelen lett volna tagságát feladni, tagságuk 1950 után is fennmaradt.

A hidegháború pszichológiája megfertőzte a Lutheránus Világszövetséget, amely attól tartott, hogy Kelet-Európa kis egyházai teljesen kommunista ellenőrzés alá kerülnek. Így a Lutheránus Világszövetséggel történő együttműködés lazulásának nem egyedül az volt az oka, hogy a kommunista kormányok az egyházakat elszigetelni igyekeztek a nemzetközi érintkezéstől, hanem közrejátszott a kommunisták gyanakvása a nyugati egyházak irányában, másrészt az a tény is, hogy az egyházaknak nyújtott segítség nem tudta a kormányokat attól a szándéktól eltéríteni, hogy az egyházakat ellenőrzésük alá ne vonják. (553 l.)

A Lutheránus Világszövetség helyesen értékelte a kommunista kormányok által folytatott valláspolitikát, mely az egyházak feletti teljes ellenőrzésre irányult. Mióta a Világszövetség megszűntette a kommunista rendszerek támogatását, egyáltalán az egyházak támogatását is megszüntette, még mielőtt ezt kieroszakolták volna. Így aztán a Világszövetség azonosította magát egy nyugati szervezettel és ideológiailag a Nyugattal működött együtt. Az is nyilvánvaló, hogy a Lutheránus Együttműködési Mozgalomnak nem volt elég ereje és lehetősége arra, hogy a sztalinista korszak alatt megtörje a kormányok által alkotott szervezeti és ideológiai frontot – alapítja meg befejezésül Malkavaara. (554 l.)

Az eredeti finn nyelven írt munka közelebbi ismeretének a hiányában – pusztán a most ismertett angolnyelvű összefoglalás alapján, – arra is tekintettel, hogy szerző nem ismerhetett a maganyelvű forrásokat, erősen vitathatónak látszik, hogy vajon helyesen értékelte-e az egyes intézkedések mozgató rugóit. Így nem látszik kellően alátámasztottnak az a feltevése, hogy pl.: Michelfelder az amerikai politikai szempontok, hidegháborús megfontolások alapján foglalt állást – nyilván nem egyedül a magyar evangélikus egyház segélyezésének megszüntetése tekintetében, annál is inkább, mert ő kitűnően volt tájékozódva a magyarországi politikai és egyházi helyzetről. A döntés meghozatalánál inkább az játszhatott elhatározó szerepet, hogy a magyar kormány nem adott vizumot az amerikai delegációnak és a kormány a nyugati államok irányában a teljes elzárkózás politikáját folytatta, és mint ahogy nem tette lehetővé a Marshall-segély elfogadását sem, úgy hiúsította meg többek között az evangélikus egyház nyugati segélyezését.

Úgy gondolom, hogy az állami elzárkózási politika nagyobb súllyal történő értékeléséhez a magyar források tanulmányozása hasznos lett volna.

Közlő: Dr. Boleratzky Lóránd

EVANGÉLIKUS ÉRTELMISSÉGI MŰHELY

Legközelebbi találkozásunk február 15-én este 17^h–19^h-ig lesz a Deák-téri Evangélikus Gimnázium dísztermében (V, Sütő u. 1.)

Program:

Előadás: megbeszéléssel: Aktuális evangéliumhirdetés dr. Hafenscher Károly
 Ahítat: Schulek Mátyás gimnáziumi igazgató

Minden érdeklődőt szeretettel hívunk és várunk!

Munkaévünkben még a következő témák és időpontok szerepelnek:

A technika helye életünkben és kersztény értékelése (március 22).

Az egyház és a tömegkommunikáció (április 26).

Nemzedék-probléma ma és holnap egyházunkban, társadalmunkban (május 17).

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

1994. december

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Az egyházi lapjainkban már ismertett „Karácsonyi üzenet” mellett két fontosabb hír érkezett az év végén az ökumenikus mozgalom világ-központjából, Genfből. Az egyik arról szólt, hogy az Egyházak Világtanácsának vezető testülete levél-szavazás útján jóváhagyta az 1998-ban Zimbabwe fővárosában, Hararében tartandó jubileumi világyűlés javasolt *központi témáját*: „Térjetek meg Istenhez – Örvendezetek reményességben!” A másik hír szerint új *főtitkárhelyettes* kapott megbízást a genfi központ munkájában: *Mary Ann Lund* református teológusnő, az USA presbiteriánus egyházából.

ev inf – ENI

*
Emlékeztet, hogy az Egyházak Világtanácsa Johannesburgban tartott legutóbbi ülése a következő évek egyik legfontosabb prioritásává tette a háborús konfliktusok, általában az erőszak és a gazdasági-társadalmi igazságtalanságok elleni küzdelmet az egyházakban.

Ezzel a határozattal összhangban két fontos nemzetközi konferenciát is összehívt az év végén a Világtanács, együtt más konfesszionális és regionális egyházi szervezetekkel, mindkettőt Ázsiában.

Az évforduló az ökumené világában is az elmúlt évek statisztikáinak és az újév egyházi munkatervének az időszak. Mindegyik jelentős szerepet játszott a múlt év december hónapjáról beszámoló, írott és elektronikus egyházi hírszolgálatokban.

Az egyházak nemzetközi szervezete a Vatikánnal együtt az ezredfordulót közvetlenül megelőző világtalálkozókra és a harmadik keresztyén évezredbe lépés méltó megünneplésére készülődnek. A Lutheránus Világszövetség Hong-Kongban (1997), az Egyházak Világtanácsa a dél-afrikai Hararében (1998) tartja majd a két világszervezet ötvenéves főnnállását is ünneplő, legközelebbi világyűlését. A Vatikán pedig már most tervezi a keresztyénség két évezredének méltó megünneplését. Az ortodox egyházak ugyancsak a közeljövőben találkoznak Patmosz szigetén, a pánortodox egység további erősítésére.

A világökumené, de elsősorban Európa egyházai keresik a megújulás igazi forrásait és szociális felelősségük új területelt a sokféle krízistől gyötört, mai világban. Érdekes hírek érkeznek Ázsia, Afrika és az óceániai szigetvilág „ifjú egyházából” is. Mindannyian, más-más kontextusban, testvéreink ők a Krisztus-hitben – ez az elmúlt év utolsó híreinek legfontosabb üzenete a változó világban!

(A híryanag lezárása: 1994 december 31.)

Colombo-ban, Sri Lanka fővárosában, november 15-19. között 21 ország egyházainak delegátusai erről a témakörrel tanácskoztak: „*Etnikum és nacionalizmus – kihívások az egyházak számára*” – Foglalkozott a konferencia a mai világ etnikai konfliktusával, azok gyökereivel és azt hangsúlyozta: a keresztyén hit nemcsak ezek áldozatainak segítségét követeli meg, hanem a másokkal együtt történő részvétel és konfliktusok megelőzésében és megoldásában is. November 14-17. között Bangkokban

(Thaiföld) tanácskoztak az ázsiai és óceániai régiók egyházi delegátusai. Az ázsiai-ausztráliai regionális konferencia fő témája ez volt: mit tehetnek az egyházak együtt és konkrét módon az *emberi jogok érvényesítése* érdekében a világnak ebben a részében?

ENI

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Dr. Ishmael Noko, a Világszövetség új főtitkára, no-

vember végén nyilatkozott a Világszövetség nevében a *Bosznia-hercegovinai helyzetről*. Kifejezve a Világszövetség tag egyházainak súlyos aggodalmát, a következőkre hívta fel a nemzetközi állampolgárságot és az egyházakat.

1) Az államok világszervezete legyen meg minden erőfeszítést a teljes fegyverembargó föntartására – gyakoroljon nyomást a harcban álló felekre, hogy tartós fegyverszünetet kössenek és közvetlen tárgyalásokon próbáljanak igazságos, békés megoldást kimunkálni az értelmetlen és kilátástalan vérontás helyett – folytassák a sokoldalú nemzetközi segélynyújtást a kegyetlen etnikai háború áldozatai, sebesültjei és menekültjei számára – végül, győzzék le az államok közötti ellentéteket, melyek meghúsják a közös fölépést a háború véten áldozataiért és a vérontás megállításáért érdekében.

2) Az egyházak folytassák a segélynyújtást, az áldozatokat, a szenvedők segítségét, együtt és a nem-egyházi segítségnyújtókkal együttműködve – lépjenek föl kormányoknál azért, hogy azok véget vessenek az öldöklésnek és erőszaknak, és létrehozzák a békés kiegyezést a volt Jugoszlávia utódállamai-ban.

lwi d e

VATIKÁN

November végén II. János Pál pápa 30 új kardinálist nevezett ki a bíborosok nemzetközi kollégiumának tagjai közé. Ez a testület a pápa legfontosabb tanácsadó testülete. Jelenleg 167 tagja van. A bíborosok a világ 65 országából származnak, közülük a nagy többség, 87 kardinális, Európából. A legújabbban kinevezettek között van Szarajevó érseke, egy 84 éves jezsuita teológus Németországból és a 90 éves Yves Congar teológiai professzor Franciaországból, aki a II. Vatikáni Zsinat egyik legfontosabb szereplője volt.

ev inf

A világszerte ismert amerikai képes folyóirat a „Time”, a múlt év végén II. János Pál pápát választotta „az év emberévé”. Indoklása ez volt: világméretű küzdelmet folytat a keresztyén erkölcsi értékek, az igazságosság és a béke érdekében egy olyan korszakban, amikor általánossá lett az igazi humanitásnak, az etikai normáknak semmibevétele az egész világban.

ev inf

NÉMETORSZÁG

November végén tették közzé Bonnban az EKD (Német Protestáns Egyház) és a Német Katolikus Püspöki Konferencia közös állásfoglalását „Németország gazdasági és szociális helyzetéről”. A két nagy egyház a vitairatban a német „szociális állam” további felelős és differenciált átalakítását kívánja a „jóléti társadalomban”: elsősorban a szegények, a sokgyermekes családok, a többmillió munkanélküli és a sok hajléktalan fokozott támogatásával. Javasolja, hogy ezekben a kérdésekben sokoldalú, részletes vita kezdődjék a közeljövőben a kormány, a pártok, a társadalmi szervezetek és az egyházak részvételével.

A két nagy egyház közös társadalmi-gazdasági kezdeményezését mind a kormány, mind az ellenzék és a szakszervezetek üdvözlötték. Az egyházak vitairata iránti nagy érdeklődést mutatja, hogy az december első heteiben már több mint 140 ezer példányban fogyott el.

ev inf

Utolsóként az Egyesült Német Evangélikus Egyház (VELKD) tagegyháza közül, a mindössze 5 ezer lelket számláló, legkisebb Badeni Evangélikus Egyház (ELKB) zsinata is elfogadta a nők lelkészé avatásáról szóló törvényt. A Heinicke szuperintendens a szavazás után kijelentette: „Az evangélium mérhetetlen erejű életforrásának továbbadása, amelyet egyedül Isten ajándékozhat”, nem függ a személytől, hanem kizárólag „Isten elhívásában, áldásában és elküldésében gyökerezik”.

ev inf

Mint már régebben hírt adtunk róla (Evangélikus Élet 1993/47. szám), az Egyesült Német Evangélikus Egyház 1993 őszén tartott zsinatán elhatározta: egy bibliai eredetű, ősi tradíció felújításaként, a beteg kérésére a lelkész, esetleg a laikus egyháztag is gyakorolhatja olajba mártott újjal a beteg homlokának és kezeinek kereszttel való megjelölését, áldó bibliai ige kíséretében. A „beteg kezet” evangélikus alkalmazása nem tévesztendő össze a római katolikus „utolsó kenet” szentségnek tartott cselekményével a halálóráknál. A zsinati határozat végrehajtásaként most jelent meg a Lelkészi Agenda új kötete, a „Szolgálat a betegágyánál”. Ez tartalmazza a felújított ősegyházi tradíció liturgikus rendjét.

Ev. Sonntagsblatt aus Bayern, 94/43/5

A nyugatnémet Kassalból az ősszel újra visszaköltözött régebbi székhelyére, Lipcsébe a külföldi kisebbségi egyházakat segítő német evangélikus Gusztáv Adolf Szervezet. Az 1832-ben alapított és

Közép- és Keleteurópa kis egyházaiban kozismert, áldásos munkát kifejtő segélyszervezet Németország kettészakítása után nyugatnémet és keletnémet ágra szakadt, Kassel és Lipse központokkal. Az újra egyesült evangélikus segélyszervezet a felújított lipcei Rendtorff Haus-ból a jövőben erősíteni kívánja kapcsolatait a kisebbségi egyházakkal Közép- és Keleteurópában.

ev inf

Karácsony előtt iktatták be a híres bétheli Bodelschwingh Szeretetintézmények új vezetőjét, F. Schophaus szuperintendens, aki Johannes Busch lelkész 25 éves szolgálata után vette át hivatalát. A „szeretet városa” 127 éves szolgálata alatt Európa legnagyobb diakóniai intézményévé lett Bielefeld elővárosaként, 12 szolgálati ággal és 6500 beteggel, köztük elsősorban az epileptikus betegekkel.

ev inf

Az elmúlt év végén a legtöbb német protestáns tartományi egyházban szigorú takarékosági rendszabályokat vezettek be az egyházi adóbevételek csökkenése miatt. A Bajor Evangélikus Egyháznak 50-60 millió márka kölcsönt kellett fölvennie kiadásai fedezésére. A Württembergi Tartományi Egyháznak 65 millió márkával kell csökkentenie kiadásait ebben az évben. A Hannoveri Evangélikus Egyházban az elmúlt év bevételei 126 millió márkával maradtak el az előirányzottól. Ugyanez a helyzet a keletnémet tartományi egyházakban is. Az egyházak pénzügyi szakemberei további súlyos gondokkal számolnak a következő évek során. A tartományi egyházak részben az építkezések, részben a főállású munkatársak létszámcsökkentése, részben a külföldi segélyek korlátozása útján kívánják csökkenteni kiadásukat az 1995. esztendőben.

lwi d

Az EKD legújabb statisztikai adatai szerint 1992-ben

361.151 protestáns lépett ki egyházából, 40 ezerral több, mint a megelőző évben. A római katolikus egyházban ugyanebben az évben 192.766 volt a kilépések száma, 25 ezerral több, mint 1991-ben. Az 1993-1994. évek még nem teljes adatai szerint ez a „kilépési hullám” mindenesetre mintegy 30 százalékkal csökkent.

A statisztikusok az egyházból való kilépések növekedését 1989 után elsősorban a keletnémet tartományokkal való egyesülésnek tulajdonítják. A legújabb adatok szerint azonban az egyházakból való kilépések száma ott is erősen csökkent, és növekedett a belépések statisztikája.

Az egyesült Németországban 1992-ben a 81 milliós lakosság 35,7 százaléka tartozott a reformáció egyházához és 34,7 százaléka a római katolikus egyházhoz (28,87, illetve 28,12 millió egyháztag). A nemkeresztyének száma 1987 óta – főleg a volt NDK adatai miatt – csaknem a kétszeresére emelkedett.

ev inf

AUSZTRIA

December elsején az Osztrák Ökumenikus Tanács a római katolikus egyházat, amelynek eddig csak megfigyelői státusa volt, egyhangú határozattal fölvette a Tanács teljesjogú tagjai közé. Az Ökumenikus Tanács tagegyházainak a száma ezzel 14-re nőtt.

ev inf

OLASZORSZÁG

Nevezetes évfordulót, megszervezése 175 éves jubileumát, ünnepelte az 500 lelkes evangélikus gyülekezet Romában. A múlt század elején, amikor az egyházi állam a francia forradalom után elvesztette világi hatalmát, Róma protestáns lakói, főleg diplomaták, művészek és külföldi üzletemberek, meghívták első lelkészüket (1819) istentiszte-

letek rendszeres tartására és a keresztesek, esketések és temetések végzésére. A Capitoliumon épült első templomuk mellett saját kórházuk és temetőjük is volt. Új és díszes, nagy templomukat, a Krisztus-templomot, csak száz év múlva építhették föl a Via Sicilián. Az idegenforgalom növekedésével az evangélikus Krisztus-templomot főleg a német és skandináv turisták látogatják, és helyet kapott Róma nevezetességei között.

LM – ev inf

SZLOVÁKIA

Ünnepi istentisztelet keretében, az államfő jelenlétében szentelték föl Pozsony egyik elővárosában a szlovák főváros új, modern templomát, – az első új templomot Pozsonyban 1933 után.

lwi d

CSEHORSZÁG

A Sziléziai Evangélikus Egyház mellett megalakult Csehországban a *másik evangélikus egyház*: az ott élő szlovákok kicsi, 5 ezer lelket számláló testvéregyháza. Székhelye Prágában van és szoros kapcsolatot tart fenn a Szlovák Evangélikus Egyházzal a különvált szomszéd országban.

lwi d

LENGYELORSZÁG

Ökumenikus istentisztelet keretében ünnepelték meg – protestáns és ortodox lelkészek közös szolgálatával – a varsói *Keresztény Teológiai Akadémia* 40 éves jubileumát. Az ünnepi igehirdetés szolgálatát az Ökumenikus Tanács elnöke, *Jan Szarek* varsói evangélikus püspök vezegte.

A Varsói Teológiai Akadémia jelenleg az egyetlen teológiai intézmény Európában, ahol együtt képeznek ki protestáns és ortodox lelke-

szeket; az Akadémiának ókatolikus teológiai szekciója is van. Legújabbban Ökumenikus Pedagógiai – Katechetikai Intézet nyílt meg az Akadémián, hitoktatók képzésére Lengyelországban.

lwi d

BALTIKUM

Az utóbbi évek legnagyobb hajókatasztrófiája áldozatai emlékére november végén megrendítő ökumenikus istentiszteletet tartottak a tragédia színhelyén a *Balti Tengeren*. A „Georg Ots” komphajó fedélzetén, több mint 700 hozzátartozó, gyászoló jelenlétében, Észtország, Svédország, Finnország és Lettország evangélikus érsekei, valamint a római katolikus, ortodox és baptista egyházak képviselői végeztek a *gyászszertartást*, együtt énekelve a Titanic elsüllyedése után világszerte ismertté vált „Hadd menjek, Istenem” kezdetű egyházi éneket is. A gyászolók koszorúk százaival borították el a tenger felszínét ott, ahol a mélyben, az Estonia tengeri komphajóban, pihen a tragédia több mint 900 áldozata.

ENI – lwi de – CEC Monitor

OROSZORSZÁG

Az év végén – 1992 óta első alkalommal – összeült az Orosz Ortodox Egyház legfőbb vezető testülete, a 120 tagú püspöki zsinat. A zsinaton a külföldi ortodox püspökök és a teológiai főiskolák vezetői is résztvettek.

A zsinat teológiai bizottsága előzőleg azt a javaslatot terjesztette a legfőbb vezető testület elé, hogy tiltakozásul egyes nyugati, nem-ortodox egyházaknak az ortodox egyháztagok között is folytatott térítő tevékenysége ellen, az Orosz Ortodox Egyház *vonja vissza tagságát az Egyházak Világtanácsában* és az Európai Egyházak Konferenciájában, s a jövőben csak megfigyelőként vegyen részt ezek

munkájában. Ismeretes, hogy az ortodox egyházak már előzőleg is gyakoroltak kritikát az ökumenikus világszervezet tevékenysége fölött.

A nagy érdeklődéssel várt döntést az ötnapos tanácskozás végén *Kyryll* metropolita jelentette be: a püspöki zsinat nagy többséggel *elvetette* az indítványt. Ilyen „elszigetelődést jelentő lépést” a jövőben sem kíván tenni az Ortodox Egyház; „teljes mértékben elkötelezett marad az ökumenikus mozgalom iránt”, sőt fejleszteni kívánja kapcsolatait a többi egyházzal.

Egyházi források szerint a püspöki zsinat tagjai között jelentősen megerősödött a radikálisan *konzervatív irányzat*, mely élesen szembefordul az ott is jelentkező reformista-liberális csoportokkal.

A moszkvai patriarchátus hivatalos lapja arról ír, hogy az üldöztetés időszaka után, a legutóbbi négy évben 40 új ortodox teológiai főiskolát, illetve papi szemináriumot állítottak föl és újjáépítették a gyermekek, a fiatalok és a felnőttek *vallásos nevelésének* gyülekezet-központú, teljes rendszerét.

ENI – ev inf

A genfi ökumenikus sajtószolgálat (ENI) egy másik jelentése szerint *az Orosz Ortodox Egyház és a hadsereg vezetői* szorosabb kapcsolatot kívánnak kialakítani egymással a jövőben. Ennek egyik jeleként a patriarchátus székhelyén, a Danilovkolostorban, az ősszel az orosz honvédelmi minisztérium legfőbb vezetőivel konferenciát tartottak ezzel a témakörrel: „Az ortodoxia és az orosz hadsereg”. Többek között megvitatták az ortodox egyház jövőbeli részvételét a katonai esküteleknél, valamint az ifjúság hazafias nevelése kérdéseit.

ENI – ev inf

A Szentpétervár körzetében élő, finn eredetű, kis *Ingriai Evangélikus Egyház* skuorizai gyülekezetében meggyilkolták a gyülekezet egyik alkalmazottját és kira-

bolták a templomot – jelenti a Lutheránus Világszövetség sajtószolgálat. Az egyház főtitkára szerint a gonoszított háttérben a szegénység, az erőszak és az erkölcsi eldurvulás áll.

lwi de

JUGOSZLÁV UTÓDÁLLAMOK

A jugoszláv utódállamokban élő egyházak delegátusai *két jelentős konferenciát* tartottak az év végén, a háborús helyzet miatt mindkettőt Magyarországon. November végén *Budapesten* tanácskoztak a horvát, a szerbiai és a szlovéniai kis evangélikus egyházak küldöttei, mindhárom a Lutheránus Világszövetség taggyháza, erről a főtémáról: „*Elszigeteltségből partnerségre*”. Megvitatták az együttműködés lehetőségeit a hitoktatás, a gyermek- és ifjúsági munka, az egyházi diakónia és hírközlés területein. Jelen voltak a LVSZ és EVT, valamint néhány európai és USA-egyház képviselői is.

December elején *Pécsett* találkoztak a volt Jugoszlávia egyházainak tíz delegátusa a római katolikus, protestáns és ortodox egyházakból, valamint a zsidó és mohamedán vallási közösségek képviselői. A *vallásos nevelés* kérdéseit vitatták meg; elsősorban annak jelentőségét a súlyos etnikai ellentétek és a háborús szellem leküzdésében, egy közös, békés jövő kiformálásában.

ENI – lwi de – CEC News

GÖRÖGORSZÁG

I. Bartholomeus konstantinápolyi ökumenikus pátriárka *bejelentette*, hogy „*pánortodox béke-találkozót*” tartanak ez év szeptemberében *Patmosz szigetén*, a világ ortodox egyházainak vezetői és számos ortodox többségű ország – így Görögország és Oroszország – államfőinek részvételével. Az alkalmat a

fontos találkozóra János apostol patmoszi tartózkodásának és a Jelenések Könyve megírásának 1900 éves évfordulója adja a „szent szigeten”. A hírek szerint elsősorban a balkáni polgárháború és a Vatikánhoz való viszony állnak majd a tanácskozás előterében. A patmoszi találkozót megelőzően a konstantinápolyi pátriárka június végén látogatást tesz II. János Pál pápánál Rómában.

Mitarbeiterbrief Ökumene

INDIA

Az indiai evangélikus egyházak legfontosabb teológiai centruma a *Gurukul Teológiai Főiskola* a délindiai Madrasban. Dr. Kunchala Rajaratnam, az intézmény igazgatója, egy ökumenikus fogadón arról számolt be, hogy ez az evangélikus intézmény széleskörű ökumenikus szolgálatot végez Dél-Indiában. A Gurukul Teológiai Főiskolán 37 hallgató tartozik a kilenc indiai és egy a tanzániai egyházhoz. Viszont 50 másik hallgató 14 más indiai egyházból származik; közülük 18 a Délindiai Egyesült Egyház és 16 hallgató a baptista egyház tagja.

lwi e

BURMA

Igen jelentős változásokról számol be az egyházak helyzetében a genfi ökumenikus sajtószolgálat egy nagy ázsiai országból. Burma (mai nevén *Myanmar*) a II. világháború japán megszállás után vált független állammá. Egy katonai államcsíny után később marxista kormány jutott uralomra az országban. Az egyházakra nehéz idők következtek. A nyolcvanas évek végén a megerősödő demokratikus mozgalom nagy győzelmet aratott ugyan a választásokon, de küzdelme a katonai vezetőkkel tovább folytatódott. Legújában a törzsi háborúk és a szegénység miatt is sokat szen-

vedett országban megindult az erőteljes demokratizálás folyamata.

Ennek a jele az is, hogy több mint 30 év óta *először tarthattak a múlt év végén ökumenikus tanácskozást Burma egyházai*, együtt az Egyházak Világtanácsa és más külföldi egyházak képviselőivel. Burma – Myanmar Ökumenikus Tanácsának 12 tagegyházához jelenleg mintegy 800 ezer keresztyén tartozik. A Tanács az EVT és külföldi egyházak támogatásával széleskörű programokat szervez a misszió, a keresztyén nevelés és a diakóniai szolgálat területén.

ENI

JAPÁN

Erősíti szolgálatát a misszió és evangélizáció területén a Japán Evangélikus Egyház. Ezért *Hiroshimában* modern, tízemeletes központot építettek az „*Evangélikus Óra*” rádiószolgálat számára. Az új központban ezen kívül evangélikus templomot, bölcsődét és kiadható irodahelyiségeket is építettek. Az egyházi központ költségei meghaladják a 30 millió dollárt.

Erős Vár

RUANDA

A genfi nemzetközi egyházi szervezetek a világ egyházait az „*Ádventi Segély Ruandának*” ökumenikus *segélyakció* támogatására hívták föl. A nagyszabású egyházi segély az éhezők, betegek, menekültek százezreire kíván segíteni Ruandában és a szomszédos Burundi, Zaire, Tanzánia és Kenya menekülttáboraiiban.

ev inf

SZENEGÁL

December elejére széleskörű nemzetközi teológiai tanácskozást szervezett

Dakarban a Lutheránus Világszövetség. Az első ilyen témakörű afrikai *regionális evangélikus konferencia fő témái* ezek voltak: Milyen kihívásokat jelent az egyháznak a *vallási pluralizmus Afrikában?* – Milyen legyen a LVSZ tagegyházainak viszonya az iszlámhoz és a tradicionális afrikai vallásokhoz? – Hogyan kell tanúságot tenni Krisztusról és evangéliumáról az afrikai vallási kontextusban? A nemzetközi teológiai konferencián 13 afrikai országból jött delegátusok vettek részt. A legközelebbi ilyen témájú tanácskozást már a többi afrikai vallás képviselőivel közösen kívánják megrendezni a fekete kontinensen.

lwi de

TANZÁNIA

Harmincéves főnállását ünnepelte meg Afrika egyik legjelentősebb egyházi rádióállomása, a „*Radio Saiti ya Injili*” (Az Evangélium Hangja Rádió). A rádióállomás 1964-ben kezdte meg működését a LVSZ támogatásával a Kilimandszáró tövében. Ma a 100 kilowattos rövidhullámú adón naponta másfél órás egyházi műsort sugároz szuahéli nyelven és több mint egymillió hallgatója van Kelet-Afrikában. Többek között ennek az adóállomásnak a szolgálatát vezett a szomszédos Zaire államban az ottani evangélikus egyház megalakulásához.

lwi de

ÚJ-ZÉLAND

Az óceániai szigetország evangélikus egyháza az elmúlt év végén ünnepelte meg *főnállása 150 éves évfordulóját*. Az első német bevándorlók között 1843-ban indult meg az evangélikus missziói munka. Az Új-Zélandi Evangélikus Egyház ma 20 anyagyülekezetből és több missziói központból áll. Szoros kapcsolatot tart fenn az

Ausztráliai Evangélikus Egyházzal.

lwi e

HÍREK A TEOLÓGIA VILÁGÁBÓL

Most jelent meg Genfben angol, német és francia nyelven az a tanulmányi kötet, amely részletesen beszámol az *Evangélikus-Római Katolikus Dialógus Bizottság* 27 éve tartó munkájának harmadik szakaszáról (1986-1993). A közös teológiai eredményekről számot adó kötet címe: „*Egyház és megigazulás*”, alcíme: „*Az egyház megértése a megigazulás fényében*”. Bár az egyházzal folytatott teológiai párbeszéd „nem vezetett még teljes egyetértésre”, mégis jelentős egyetértésre világít rá a két dialógus-partner között: Jézus Krisztus az egyház életének egyedüli alapja, közelebbről a Krisztus-történet, Isten Országa hirdetése, a keresztség és a föltámadás eseményei, valamint a tanítványok teljhatalommal való kiküldése a világba. Másként kifejezve: az egyház a hívők trinitárius megalapozottságú közössége (koinonia-communio) a világban. A kötet a LVSZ genfi központjában rendelhető meg.

lwi de

*

Megjelent a „*Kommentar zu Luthers Katechismen*” (Magyarázat Luther Kátéihoz) fontos németnyelvű teológiai munka ötödik, befejező kötete. Kiadója a Vandenhoeck-Ruprecht Verlag, Göttingen-Zürich (1990-1994), kötetenként 200-300 lap. Az egyes kötetek tartalma: 1. Luther előszavai – A Tízparancsolat. 2. A hit – Az Apostoli Hitvallás. 3. A Mi-atyánk. 4. A keresztség – Az Úrvacsora. 5. A gyónás – A Házitábla – Esketési és Keresztelési Könyvecske. A nagyszabású kommentár-sorozat részletes történeti és szisztematikus bevezetést ad Luther teológiájába, elsősorban a lelképásztori munka szempontjából.

LM

Közös kincsünk a Biblia

Naponkénti olvasója számára olyan a Biblia, mint a levegő: az élet fenntartója, a naponkénti „túlélés” egyetlen lehetséges segítője – és (sajnos) sokszor a levegőhöz hasonlóan: megszokott, természetes, amelynek valódi értéke csak akkor derülne ki, ha egyik percről a másikra nem volna. Sokat emlegetett gyarló emberi természetünk miatt van ez így: jót, másokat képesek vagyunk megszokni és – ha nem vigyázunk – megünni.

Ez az írás azért született, hogy segítsen emlékezetbe tartani hittanórákról és iskolai tanulmányokból jól ismert tényeket, amelyek Isten Szentlelke segítségével megbecsült, egyetlen kincsé teszik számunkra a Bibliát.

Emlékezzünk tehát együtt a magyar Biblia történetére, áttekintve a hagyományozás korszakait! Az első korszak Károli Gáspár, a gönci prédikátor atyánk Vizsolyi Bibliájával kezdődött, 1590-ben, de tudnunk kell azt, hogy bibliai könyveket már előtte is lefordítottak. Ez az első korszak kerekén háromszáz évig tartott és Károli munkáját sokan javították (revidálták), csiszolták, olyan páratlan hitű és tudású emberek, mint Szenci Molnár Albert, Misztótfalusi Kis Miklós és lehetne sorolni a történelmi neveket. E korszak jellemzője és máig érvényes példája: az egyes emberek elkötelezettsége a Biblia ügye iránt, az a szent megszállottság, amely Károli Gáspár és munkatársai erejét megsokszorozta, vagy Misztótfalusi Kis Miklóst világhírű nyomdásszá is „képezte”, hogy a Biblia szövege jobb legyen, egyszersmind könnyebben olvasható. A magyar nyelvű teljes Biblia első háromszáz éve arra tanít minket, hogy sokat ér az „egy ember” és ha ma sokszor érezzük, hogy „egyedül nem megy”, könyörögjünk Isten Szentlelkéért, hogy adja nekünk Károli, Misztótfalusi lelkületét. A kérdés azonban jogos: miért nem találunk intézményes háttérrel a magyar Biblia ügye mögött e korszakban? Hazai és külföldi támogatók szinte véletlenszerű (felfogásunk szerint: gondviselészerű) felbukkanása adott némi biztosságot az egyéni vállalkásoknak.

A második korszak a XIX. század közepe táján indult, amikor az 1814-ben alakult Brit és Külföldi Bibliatársulat európai missziója során hozzánk is eljutott és kezébe vette a magyar nyelvű Biblia kiadásának és terjesztésének ügyét. Sőt, a szöveg-gondozását is, mert a Brit és Külföldi Bibliatársulat megbízásából készült el és jelent meg 1906-ban az a Károli-revizió, amelyet ma is olva-

sunk. E korszakban is voltak örökértékű egyéni vállalkozások, gondolkunk most pl. id. Czeglédy Sándor bibliafordítására és Raffay Sándor fordítói munkájára. Az intézményes háttérrel azonban egy angol missziós társaság, a Brit és Külföldi Bibliatársulat adta a magyar nyelvű Biblia ügyének.

A harmadik korszak a Brit és Külföldi Bibliatársulat kényszerű távozásával kezdődött, 1948-ban. A gyökeresen megváltozott politikai helyzetben lehetetlenné vált egy angol missziós társaság magyarországi működése, így a magyar nyelvű Biblia kiadásának és terjesztésének jogát és kötelességét átadta a legnagyobb protestáns egyháznak, a reformátusnak. A Református Egyház ökumenikus szellemben élt a kapott feladattal és kezdeményezésére 1949-ben létrejött a Magyar Bibliatanács, hat protestáns egyház és a magyar ortodox egyház részvételével. (Ma még csak zárójelben lehet megemlíteni, hogy 1942-ben megalakult a Magyar Biblia Társulat, Kovács J. István kezdeményezésére. Történetének felkutatása elkezdődött és reménység szerint néhány év múlva tisztábban láthatunk e kényszerűen tisztavirág életű Társulat történetében.) Az 1949-ben alakult Magyar Bibliatanács foglalkozott egy újabb Károli-revizió ügyével, majd úgy döntött, hogy a héber és görög eredetiből új fordítást készít, a Károli-Bibliát pedig továbbra is változatlanul adja ki. Az új fordítású Biblia több mint 20 évi munka után 1975 karácsonyára jelent meg, majd mintegy nyolc évi munkával elkészült az új fordítású Biblia revíziója is, amely 1990-ben, a Vizsolyi Biblia 400. éves évfordulójára jelent meg, s a debreceni ökumenikus ünnepségen került átadásra, 1990. október 31-én.

E harmadik korszakról talán túl-

zott szerénységgel is szoktunk beszélni, holott, ha nem emberekre nézünk, van miért hálát adnunk Istennek, Aki viszont embereket használt Igéje ügyében. Amint a fenti szűkszavú történeti leírásból látjuk, a megnehezedett külső körülmények között jött el az ideje annak, hogy a magyar nyelvű Biblia ügyének az intézményi háttérrel az Ige egyházai, a magyar protestáns egyházak adják. Isten hatalmát és erejét mutató történelmi tény, hogy a mögöttünk lévő több mint negyven esztendő – amelyből főként veszteségeinket és mulasztásainkat tartjuk ma számon – egyedülálló „eredményt” hozott a magyar Biblia történetében: a reformáció egyházai és a magyar ortodox egyház vállalni tudta és végezte is a Biblia szövegének gondozását, kiadását és terjesztését. (Mindannyian tudjuk, hogy a kiadás limitálva volt, azt is tudjuk, hogy sok Biblia érkezett hozzánk külföldről. De az adott lehetőségek között sohasem mondtunk le a bibliakiadás jogáról.) Ugyancsak kutatók feladata lesz majd a Magyar Bibliatanács működésének feltárása, az új fordítású Biblia történetének megírása, a ma névtelenségben „felejtett” fordítók számontartása.

Feltehetőleg 1992. október 26-án kezdődött a magyar nyelvű Biblia negyedik korszaka, ha elfogadjuk, hogy az intézményi háttér alkalmas egyfajta „korszakolásra”. A Magyar Bibliatanács ugyanis 1991-ben létrehozta a Magyar Biblia Alapítványt, amelyre 1992-ben ráépült a Magyar Bibliatársulat, immáron tizenegy tag-egyházzal és egy nemzetközileg is elfogadott alapszabállyal. Az intézményi keretek tehát adva vannak ahhoz, hogy a magyar nyelvű Biblia ügyét hosszútávon és ökumenikus szellemben tudjuk gondolni. Nem kevés a „vagyonunk”, amellyel gazdálkodnunk kell: a Károli és az új fordítású Bibliából 12 féle Biblia-típusunk van, amelyek terjesztésre és olvasásra várnak.

Ugyanakkor az elmúlt évek felgyorsult tempójából és rapid változásaiból mi sem maradtunk ki. 1993. október 1-jén a Magyar Bibliatársulat önálló székhelyet kapott és ki-

adójával, a Református Egyház Kálvin Kiadójával együtt egy visszakapott és a szükségletnek megfelelően felújított egyházi ingatlanba költözött (Budapest, XI., Bocskai út 35.). 1993. november 20-án hálaadó istentisztelet keretében avatta fel dr. Harmati Béla püspök, a Magyar Bibliatársulat elnöke a Bibliatársulat új otthonát, amely ünnepségen tíz európai (elsősorban környező országbeli) bibliatársulat képviselője is résztvett, együttörvendezve és kifejezésre juttatva, hogy a Bibliatársulatok Világsszövetsége 140 nemzeti bibliatársulata valóban egy nagy családot alkot. Az ünnepi istentisztelethez csatlakozó évi Közgyűlés kiemelkedő eseménye volt, hogy a Magyar Római Katolikus Egyház elfogadta az alapszabályunkban biztosított megfigyelői státusra szóló meghívásunkat és 1993. november 20-tól hivatalos delegátussal képviselteti magát a Bibliatársulat ülésén. 1994-ben újabb protestáns egyház csatlakozott hozzánk: a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, így tagjaink száma – a megfigyelői státusú katolikus egyházzal és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsával – tízennégyre nőtt.

De nem csak „szervezkedtünk” és „intézményesedtünk” az elmúlt két esztendőben, hanem erők szerint igyekeztünk érdemi munkát is

végezni. Már 1992-ben eldöntöttük – bibliatársulattá alakuló ülésünkön –, hogy kiadunk egy ún. magyarázatos Bibliát, amelyből sokféle van a világon, s amelyek sorából mi a Német Bibliatársulat által kiadott és 1992-ben megjelent Stuttgarter Erklärungsbibel-t választottuk. A Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottsága (6- és újszövetségi tudós teológusok a Bibliatársulat tagegyházaiból) e Biblia magyar nyelvű változatát javasolta közgyűlésünknek kiadásra, oly módon, hogy a bibliai fogalom közötti apróbb betűs magyarázatok lefordítjuk, alapszöveggé pedig a mi revidált új fordításunkat adjuk hozzá. 1993. májusától 17 fordító dolgozik e nagy feladaton és azt reméljük, hogy a lektorri és szerkesztői munkák után 1996. végén megjelenhet e ma már nélkülözhetetlen bibliatípus. A magyarázatok, amennyire lehetséges, dogmatikai „előítéletektől” mentesek, így reméljük, hogy bármely felekezethez – vagy éppen egyikhez sem – tartozó olvasója haszonnal forgatja majd.

Már e két év elvégzett munkájaként adhatok számot „A Biblia kincseiből vegyél!” c. 12 részes (6 ó- és 6 újszövetségi történet feldolgozó) videósorozatról, amelyet ugyancsak a Német Bibliatársulattól vettünk át és mi készítettük a magyar nyelvű

szinkronját. Talán nem dicsekvés, ha elmondom: a Magyar Bibliatársulat készítette el az első idegen változatot, a német megjelenése után egy évvel.

Hasonló örömmel adhatok számot arról, hogy elkészült és megjelent az első magyar nyelvű Szinopsis is, a Kurt Aland-féle görög változatot alapul véve, tehát János evangéliumával bővítve. Nagy tisztességnek tartjuk, hogy éppen a mi időnkben valósulhatott meg e kiadástörténeti novum és segíthet a négy evangélium egyetlen igazságának jobb és „könnyebb” megismerésében.

És még sok apróbb kiadványról is számot adhatunk, amelyek mind gyülekezeteink gazdagodását szolgálhatják. De inkább előre nézzünk: szívből reméljük, hogy *katolikus testvéreinkkel való együtteltünk* a Bibliatársulatban eljuttat majd minket az első közös katolikus-protestáns bibliakiadásokig, s majd az oly igen óhajtott közös fordításig is.

Végezetül foglaljuk össze és tudatosítsuk ez írás nem rejtett szándékát: egyéni, szent megszálltság és intézményi háttér – e kettőnek fontossága derül ki a magyar Biblia történetéből. Vajha egyszer e kettő egyszerre és egyforma erővel lenne jelen. Talán éppen most, a magyar Biblia történetének *negyedik* korszakában!

Ökumené a családban...*

1. Álláspontom évtizedek óta tisztázott-köztudott az *ökumenét* illetően: a XX. sz. egyik legnagyobb eseményének tartom, minden nehézség, akadály, „ökumenikus klímaváltozás” ellenére is. Ma joggal mondhatjuk, hogy előbbre vagyunk Magyarországon is, mint 50 évvel ezelőtt, de sajnos nem tartunk ott, ahol Jézus Krisztus akarja (Jn 17.).

2. A család keresztény értelmezését illetően is jól ismert az álláspontom: szigorlati dolgozatotm! (– témája a házasság válsága a 20. században) sok publikációig, még több előadásig *lényegében egyet mondtam a téren*: Isten teremtési rendjéhez tartozónak tekintem, Jézus Krisztus

népében különösen is megbecsült ajándéknak tartom, ma is fenntartható közösségi formát látok benne (nem ment ki a divatból!) – múltját, jelenét meg nem kérdőjelezem, egyszerre ajándéknak és feladatnak tekintem... Ma sem látok jobbat férfi és nő, szülők és gyermekek, sőt három nemzedék együttéléséhez...

3. Most *nem általában* az ökumenéről és általában a családról szólok, hanem egy *kérdéskör szeletéről*, ami természetesen hozzátartozik az egészhez, de most ezt figyeljük különösen: *Ökumené a családban...* Néhány megállapítást általánosságban fogadjunk el:

A) Az egyházban is minden jelenség *kétirányú forgalmat* biztosít, másként kölcsönhatásban van, elkerülhetetlenül hat: az ökumené a csa-

ládra és a család az ökumenére. Fölfogásban is, életvitelben is...

B) Az ökumenének sokkal *nagyobb jelentősége lehetne a családban a mainál*, hiszen megtaníthatna egymás „másságának” kölcsönös tiszteltetésben tartására, sőt az egymástól tanulásra, gazdagodásra és kölcsönös gazdagításra, nevelődésre, összejelölésre... Így a keresztény család valóságos ökumenikus műhelyé válna...

C) A család sokat segíthet abban is, hogy *ne maradjon elvi síkon* az ökumené ügye, nem is csupán egyházi vezetők, diplomaták magasszintű dialógusa legyen (at top-level), hanem életközlelben, s a „földszinten” gyakorolják (on the grass-root level). Experimentálisan, élményszerűen a hétköznapi együttélésben

*Elhangzott a KÖT ülésén, a Schweitzer Otthonban, 1994. október 8-án.

próbáljuk megélni – nem kontra-exisztenciaként, nem is koexistenciaként, hanem *pro*exisztenciaként. Ha közös a fundamentum, ti. Jézus Krisztus, úgy nem lehetetlen, úgy nagyszerű ökumenikus gyülekezetté válhat a család is.

Mi a valóságos helyzet ma Magyarországon? (Őszintén, nem lakkozva)

Nem tagadható, hogy *kényes ügyről* beszélünk, sőt nem is ügy, kérdés, probléma csupán, hanem *itt életről van szó*, drága családtagokról: meggyőződésről és életfolytatásról. Szívünk, intellektusunk, akarat-erőnk igénybe vétetik...

A múlt. Leterhel a múlt öröksége valamennyiünket valamilyen formában. Hadd említsek meg, hadd nevesítsem a sokszor manapság *tabuként* elhallgatott témákat is, nem azért, hogy sebet ejtsek bármelyikünkön, hanem azért, hogy ezeket, a *múlt árnyait egyszer már lépjük át*. – A vegyesházasságok botrányai, marandó sérülései, a reverzálisok lélekölő, megalázó, elidegenítő hatása – vagy a közöny, ami szinte büszkledik: „nálunk ilyesmi nem jelentett soha problémát, s beszéd tárgya sem lehetett”... Micsoda látszat megoldás! – Micsoda felületi kezelés! – Ott voltak a lélekhalászat, a prozelitizmus valóságos esetei, egyfajta „felekezeti skalpvadászat”. Ennek hideg, lélektelen tudomásul vétele: ilyen az élet – a nagy halak megeszik a kishalakat... Rengeteg kínlódás, meghasonlás, veszekedés, reménytelen hitviták, családi perpatvarok... s a gyermeknevelés feladatai között teljes bizonytalanság. Mivé neveljük a gyermeket? Az *anya* vallására (hiszen ő van közelebb a gyermekhez a születéstől az otthonból történő kirepülésig) vagy az *apa* vallására? (mert ő a templomos a családban). A hétköznapi kegyesség, jámborság gyakorlása sokszor éppen olyan problematikus volt, mint a vasárnap-i templombajárás: hová, mikor, – váltakozva minden második vasárnap, vagy minden vasárnap mindkettőbe, s az ünnepekben? – Állandó veszélyzóna volt sokszor a nagyszülőkhöz vendégségbejárás, vagy szüneti tartózkodás (többször akadály, mint segítség minden jóindulat ellenére is). Mít szólnak a rokonságban, a faluban a „kis eretnekhez”, vagy kis „pápastához”? A szülők egész évi tapintatos nevelését egy-egy jóindu-

latú, de rámenős nagymama tönkretette. Ez a jelenség tájegységenként változó volt (más Dunántúlon és más Debrecen környékén, más Nógrádban és más Tolna-baranyában...)

Sokat nyomott a latba a *helyi lelkész, plébános* magatartása, öntudata, bigottsága, fanatizmusa... vagy szelid jézusi magatartása.

Jelentősnek mondható az *iskolai nevelés*, az elemi iskolától az érettségig. Hogy mennyire volt toleráns az iskola, vagy mennyire szűkkeblű, az meglátszott diákjain, ismerek akkor is, amikor kiléptek az iskola kapuin. Idetartozik a „*hamis ellenfélkép*” dédelgetése, egy-két elejtett szeretetlen megjegyzés: a fattyú ivadék Luther, az antikrisztus pápa, a bálványimádó, képmádó rómaiak és az Isten láthatatlan voltát és dicsőségét hangoztató kálvinisták. Sok-sok *értelenség* és még több *szeretelenség*...

Városban és falun, de talán leginkább a fővárosban gyakori volt az *abusus esketések* során „Esküdjünk meg kétszer – az nem árthat... Tegyük eleget a szülőknek – minekünk úgyis mindegy...”

Az *intercommunio*val kapcsolatban gyakori volt az illegális participáció: evangélikusok áldoztak, rómaiak úrvacsoráztak titokban és nyíltabban konferenciákon... anélkül, hogy ezt a nehéz terhet valóban leemelte volna híveink válláról az egyházi vezetőség (tanítóhivatal, püspökök stb).

Betegágyon áttérítés, haldokló visszatérítése nem volt egyedi eset.

Hogy kiben mi van, „*elraktározva*” a *múltból* – nem tudhatom, de hogy egyszer nem csupán emlékezni kell, hanem *feledni* is, hogy nemcsak felhántorgatni lehet bűnöket, hanem *megbocsátani* is – azt vallom. Reménytelenül össze vannak kuszálódva a dolgok, a múlt mély kútjában hogy mi minden van, csak közös Urunk tudja... De hogy legyen már vége és *legyen már béke!* *ez sokak kívánsága, az bizonyos!*

Milyen a jelen? Lassan 50 éve alakult meg az *EVT* (1948), 31 éve hirdette meg *XXIII. János* pápa a II. vatikáni zsinatot... Tudjuk, mi minden történt világvizonylatban: rájöttünk, hogy *közös az Urunk, az imádságunk* (Miatyánk), a *Hitvallásunk* (Credo és Nicaenum); vannak közös énekeink, vannak közösen be-

csült bizonyágtevőink, sok a közös örökség istentiszteleteinken és hétköznapijainkban, közös a reménységünk is... Észrevettük, hogy *kívülről* gyakran meg sem tudnak különböztetni s azonos keresztény morált várnak el tőlünk, azonos állásfoglalást mai feszülő, ágaskodó erkölcsi, társadalmi kérdésekben. *Gyülekezeti, plébániai szinten* sokszínű az összkép az ökumenét illetően. *Egy szóval nem jellemezhető*, nem is általánosítható. Felmérések mutatják, hogy ég és föld, egy-egy várost vagy falut ismerve. Vannak sikeres próbálkozások, s most ragaszkodjunk szűkebb témánkhoz, mai penzumunkhoz: *vannak valóban jó ökumenikus családmodellek*, ahol tudatosan élük az ökumenét, s vannak *ökumenéről hallani sem akaró családok*, sőt akik kérik: ne zavarkodjunk, békétlenkedjünk, ne borítsuk fel a már kialakult családi egyensúlyt. – Szeretném, ha itt *többen segítenének nekem saját példájukat említve*, vagy a rokonságban meglévőket bemutatva.

Az én ismereteim szerint több *jelentős visszalépés történt* a római egyházban, ami restrictiót jelent hivatalosan is (Ökumenikus Direktóriumok, 1993-ig nem olyan tágkeblűek, mint az Unitatis Redintegratio volt a II. vatikáni zsinat szövegei között, az esztergom budapesti-zsinat 17. bizottságának munkája előrehaladottabb volt, mint a munkadokumentum). A könnyelműségtől, partalanságtól való *félelem* miatt nagyobb egyházi fegyelmet kívánnak meg a hívektől – a Codex Juris Canonici-re is hivatkozva és egy római katolikus kizárólagosságot erősítve... Az ökumenikus istentiszteletek tartását nem javallják vasárnapon a kötelező misehallgatás véltől elhanyagolásának veszélye miatt – pedig ez ún. vegyes családokban jelentősebb alkalom volt, mint sokan gondolják; végre *együtt* mindkét felekezet tagjai s a család nemcsak otthon érezhette magát, hanem az Isten népét együtt láthatta, papjaival együtt. Jó lesz-e, ha a protestáns lelkész nem praktikálhat *igeliurgia* keretében, ha az a szentmisehez csatlakozik, ha csak a liturgián kívül szólalhat meg a református vagy evangélikus lelkész, esetleg csak imádkozhat? Az imádságot nem degradálom így, mégis azt hiszem, az ökumenikus liturgiába befér a mi szol-

gálatunk, nem csak ráadásként, az *ite missa est után*, hanem szervesen, sőt abban is bizonyos vagyok, hogy egyszer majd együtt állunk ott a Bárány előtt és együtt zeng ajkunkról a Bárányt dicséző ének, sőt a Mózes énekét, meg a Magnificatot is együtt énekeljük...

Egyik evangélikus rokonom temetése után, egy másik rokonom engesztelő szentmisét rendelt („Biztos, ami biztos”... mondogatták teológus fül számára nem túlságosan meggyőzően)... Nem a római tanítás *Mariologia*ja igazat, de a népi valláosság Mária-kultusza (Lourdesi jelenés) részletezése, Mária-szobor országjárása, Magyarország felajánlása megkérdésünk nélkül, „Boldog asszonyanyánk” énekelteése ökumenikus alkalmakkor). Tudom, hogy a Nemzeti Himnusz előtt erre tekintettek úgy, mint himnuszunkra (az Ave Maria énekelteése vegyes esküvők alkalmával, mint *conditio sine qua non*...)

Újra reverzális írásban (Gyenesdiási lelkeszkonferencián kaptam egy ilyen hivatalos levelet. *Dankó érsek úr kívánsága ellenére* íródott a helyi plébánián). Gyakran érezzük újra: *kistestvérként kezelnek*, nem felnőtt partnerek, mintha Lengyelországban, Olaszországban, Spanyolországban stb. élnénk.

Hiába mondogatom, hogy a vegyesházasság (matrimonium mixtum, vagy matrimonia mixta) ma más jelent, az újszövetségi időkhoz térünk vissza (1Pt levél!) Hívők és hitetlen házastársak együttélése nevezhető vegyes házasságnak, nálunk még a *felekezeti vegyesházasság* az elfogadott, pedig egy *Családban* élünk s a kiscsaládukon belül esetleg szórványsorsban, vagy a történelmi egyházak tagjaiként szekták közös céltáblájaként. Magyarországon vége a nagykonstantinuszi korszaknak s ezt a család ökumenéjében is tudatosítani kellene!

*

Valamit kell mondanunk a jövőről is: természetesen a kötelező korlátok tiszteletben tartásával:

a) a jövőt terveznünk kell, mint a hadbainduló királynak, vagy a tornyot építőnek, nehogy gyalázatban maradjunk;

b) ugyanakkor korlátunk, amit Jézus a bolond gazdagról mondott – „Még az éjjel elkéri lelkedet”...,

vagyis van korlátunk, ha más nem: halandó voltunk, elkerülhetetlenül...

Számomra *egyértelmű*, hogy egy ökumenikus jellegű kereszténység a jövő (ez nem jelenti identitásunk feladását, de saját színünket beleadva a nagy communioba, egymás meggazdagítása lehet a célunk egy testvéregház képletben).

A világban és az egyházban egyaránt jelen lesz az *integrálás és dezintegrálás tendenciája*, a mi dolgunk az, hogy összeöleljünk és ne válasszuk szét semmit, ami egybe tartozik!

Érzékelésem szerint a *KÖT mér-földkőhöz* érkezett, hatalmas és pótolhatatlan munkát végzett olyan időben, amikor ezért nem járt dicséret és elismerés, de ma, egyfelől szétaprózva erőnket, másfelől az idő múlását komolyan véve, új KÖT-korszak küszöbére értünk. Olyan új lehetőségek és szervezetek vannak, hogy mindezt nem lehet a saját ernyőnk alá besorolni. Lépésváltásra kényszerülünk!

A) *Néhány külső tényezőt* említetek, ami megítélésem szerint témánkat (ökumené a családban!) is érinti, közvetve vagy közvetlenül:

1) A jelenlegi pápa életének utolsó korszakába érkezett, ez a lehajló ág egyben azt is jelenti, hogy *nem várható* éppen a család ökumenikus relációjában újabb pápai nyilatkozatot, esetleg *motu proprio*. Ez nem kegyetlen beszéd, ez a realitás érzékeléséhez hozzátartozik.

2) A Magyar Római Katolikus Egyház egyre inkább *jogi* kategóriákban gondolkodik. A CIC szerepe meghatározó volt az Esztergom–budapesti zsinaton is (Erdő Péter precízen, határozottan, fegyelmetten mondta ki mindig az *egyértelmű szót*). Az *egyházjog nem kedvez az ökumenizmusnak*, mint mozgalomnak, mert a maga természeténél fogva mindig az *Institutio* irányában mozog, illetve betonoz le mindent, vagy medret ás, nehogy árvíz legyen.

3) A *RK Világkáté* nem reményteljes ebben a vonatkozásban. Az elmúlt nyáron végigolvastam a német variációt, a hallatlan érték, fantasztikus anyaggyűjtés mellett a protestantizmus teljes ignorálása figyelemreméltó volt és maradt. Semmi vita – de nem számolnak velünk, leírtak, csak önmagával foglalkozik a Római Egyház.

B) *Néhány belső meghatározó tényező* (a keresztény család ökumenikus szerepét illetően):

Nyitott kérdésem, hogy elég erős-e a keresztény család az integrálódás bonyolult műveletére. Vagy eltolódik egyik vagy másik irányban a hangsúly és ez, az erőviszonyokat ismerve, jelentheti a *rekatolizáció* tudatos, vagy jószándékú jelenségének felszínre kerülését.

A neuralgikus pontok érintetlenül maradnak a gyakorlatban:

esküvő (túl a konszenzus kérdésen, liturgiai vonatkozásokban a gyermekek nevelése egyre problematikusabb). Az időhiánnyal és anyagi problémákkal küzdő szülőpárok akarva akaratlanul nem tudnak megbirkózni az ökumenikus családmoddell ügyével.

A hitoktatásban jelentkező abuzusok szaporodni fognak – egyszerűen a számbeli nagyságrend-különbség miatt...

Quid nunc? Mi a teendő? Tapintatosan hallgatni, vagy hagyni mindent az idő „megoldó” segítségére? Esetleg alakítani a jövőt aktívan? – én az utóbbira szavazok.

Egy *fluidnak* jellemezhető társadalomban és Magyarország regionális helyzetében várhatjuk-e, hogy éppen ezen a ponton kristályosodás megy végbe?

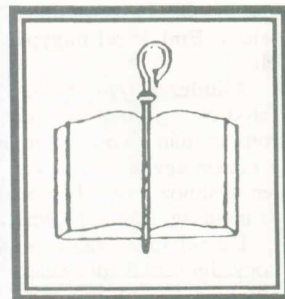
Nem akarok az „*olcsó haruspexek*” sorába állni és jósolni, de felelősen fel kell tennem kényes kérdéseket is! Nem reménytelenül, de az evangélikus valóságérzéknek megfelelően (Wirklichkeitsgemässeheit – Bonhoeffer követelménye).

Quo vadis magyar ökumenikus család modell? – Nem késtünk-e le használható irányvonalak adásáról, nem futott-e túlságosan előre a KÖT a háttérben levő történelmi egyházak topogása közben? Mi a szerepünk? Jel, só, világosság vagyunk?

Mindezt abban a tudatban mondom, hogy bízom abban, amit őscim is vallottak: *Deus semper major est* – és Ő mindig feljebb és jobban hallgatja meg kérésünket, mint elgondolni, vagy artikulálni tudjuk.

Dr. Hafenscher Károly

Lelkész-szemmel

„Pár szem krumpli”

Amire rá kellett jönnöm...

... mint Szabó József püspök papjának. A vers, amit angolból fordított Szabó József, sajnos, elveszett. Az üzenetét nem felejtetem. Egy lelkész látogatott meg a szegény-nyegyedben egy anyókat. Valahogy így zajlott le a pasztoráció.

Lelkész: Testvérem, – eljött Jézus, és ez csodás dolgokat jelent...

Anyóka: De nekem úgy kellene négy szem krumpli...

Lelkész: Jézus azt jelenti: van reménységünk...

Anyóka: Olyan jó lenne pár szem krumpli!

S ez így ment tovább. A lelkész halatlanná tette a pár szem krumplit. De aztán rá kellett jönnie arra, hogy az ígére figyelés nem megy a „pár szem krumpli” nélkül.

A börtönök világában is megérezhető ez az áhított „pár szem krumpli”. Három éven át a nagy „Gyűjtőben” csak sejtettem ezt. De egy év óta a Markóban kiabálóvá lett. Itt ítélet előtt vannak. Az „előzeteseket” a legszigorúbb „fegyház” fokozatú őrizetben tartják. Éjjel-nappal bezárva vannak négyen-ötven hónapokon át. A bíróság újra meg újra elnapolja a tárgyalást. Volt, aki 22 hónap után kapott ítéletet, s közben 16 kilót fogyott. Állandó idegfeszültségben vannak. Kint neheztelünk a bűnözőkre, de bent szerencsétlen, testileg-lelkileg leépülő, depresszióra, öngyilkosságra hajló embereket találunk.

Hát igen, – itt vágnak a „pár szem krumpli” után. A szeretet, a törődés után. Az istentiszteletek után ömlik a kérdés, a kérés. A fülledt zárkák után a teremben kissé otthon érzik magukat, erőre kapnak.

Az istentiszteleteken, lelki beszélgetéseken kívül a hétköznapokon szakköri csoport-munkát kezdtem, a parancsnokok lelkes támogatásával. Hármas cél vezetett a foglalkozás-sorozat folytatása közben. Az egyik, hogy a zárkákban lefoglalják magukat a kapott feladatok-

kal. A másik, hogy rájöjjenek arra: érdemes értelmes életet élni, tanulni, perspektívát tágítani. A harmadik: kapjanak ötletet arra, hogy szabadulás után mihez kezdjenek.

Három területe van ennek a hétköznapi foglalkozásnak.

1. *Önképzőkör, népművelés:* Ilyen témák, sorozatok voltak: magyar irodalom (versek, novellák, életrajzok), természettudományi előadás (egyízben a csillagászati intézet igazgatója tartott vetítettképes előadást), illetmen, helyesírás, zenei ismeretek kazettákról, cigányirodalom, „Hogy oldanám meg?” – extra élethelyzetek, „Takarékosság, szolid élet”, műveltségi versenyek jutalmazással. Keresztretjévények a zárkákban.

2. *Gyakorlat, szakmára oktatás.* Szponzor segítségével beszereztünk két varrógépet. Egyik volt ifjúsági körű lány jár be hetenként tanítani. Három írógépet vittem be és gépirást tanulnak. Van egy elektromos orgonánk. Hosszas kottaismeret után egy-egy korált már lejátszottak. Zárkájukban a kottát a billentyűzet másolatán gyakorolják. Előadás hangzik el majd a virágkertészetről, gombatermesztésről, nyúltenyésztésről. Apolónói tanfolyam indul.

Benczúr László lelkésztestvérem nagyon hasznos szakkört indított be. Dobozokat gyártanak a fiúk. Szerződést kötöttek a Teológiai Akadémia könyvtárával, s – ami odabent nagy pozitívum, – pénz is keresnek. Adventra ügyesen egy-egy kivilágítható csillagot is készítettek. Zárkájukban is végezhetik ezt a munkát.

Itt említem meg, hogy vettünk 3 kosárlabdát és a testnevelési egyetem egyik hallgatója jár hetenként a Markóba. Nagyon boldogok, hogy a napi rövid séta mellett tornászhatnak, futnak, kosaraznak. Készülnek, hogy tavasszal mérkőzésük lesz a kalocsai részleggel.

3. *Műsorra készülés.* A harmadik „krumpliszem” a bent levőknek az, hogy negyedévenként egyházi vagy állami ünneppel kapcsolatos műsorra készülünk. Ez azt jelenti, hogy verseket kapnak (ismét a zárkában feladat), ezeket meg kell érteniök és előadásra kiformálni. Tanulunk magyar népdalokat, csárdásokat. Mindig izgalmas szám a „Ki mit tud?” műveltségi verseny, hiszen ilyenkor jutalmakat is kapnak. A 70% cigány öntudatosan ragaszkodik a cigány nyelvű dalokhoz és táncokhoz. Ehhez kértem a cigányszövetség segítségét. Meglehető volt, hogy egy 10 perces tánc koreográfiájához és betanításához 100.000 Ft-ot kértek volna. Hiába érveltem azzal, hogy én a „testvéreikkel” díjazás nélkül foglalkozom. Így azután kénytelenek vagyunk a cigány dalok és táncok előadásában a fiúk, lányok gyerekkori élményeire támaszkodni.

A műsorba igyekszem betenni vilálmérfákat, kabaré-jelenetet. Érdekes tapasztalat – s ez a cigány-pszichológiával függ össze, – hogy ezeket a szövegeket rendszerint „elveszítik”. Úgy érzik, mintha nem a tréfán nevetne a hallgatóság, hanem rajtuk, az előadókon.

Ha már a *pszichológiánál* tartunk, évek kellettek ahhoz, hogy értsem a bentlevőket. Mosolygok a „kezdőkön”. Egyik kolléga például kihirdette, hogy a közelgő ünnepen „úri szent vacsora” lesz. Majdnem megverték, amikor nem a várvavárt többfogatós vacsora következett. Másik kollégámtól karácsonyi műsorunkhoz kértem anyagot. Szinte könnyes szemmel adta át Barth Károly börtönben mondott imáját. „Te, ez fantasztikus lesz majd” – mondta. De hát nem hogy Bartherlő nem hallottak, de azt sem tudják, mi az imádság. A harmadik eset. Barátom megkérdezte az egyik fiút, hogy hívják. Mikor ez bemutatkozott, hogy Rafael – felcsillant a szeme kollégámnak: itt a lehetőség a bibliai tanításnak. „Tudod-e, hogy a ne-

ved bibliái? Hiszen az „él”, tudod Istent jelent. Emlékszel nagypéntékről: Éli, éli...”

Mindezzel aranyos, jószándékú missziós társaimat nem kicsúfolni akarom, csupán szemléltetni, hogy „ott túl a rácson egy más világ van”. Évek keltenek ahhoz, hogy eljussanak ahhoz, mi az imádság, Biblia, nagypéntek.

De néhányan valóban eljutnak oda, hogy „Igen, elakadt az életem”, – „Isten jön, hogy kisegítsen a sárból, gödörből,

ahogy az autót kisegíti a sárga angyal”. Mindezt elmondjuk nekik istentiszteleteken. De levette a reverendát, jön a „pár szem krumpli” igénye: „Csak kijelölt ügyvédem van, s nem törődik velem!” „A férjem elhagyott és megbolondulok, hogy már láthassam a 3 éves gyerekeket! „Örjítő a 24 óra a zárkában. Jó lenne valamit tanulni, valami másra gondolni, mint a tárgyalásra!”

Igen, a „pár szem krumpli”! Volt konfirmandusom kitűnő ügyvéd lett, a 3

éves gyerekért el kell mennem a nagymamához és elhozni „beszélőre”, s most be is kell fejezmem beszámolómat, mert várnak az önképzőkörre, az orgonatanításra, s pénzt kell bevinnem a pénztárba négy fogvatartott részére, mert nincs senkijük és hónapok óta nem tudtak „spájzolni”. Valójában, legfőképpen a szeretetre, jó szóra várnak. S ha ez néha elfogy belőlem, aggódva kérdik: „Tibor atya, nem beteg?”

Görög Tibor

DR. SZABÓ LAJOS:

Időszerű témák és kérdések a gyakorlati teológia területéről

1. Visszatérés az alapkérdésekhez

Amikor a gyakorlati teológia mai helyzetét vizsgáljuk, azonnal észre vesszük azt a nagy változást, amely éppen ezt a tudományágat érte el az utóbbi években hazánkban. Szűkös megvalósulási lehetőségek közepette, kevés kivitelezési ambícióval, inkább a tradíciót követve, mintsem a konkrét kihívásokra reagálva, végezte munkáját ez a szakterület. Az utolsó évek nyitottsága, külföldi kapcsolatok gyors fejlődése, mozgás és találkozások sorozata jelentős mértékben átalakították az egyház életműködését. Mindezek következtében a gyakorlati teológiával szemben támasztott igények is gyors változáson mentek át. Ma ennek a folyamatnak tanui vagyunk.

Az egyházi gyakorlat több területén egyidejűleg vesszük észre, hogy a mai környezetben

- nehézkes a kommunikációnk
- nincs igazán mély spirituális megjelenésünk
- sok a frázis és a mechanikus feladatvégzés egyházi szolgálatunkban

Ezek a jelenségek is rámutatnak arra az alapvető problémára, hogy az igazi alaphang, az evangéliumi öröm kifejezése kerül veszélybe napjainkban. Elharmarkodott reakciónkkal talán könnyen visszatérnénk oda, ahonnan éppen az elmúlt években szabadult ki a tudományterület: a módszer (a „hogyan?” világot) vizsgálónk meg, pedig az igazi megközelítés éppen a tartalmi alapkérdés tisztázása a gyakorlati teológia számára.

A következő alapkérdések kerülnek előtérbe

(1) Mit tud mondani a mai környezetben az egyház igehirdetése?

(2) Mekkora erőt jelent a keresztyénség aktív szolgálata a közvetlen társadalmi környezetben?

(3) Milyen mértékben érzi át a mai ember a templomi atmoszféra gyógyító és lélekújító jelentőségét?

Összefoglalva: van-e még az evangélikus gyülekezet jelenlétének missziói karaktere?

Ezek a kérdések a mai helyzetünk felől kérdeznék vissza oda, ahol a krisztusismeret, az egyház tanítása és a közösség újjáéledése a kiindulási alap. Elő liturgia, élő igehirdetés, mozgó és mozgó gyülekezeti közösségek, sokakat elérő és megtartó lelkipásztori hatókör az, amit ideális szolgálati célként magunk előtt látunk. Az a kérdés, hogy miért vagyunk mégis éppen ezektől olyan távol? Sok látha-

tó jele van az egyházi élet külső feltételváltásának, miért nincsen igazi áttörés a belső, a pillérekg ható újjulásban?

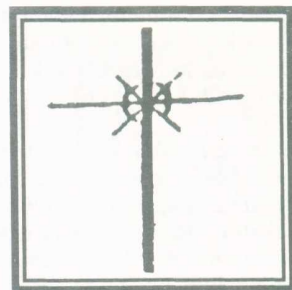
2. A gyakorlati teológia analízáló magatartása. Az egységesség iránti vágy

A külső változások és a belső mozdulatlanság okozta feszültség is gerjeszti azt a türelmetlenséget és kapkodást, amely annyira jellemzővé vált a lelkesítő szolgálatban ma. Ez teszi prioritássá a gyakorlati teológia számára az analízáló magatartást. Elemezni kell a meglévő életmegnyilvánulásokat. Az elemzési folyamat megismertetésével tud a gyakorlati teológia leginkább az egyház egészének segítségére lenni. Nem programadó, nem is egyszerűen irányító tudományként él ma már, hanem feltáró és közvetítő jelleggel végzi munkáját.

Az általános vizsgálatnál meg kell említenünk azt a kettségességet is, ami tapasztalható a mai gyakorlati teológiában. Egyfelől nagyon szerteágazó, sokszínű részterületek jelentkeznek, másfelől él egy egységes gyakorlati teológiai középpont utáni vágy a tudományos irodalomban. Példa erre az, hogy a lelkesítő szolgálat szerteágazó területeit ma már nagyon sok rész tudomány vizsgálja, ám végső fokon mégis egy az egészet átfogó és magában megtestesítő lelkipásztort lát maga előtt. Példa lehet az a jelenség is, hogy a csoportok és érdeklődési körök pszichológiai és pedagógiai vizsgálata nagyot fejlődött, mégis az *istentisztelet* egy nagy, közös alkalomkénti vizsgálata és igénye uralkodik a legújabb művekben. (*Manfred Josuttis: Der Weg in das Leben. Eine Einführung in den Gottesdienst.* Kaiser Verlag, 1993. 2. Auflage; *Dieterich Rössler: Die Einheit der Praktischen Theologie; Praktische Theologie und Kultur der Gegenwart.* Gütersloher Verlagshaus 1991.) Való igaz, hogy az a mostanában gyakran emlegetett vélemény is ebbe az irányba mutat, amely szerint nem lehet már a hagyományos felosztást alapul venni a gyakorlati teológián belül. Ugyanakkor mégis érezzük, hogy szükség van egy általános szemléletre, egy közös definícióra és egy összehangolt véleményformálásra. Nagy a távolság a katechetika és a gyülekezetépítés, illetve gyülekezetpedagógia között, mégis csak egy közös egyház- és gyülekezetpszichológiai szemlélet lehet mindkettő

(folytatás a borító III.–IV.-en)

Tanít az egyháztörténet

A lektor hangja

Fürst Ervin egykori orosházi lelkész (1900-1987) gyűjteményes prédikációs kötete leánya, Fürst Enikő gondozásában most került ki a nyomdából. Lektorként az anyag ismeretében az alábbi prédikációt közöljük izelítőként. Búcsúgehirdetésként mondta el. A prédikációs válogatásról beszámolt az Orosházi Napló – a város hetilapja, az Orosházi Harangszó, a gyülekezet újságja, és a helyi rádióban szolt róla leánya január 1-én.

Megköszönve a család bizalmát, hogy Fürst Ervin igehirdetés gyűjteményét végigolvashattam és részben gondolhattam, néhány mondatban hadd számoljak be élményemről lektori véleményként. Ősi szokás szerint a leírt igehirdetéseket hangosan olvastam, hiszen ezek az írárok eredetileg szószékre készült prédikációk voltak. Így valamivel közelebb kerülhettem az eredeti szándékhoz. A viva vox evangélii-t az élő, hangzó evangéliumhirdetést, sohasem pótolja a leírt szöveg olvasása, de még így is, bebalzsamozott formában is nagy értéknek tartom ezt a válogatást. Jellemzőként jelzőkbe tömörítem mondanivalómat: Fürst Ervin igehirdetése *biblikus*. Nem terheli túl szavait idézetekkel, mégis minden mondata mögött ott érezük mély Biblia-ismeretét, Szentírás-szeretetét.

Egyházas, becsüli és megtartja az evangélikus jelleget az ő idejében is már pluriform világban és sokrétű egyházi életben.

Gyülekezetszerű. Nemcsak a templomot szerette, hanem gyülekezetét is. Ez

nem természetes, hiszen hosszú szolgálati évek alatt minden igehirdető rájön arra, hogy nem angyalok között szolgál, hanem kegyelemre szoruló bűnösök között, amint ő maga is Isten megbocsátó szeretetéből él. Itt a lelkipásztor szólnyájához.

Tághorizontú. Jólismerve Orosházát, nem csupán a városa határáig lát. Európai műveltségű. Irodalomban is, történelemben is járatos. Sokfelé járva Európában is, felvetődik bennem a kérdés, tudják-e mindenütt, hogy ilyen papjai voltak egyházunknak?

Krisztocentrikus. Nem egyszerűen egy könyvről prédikál, hanem a közötünk megjelent Jézus Krisztusról. Luthert szereti, de Jézust hirdeti, ahogyan egykor Márton barát is tette. Jézus Krisztus személye, szava, keresztye és húsvéti üres sírja olyan koordinata rendszer középpontja, ahonnan nézve az egész minden jelensége jól elhelyezhető.

Szép, irodalmi nyelven fogalmaz. Választékos, gazdag szókinészű, sok jelzővel ékesített nyelven hirdette az evangé-

liumot. Színes, de nem virágos vagy elviselhetetlenül díszített barokk stílus az övé, így még a hosszú mondatok is megengedhetők.

Evangélikus módon kezeli az Ószövetséget is, akár a Zsoltárok könyvéből prédikál, akár a próféták szavát tolmácsolja. Jézus Krisztus felől közelít az Ótestamentumhoz.

Hallgatói belevonja az igehirdetésbe. A bevezetés rendszerint kérdés, vagy jó értelemben vett provokáló gondolat, figyelemfelkeltő, de a tárgyhoz tartozik.

Illusztrációi mértéktartóak, időben és térben pontosan elhelyezettek, ezért sohasem mesészerűek. Így hiteles a szó.

Hit, értelem és szerető szív együtt érezhető szavaiból. Hite nem hivalkodik, hanem bíz, értelme, tanultsága nem fitogtatásra szánt, hanem segítő, szíve ott dobog szavaiban, de sohasem érzélgős, népe iránti szeretete nyilvánvaló. Az olvasó úgy érzi: helyén volt Fürst Ervin, még úgy is, hogy talán többen ismerhették volna országszerte.

Fegyelmezett méretű és hangú igehirdetésein érezni – így írott formában is – hogy ezek „fülbevaló szavak”. Kísérje áldás prédikációs gyűjteményét és minden olvasóját!

Dr. Hafenschér Károly
Budapest, 1995 január hónapja

Búcsúzás

1964. július 1.

„Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz” Zsid 13,8

A búcsúzás órája tehát beállott. Pontosan 30 évvel ezelőtt, 1934 július 1-jén léptem először ide, mint az orosházi gyülekezet törvényesen megválasztott lelkipásztora; ma pedig utoljára zendül meg itt ajkamon az élet üzenete.

Mit vártok most vajon tőlem? Megpengessem a könnyekre indító érzélem húrjait? Búcsúprédikációnak célja ez nem lehet, s különben is: a könnyek a titkos kamrácska imádságos csendjébe valók! Megköszönjem a sok

szeretetet és bizalmat, amivel megajándékoztatok szerettemmel együtt? Teljes szívemből teszem, mint ahogyan eddig is hálás voltam mindenkör. Isten sok hűséges szívet állított mellém, akik megkönnyítették munkámat, akikkel együtt dolgozhattam országának építésén. Sok ajtó tárult fel örömmel és sok szív nyílt meg bizalommal előttem a letűnt évek során. És ha eddig nem tudtam volna, az elmúlt hetek és napok megindító módon mutatták meg nekem, hogy talán mégsem volt egészen hiábavaló közöttetek végzett munkálkodásom. – Bocsnatát kérjek azért, amit helytelenül vagy rosszul cselekedtem; amivel akár tudva vagy tudatlanul megbántottam bárkit is közületek? Igaz szívvel teszem s én is megbocsátok azoknak, akik fájdalmat okoztak nekem. Isten tudja, hogy csaknem három évtized alatt

mennyit tévedtem, felejtettem vagy mulasztottam, mi mindent kellett volna jobban, hívebben elvégezni. Azért összekulcsolt kézzel esedezem: „Uram, ne szállj perbe a Te szolgáloddal; mert egy igaz sincsen Te előtted az élők között!”

Még egyszer kérdem tehát: mit vártok tőlem a búcsúórán? Nos, most sem akarok magamról beszélni: van egy nálamnál nagyobb, Őt idézze a gyarló emberi szó. A prédikátor félreállhat, de az evangélium soha; a szolga megy, de az Úr marad! Azért most lélekben odaállok Uram elé, és lábaihoz teszem le koronámat és dicsőségemet, vagyis: hivatásomat és munkámat, mindazt, ami vagyok és amim van. Most senki se legyen itt nagy, csak Ő. Aki dicsekedni akar, az dicsekedjék az Úrral. Mert Jézus Krisztus minden prédikáció tartalma, minden kegyelem forrása és minden út vége.

Krisztus tehát minden prédikáció tartalma. Azért most utoljára is Őt akarom prédikálni, a megfeszített és feltámadott Krisztust, mert nincsen senkiben másban üdvösség, nem is adatott az ég alatt más név, amely által megtartanunk kellene, hanem egyedül az övé. Krisztus szolgálói róla tesznek bizonyosságot, nem törődve azzal, hogy mit szólnak hozzá az emberek vagy miként ítéli meg őket a világ. Nem az emberi ítélkezés a döntő, az Úr marad az utolsó szó. Amikor mindannyian megjelenünk majd egyszer Isten ítélőszéke előtt, akkor nyilvánvalóvá lesz az is, hogy mi prédikátorok Krisztust prédikáltuk-e, vagy emberi bölcselkedés beszéde támadt-e ajkunkon? Ama napon tőlem is ezt fogja számonkérni az Úr. Hogyan tudok majd megállni bírám előtt? Összeszorul a szívem, ha a hibákra gondolok, amikor keményen prédikáltam, holott vigasztalnom kellett volna, vagy vigasztaltam, mikor pedig intés lett volna helyén. Ha feltolul lelkemben sok ellenem szóló emlék, akkor remegő imádság kél ajkamon: Uram, itt állok én szegény, aki ítéletet érdemlek; könyörülj rajtam!

De bár sok minden volt közöttetek végezt szolgálatom során, ami most vádat kiált ellenem, mégis van egy édes vigasztalásom. Pál apostol a 2. Korintusi levél 5. fejezetének 20. versében így ír: „Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne miáltunk; Krisztusért kérünk: Béküljetek meg az Istennel.” Lám, gyengén és erőltlenül jártam közöttetek sokszor, de sohasem akartam és nem is tudtam más lenni, mint Krisztus követe. És minden nyilvánvaló vagy titkos gyarlóságom mellett is egyet tudok, és Isten a tanúm, hogy ez igaz: az Igét tisztán és igazán hirdetem és semmit sem hallgattam el mindabból, amit el kellett mondanom. És ha végiggondolok a szolgálatom, amelyet közöttetek elvégezhettem, akkor vigasztal az a tudat, hogy nem munkálkodtam egészen hiábavalóan. Voltak lelkek, akiket megtanítottam felfelé tekinteni. Persze, teljes aratás nem volt. Azért most hadd kérjelek még egyszer, utoljára: „Béküljetek meg az Istennel!”

De Jézus Krisztus nemcsak minden prédikáció tartalma, hanem minden kegyelem forrása is. Mert Jézus Krisztusban jelent meg az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek. Aki Istent keresi, az Jézusban találhatja meg, aki az Atyát akarja látni, az nézze a Fiúra. Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem őök élete legyen. Egy indiai misszionárius egy benszülöttnek ezt a jánosi üzenetet olvasta fel egykor: „Lássátok, mily nagy szeretetet adott nekünk az Atya, hogy Isten fiainak nevezetünk.” E szavak hallatára az indiai felszökött és így kiáltott fel: „Nem, ez túl sok! Így kellene mondanunk: Lássátok, mily nagy kegyelmet adott nekünk az Úr, hogy megcsókolhatjuk a lábát.” Az a pogány megsejtette, mily nagy a szakadék, amely minket, bűnös embereket az igaz és szent Istentől elválaszt.

Nekünk, az Újszövetség népének még sokkal inkább kellene éreznünk, sőt látnunk ezt a szakadékot. De elbizakodottságunk és fennhéjázásunk elvakított. Nem vesszük észre a bajt, amelyet a bűn támasztott, és azért a kegyelem nagyságát sem vagyunk képesek megérteni. Pedig elképzelhetetlen nagyobb és boldogítóbb üzenet annál, hogy a szent és igazságos Isten, aki gyűlöli a bűnt, megkönyörült az elveszett világon és egyetlen Fiát adta a halálba, hogy a kárhozát martalékaik megmeneküljenek. Ő meg akar szabadtítani a legnyomasztóbb rabságból, meg akar tisztítani bűneinktől, tulajdonaivá akar minket avatni. Fiában nekünk adja irgalmát, egész szeretetét, végtelen kegyelmét. Ha pedig azt gondolod, hogy bűnöd túl nagy, nem vagy méltó Isten megtartó kegyelmére, hadd juttassam eszedbe vigasztalásul Isten ígérését: „Nem akarom a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen!” Ez az ígélet szól neked és nekem és minden elveszett embernek. Fiáért kegyelmet helyez a jog fölé. Azért minden kegyelem forrása Jézus.

Az a szeretet, amely Jézust a földre hozta, keresi még most is azt, ami elveszett. Az a szeretet keresett és örvölt meg engem is az élet szövövényes vándorutain; az adott nekem bocsánatot és békeséget. Életem tulajdonképpen nem más, mint Isten végtelen türelmének, jóságának és hűségének története. Az Úr egyengette utaimat, ha azok nehezeknek bizonyultak; munkámban Ő tanácsolt, ha magam tanácstalan voltam; valahányszor nehéz döntések előtt álltam, Ő fogta kezemet és Ő irányította gondolataimat. Ha sokszor nyugtalanul vergődött szívem, Ő csillapította gondolataimat. Amit elrontottam, Ő hozta helyre, amit elmulasztottam, Ő pótolta ki. Sokszor csodálatosan vezetett. Amikor azt gondoltam, hogy a magam erejével elértem valamit, keserű csalódás ért; máskor meg semmit sem reméltem s mégis gazdagon áldotta gyarló magvetésemet. Ha adhattam valamit nektek, Ti azt mindig tízszeresen adtátok nekem vissza. S most nem tudok mást, csak hálát adni mindazért, ami itt osztályrészt jutott. Kérdezi valaki, hogy miért beszélek arról, ami elmúlt? Hogy Jézust magasztaljam és Őt dicsérjem, aki segített, hogy még egyszer bizonyosságot tegyek előttetek az én Uramról. S most utoljára kérlek titeket: keressétek azt a kegyelmet. Élő Megváltónk van, aki nem veti el orcája elől a szegény bűnösöket. Aki reá bizza magát, benne erős segítőt, kedves útítársat és jóságos Urat találhat mindenkor. Mert Jézus Krisztus minden kegyelem forrása.

S Ő minden út vége is. „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz.” Az ő létének nem volt kezdete és nem is lesz vége. Azért vezet őhozzá minden út. Isten úgy irányítja az emberi sorsokat, hogy egyszer mind találkozni fognak vele. Még most is Ő jelöli ki az emberek útját. Ha pedig rábízod magadat itt, vele leszel az örökkévalóságban is. Idő és örökkévalóság az Úr kezében van!

Ez ma az én vigasztalásom is. Ha most eltávozom a küzdőtérrel, az a tudat vigasztal, hogy más irányítja életemet. Egykor ti hívtatok ide, most sem magam akaratából távozom. Hogy miért, Isten tudja. Azért-e, hogy hívebb munkás lépjen a távozó helyére? Azért-e, hogy még többet tanuljak a lemondás és az önmegtartadás iskolájában? Mindez nyilvánvalóvá lesz egykor. Azt azonban bizonyosan tudom, hogy utam végén Jézus vár. Sem idő, sem örökkévalóság nem fog elszakítani tőle. Ha hű maradok hozzá, minden javamra válik. Elvisz oda is, ahol nincsen elválás és nincsen bizonytalanság, ahol övele leszek mindenkor. Ott útjaink, amelyek most elválnak, ismét összetalálkoznak. Azért most Jézusra pillantunk fel. Ott, az örökkévalóságban lesz teljessé mai igénk egész szépsége: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz.” Amen.

A teológia szomszédságában

Az önkéntes véradás

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Németh Zoltán 22 évig végzett evangélikus lelkészi szolgálatot. Magáról így ír: „1957. augusztus 17-től – 1958. január 15-ig fogvatartásban voltam a népi demokratikus államrend elleni gyűlöletre izgatás büntette miatt: Zircen, Veszprémekben és Budapesten a börtönkórházban.” Nagytudású ember volt, akinek jó magam is sokat köszönhettem. Sok tudós lelkészünk kis falun kellett tengesse életét. 1962-től a Várpalotai Szénbányáknál helyezkedett el. Itt a Vöröskeresztben országosan is kiemelkedő munkát végzett. Sírjánál dr. Tóth Antal, a Veszprém megyei Vértranszfúziós Állomás vezető főorvosa búcsúztatta. Mellékelten küldjük e nekrológot azzal a céllal, hogy így emlékezzünk meg gazdag munkásságáról.

Németh Zoltán a várpalotai gyülekezetnek hosszú időn keresztül presbitere, az „Örömhír” Kuratóriumának tagja volt és sok testvérünk útját egyengette, hogy visszatérhessenek a gyülekezetbe. Lelkészként ő maga nem kívánta méltatását, életét így látta teljesnek.

Várpalota, 1994. december 28.

Pintér Mihály lelkész

Búcsúzás Németh Zoltán sírjánál

Elhangzott 1994 október 28-án Várpalotán, Németh Zoltán ravatalánál.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Magyar Vöröskereszt Veszprém megyei szervezete és a Veszprém megyei Vérellátó szolgálat nevében búcsúzhatom Németh Zoltántól, akinek alig egy éve adta át a Népjóléti Miniszter Úr az egyik legmagasabb egészségügyi kitüntetést, a Pro Sanitate emlékérmét. Most jött a hír, hogy Zoli bácsi 80 éves korában meghalt.

Németh Zoltán a hazai véradó mozgalom egyik legnagyobb alakja volt. Csáktornyán született. Sopronban végezte el a Tudományegyetem Hittudományi Karát. Evangélikus lelkészként szolgált többek között Pápán, Tésén és Várpalotán. A világháború alatt tábori lelkész-főhadnagyként működött, majd több mint két éves szibériai hadifogolysors várt rá. 1957-ben politikai okok miatt bebörtönözték. 1962-ben került a várpalotai szénbányákhoz, ahol kezdetben az SII-bányában földalatti csillésként dolgozott, majd aknaírnok lett. A bányaközpont előadójaként ment nyugdíjba.

Emberr próbáló sorsát emelkedett lélekkel viselte. Lent a bányában a nehéz fizikai munka során is megmaradt nevelőnek, a lel-

kek tanárának, az emberi tisztesség szinte naivan következetes terjesztőjének. Hiit abban, hogy életünknek vannak fontosabb és magasabb céljai is, mint a napi gondokkal szembeni lélekölő küszködés. Ezeket a célokat a másokért végzett munkában, az embertársainkért vállalt szolgálatban látta. Életének értelmét a vöröskeresztes feladatokban találta meg.

A 60-as évek elejétől ő volt a várpalotai önkéntes véradó mozgalom irányítója, ösztönzője, központi szervezője. Nagyrészt neki köszönhető, hogy a város véradoi 1961 és 1990 között közel 40 ezer liter vért adtak. Büszkén hirdette, hogy „a hazai véradó mozgalom bölcsője Várpalotán ringott”. 1968-tól a bányaközpont vöröskeresztes titkára, majd a városi vezetőség elnökhelyettese és a megyei véradó szervezési munkabizottság tagja lett.

Egész életét kitöltötte a mozgalom. Szervezett, érvelt, közbenjárt, cikkeket írt, előadásokat tartott, tárgyalt, egyeztetett, vitázott, veszekedett (ma úgy mondanánk, hogy lobbizott) a véradókért és a bányászokért. Mindenki tudta, hogy nincs fontosabb ügy számára, mint a véradás és nincs igazabb ember, mint aki mindig kész arra, hogy másokon segítsen. Ez volt számára a meghatározó mérce. A világot ebből a nézőpontból vizsgálta és értékelte.

Ha a véradókról volt szó, nem ismert lehetlent. Nagyhatalmú politikai vezetőknel, nehezen megközelíthető gazdasági vezetőknel mindig megtalálta a módját annak, hogy elérje, amit akart. Nemcsak azt látta világosan, hogy mi a célja, de azt is tudta, hogy kezdjen hozzá. Tudta, kihez hogyan közeledhet. Ismerte az embereket. Senki sem tudott kikerülni a hatása, személyének varázsa alól.

Nem felejthetem tiszta, meleg, ugyanakkor egy kicsit mindig huncutkodó tekintetét. Amikor egy éve a várpalotai városi véradó ünnepségen utóljára találkoztunk, alig tudtam hozzáférni az őt körülvevő fiataloktól. Zoli bácsi mesélt, anekdótázott. Szinte sugárzott felénk szeretete, embersége, kikezdetlennek látszó optimizmusa.

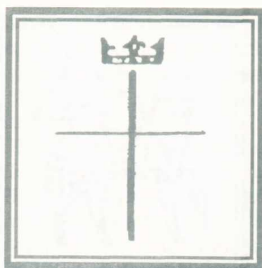
Amikor aztán egyedül maradtunk, és az egészsége után érdeklődtem, stílust váltott. Panaszkodott, hogy már kétszer volt infarktus, sok baja van a szívével, dagad a lába, hamar elfárad. „Annyit futottam mások egészségeért, hogy nekem végül alig maradt valami” – mondta. És a szemében szomorúságot vettem észre.

Miért lett szomorú a mindig optimista Németh Zoli bácsi? Talán arról hallott, hogy újabban komoly problémák vannak a vérellátással? Vagy azt olvasta, hogy mindenhol csökken a véradók száma, vagy a megbecsülésük nem olyan, amilyennek lenni kellene?

Nyilván mindezek tudomására jutottak. Leginkább mégis azért lehetett szomorú, mert tudta, hogy ő most már nem segíthet. Vele egy az emberek szolgálatáért mindenre kész, elkötelezett generáció válik ki. Ki fogja ezek után összetartani a véradókat? Lesznek, akik átveszik tőlük a stafétát? Szerettem volna valami biztatót mondani. Akkor, ott nem tudtam. Most, Németh Zoltán ravatalánál jó volna azt hinni, hogy életművét folytatni lehet.

Gyászjelentésén a Zsoltárok könyvéből olvashatunk egy részt: „mert napjai életemnek oly hirtelen eltélének, mint a füst és a pára”. Bízunk abban, hogy felejthetetlen barátunk és mesterünk élete lángjának parázsánál még sokáig sokan melegekedhetünk.

Dr. M. Tóth Antal
vezető főorvos
Veszprém megyei vértranszfúziós állomás

Nyílt levél Friderikusz Talk Show ügyében

Téma: TV2. 1995 január 14. adás: *Legféltebb titkaink (70')*

Tisztelt Friderikusz Úr!

Nem vagyok rajongója, de gyakran hallgatója és nézője. Sajnálom, amikor elnémitották, örültem, amikor újra láthatam a képernyőn. Nem mindig vagyok boldog műsorai látán, de a mostani adáshoz őszintén gratulálok! Evangélikus lelkészként (a Lelkipásztor szerkesztője vagyok) nagyon becsültem, ahogyan ehhez a kényes kérdéshez emberségesen, méltóságteljesen, mélyen emberien nyúlt hozzá. Több, mint kérdés, amivel foglalkozott: az anya, aki szeretetből vált gyilkossá, egy család tragédiáját mutatta be és az emberi élet bonyolultságát. Friderikusz úr nem ítélkezett s fölül tudott emelkedni jogi formulákon. Dosztojevskij művéből Raszkolnyikov apósa jutott

eszembe, aki leborult az emberiség szenvedése előtt. Engedje meg, hogy a több mint négy és fél évtizedes lelkési múlttal, hasonló gyónási élményekkel is megterhelve, párhuzamot érezek és fejezzek ki az Ön szombat-esti műsora és a mi hivatásunk között. Köszönöm, hogy lelkipásztor tudott lenni egy szenvedő, kínló embernek. Nem volt törvényeskedő, állszent, mindentudó, felháborodó és megkövező, mint gyakran az „írásutódok”. Nemcsak az öltözetet tetszett most, nem is csak az üres nézőtér, nem is azért írok, mert a szenvedő anya Istent emlegette, hanem az Ön beszélgetőtársként mutatott őszinte empátiája ragadott meg! Nem tudom, mi mond Önnek, ha azt írom: ilusztrációja volt az ősi teológiai tételnek:

Non potest non peccare – Vannak esetek, amikor nem tudunk nem vétkezni. Vagy: a szeretet az egyetlen abszolút parancs, minden törvény relativává válik mellette. – Az ún. szituációs etika említ egy példát: A náci megszállás alatt Franciaországban 12 partizán megöli a 13-at, mert az nem tudna hallgatni, ha elfogják őket. Így menekül meg a 12. Extrém példa, de megfontoloztató. Friderikusz úr, nem akarok nagy szavakat mondani most: Ön valamit megsejtett abból, amit mi kegyelemnek, s a szeretet útjának mondunk.

Budapest, 1995. január 17.

Köszönettel:

Dr. Hafenschner Károly
szerkesztő

A The Lutheran

című nagy példányszámú Egyesült Államok-beli evangélikus újság 1994 decemberi számában (51. lap) kéthasábos interjút közöl Dr. Harmati Béla püspökkel tavalyi látogatása alkalmából. Címe: A magyar evangélikusok éheznek a keresztény nevelést. A fénykép alatt ez a szöveg áll: Harmati püspök szerint a szabadság kihívást jelent a magyarországi egyházaknak. A jól szedett, profi kivitelű cikk érdekes megközelítésben, amerikaiaknak érthetően és valóságghűen tárlja az interjút. Egyetlen fogyatékosága, hogy a püspök látogatása után több mint fél-évtel jelent meg Roger Kahle, a Lutheran igazgatója tollából. – Püspökünk ma bizonyára az elhangzottakkal együtt más más témákat is érintett volna.

Érdemes lenne a jövőben mindannyiunknak figyelni külföldi testvérlapok visszhangjára. Nem mindegy, milyen imázs él rólunk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm az Olvasókat!

A Szerkesztő Bizottság „karcúsítására” tettem javaslatot a Sajtótanácsnak. A 14-ről 6-ra csökkentett létszám ígéretes lehet a jobb együttműködés reményében. – Javaslatom elfogadása után közlöm új munkatársaim névsorát.

Türelmet kérek azoktól, akiknek kézírata még nem került az olvasók elé. Az elmúlt évben is volt, akinek 12 hónapot kellett „sorban állnia” (csak az ígihirdetési előkészítő kivétel).

Felvetődött bennem, hogy egy tömör, lényegretörő sorozatot indítok ilyen címen: *Hogyan írjunk újságot?* Tanulni egyikünknek sem szűgyen. Hivatásos, profi újságírókat nem tudunk megfizetni, így magunkra vagyunk utalva. Miért ne írhatnánk jobban?

Nem vállalkozom arra, hogy egy-egy cikkre érkező megjegyzéseket,

bírálatokat, dicséreteket akár a cikkíróval, akár olvasóinkkal rendszeresen közöljek. Ehhez külön munkakerő és idő kellene, de így sem fölösleges a visszhang!

Minden segítségért hálás vagyok.
HK.

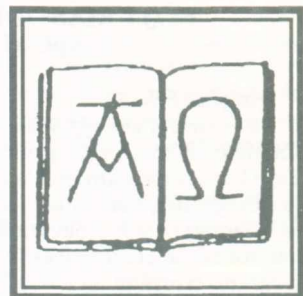
26 szóból áll az angolnyelvű Mi-
atyánk – 300 szóból az amerikai
Függetlenségi Nyilatkozat –
26.911 szóból a kacsatojás-im-
port-szabvány szövege (USA).

Tanulság: nem a szavak szá-
mán múlik a tartalom fontossá-
ga. Zsinatunk tagjaként és íge-
hirdetéseket hallgatva gondol-
kodom ezen az alaptémán...

– A butaság ragadós, a bölcses-
ség nem tapad...

(Ravasz László)

Az igehirdető műhelye

BÖJT ELSŐ VASÁRNAPJA Zsid 4,14-16

I. Néhány emlékeztető mondat egy névtelen levélről

A levél címzettjei éppúgy, mint a jeruzsálemi keresztyén gyülekezet, megtérésük után is kapcsolatban maradtak, legalább külsőleg, az ószövetségi istentiszteleti rendtartással. Hiányzott számukra a jeruzsálemi kultikus külsőség és a látszatra szegényes mindennapi istentisztelet hitüket megingatta. A levél írója azt akarja a szívükre helyezni, hogy az ósz-i istentisztelet voltaképpen csak egy előképe az igazi üdvösségnek, amely Krisztusban élhető át. Amit a zsidókeresztények sirattak, az elvesztette jelentőségét, sokkal többre van már lehetősége. Az író figyelmezteti olvasóit, hogy visszakozásukkal elveszthetik a Krisztusban kapott üdvösséget. A levél az ÚSZ egyik legnehezebben érthető könyve, mert a benne szereplő terminológia a keresztyén olvasó előtt kevésbé ismert. Mindemellett nyissuk fel ezt a levelet, benne nem rágalom, poszkondiázás, fenyegetés van, ellenkezőleg, – himnikus felemelő tények: „nagy Főpapunk van”...

II. Gondolatok a kulcsszó kapcsán

Egészen különös helyet foglalt el a zsidó ünnepek sorában a „szombatok szombatja”, a nagy engesztelési nap. A szokásos reggeli áldozat után a főpap teljesen megtisztálkodott és rendes, fényes főpapi köntösét levette, egy ezen nap céljaira megállapított egyszerű gyolcsruhát öltött. Azután magáért és házáért, az egész papságért és a népért az előírások szerint állatáldozatot mutatott be. A vérhintés és a bűnbak pusztába küldése után a papi díszruha felöltésével lezárult az ünnep. Kijelölt textusunkon túl, az egész levél arra teszi a hangsúlyt, hogy a dimenziókat átlépő Krisztus mérhetetlenül magasabban áll az ósz-i főpapnál, mert Krisztus önmagát mutatta be engesztelő áldozatul Istennek és ezt nem kell újra megtennie, az Ő egyszeri áldozata tökéletes és örökérvényű áldozat volt, mellyel a mindenkor bűnös ember váltságát szerezte meg. Szabad az utunk az Atyához, mert Jézus váltságáért az összekötötte az emberi bűn mélységét az isteni trón magasságával. Ahhoz, hogy Jézust, mint összekötőt fogadjuk el, a bűnt, mint eltávolító valóságot kell látni. Csak annak számára érthető ez az egész áldozatbemutatás, akinek megadatott az a szabadság, hogy magát bűnösnek látja és fogadja el. Az „áldozat” szó kapcsán a ma emberének a balesetek, természeti katasztrófák, háborúk véres valósága jut inkább vagy elsősorban az eszébe, mintsem a bűn egzisztenciális problematikája. Képes az ember morális téren egyszerű dolgokra, de elengedhetetlen, hogy újra és újra megvizsgálja a saját életére vonatkoztatva, hogy létezik-e bűnnélküliség? Nincs büntelenség – de van kegyelem, mert Krisztus meghalt bűneinkért, az igaz a

nem igazakért. Ezen a böjti vasárnapon Jézus áldozatának páratlanságát hirdethetjük vigasztalóan, bátorítóan és bizalomkeltően.

III. Lépések az igehirdetés felé

Az ember újra és újra felteszi a kérdést: hol van az Isten? Hol van az a „megközelíthetetlen világosság”... (1Tim 6,16) Egyszer egy természettudóst kérdeztek e témáról, aki nagyon frappánsan azt mondta: ha a kertembe levő almafát átvizsgálom és úgy találok, hogy nincs rajta körte, a megállapításom helyes; ha viszont azt a következtetést vonom le, hogy a körte nem létezik, ezzel ostobaságomat mutattam meg. Istent sem ott kell keresni, ahol nincs. Időben és térben távol, vagy eszmék hagyományában képzelni Őt lehet, – de értelmetlen, mivel a mindennapjainkban, örömeinkben, bánatunkban velünk van Jézus által. Akit éppen azért adott, hogy megtaláljuk őt.

Egyik alapvető emberi gyengeségünk, hogy szeretjük, ha dicsérnek és ha emberi pozitívumainkról esik szó s nem hibáinkról és főleg az eredeti bűnösségünkről. Ha összehasonlítjuk a kezdetet „íme minden jó” és azt, amivé 1995-re lett az ember és a világ, bizony több és őszinte alázattal kellene Isten elé állni. Féltre a gőggel, de az elkeseredéssel is! Dicselkedhetünk – Vele, Jézussal, a nagy Főpappal, aki áthatolt az egeken... és így utat készített az Atyához.

Napoleon lova egy díszszemlén megbokrosodott, a császár elvesztette uralmát a paripa felett, de ekkor egy közlegény kiugorva a sorból, megfékezte. Köszönöm kapitány! Köszönöm, melyik egységénél uram? A talpraesett katona nem szobódott, nem kételkedett, nem álmélkodott, egyszerűen elfogadta, megragadta a kapott lehetőséget. Isten érthetetlen módon és mértékben szereti az embert. A bűnt bünteti, de a bűnöst megmenti Fia élete árán. Nem vet el, nem taszít el, kegyelmet kínál. Nekünk ingyen van, Krisztus hordozott és szenvedett el mindent, pedig „én voltam az elveszett, aki halált érdemelt”. Isten mentő szeretete mindannyiunk számára adott – akarni és merni kell elfogadni. S ekkortól mi is csak azt tudjuk tenni, mint a megszállott fiú meggyógyításakor a sokaság – ámulni az Isten nagyságán!

IMÁDSÁG:

Fogadd el, Uram, szabadságomat, fogadd egészen.
Vedd értelmemet, akaratomat s emlékezősemet.
Mindazt, amim van, és ami vagyok, Te adtad ingyen.
Visszaadok Uram, visszaadok egyszerre mindent.
Legyen fölöttünk korlátlan úr rendelkezésed,
csak egyet hagj meg ajándéku: szeretnem Téged.
Csak a szeretet maradjon enyém a kegyelemmel,
s minden, de minden gazdagság enyém, más semmi nem kell.

Nagyné Szeker Éva

Exegézis helyett:

Számomra, aki egy vasárnap több istentiszteletet tartok többféle „alapanyagú” gyülekezetekben, igazából nem az a nagy kérdés a vasárnapi alapigével kapcsolatban: hogyan lehet exegétálni, hanem *hogyan lehet róla evangéliumot hirdetni*. Bizonyára sok előkészítőt olvashatunk a régebbi Lelkipásztorokban erről az ígéről. Nekem nagyon tetszett az 1960. szeptemberi számban Fülöp Dezső előkészítője, melyből igen sok hasznos információt is megtudhatunk a kijelölt ige eredetét illetően.

Valamikor olvastam Széchenyinek az afrikai vadászatáról szóló naplóját. Így a fejezet elejét ehhez tudnám hasonlítani. Alapos, tárgyyszerű beszámoló arról, hogy az események hogyan következtek egymás után; mikor és mely városban fordult meg Pál apostol. Még „szerencse”, hogy a kijelölt igeszakasz már sokkal lényegretörőbb. Hiszen Pál apostol nem turistaként járta az akkori világot, hanem hirdetni szándékozott minden embernek a Feltámadott dicsőségét. Az pedig, hogy a könyv írója az efezusi vénektől történt búcsú szövegét közli, nekem azt jelenti, hogy ez nekik is olyan kiemelkedő eseménynek számított – tartalmában is, – hogy érdemes erre külön kitérni.

Az is ritka eseménynek számít, hogy Pál apostol ebben a részben nem egy Római levél szintű teológiai okfejtést áraszt a „vének” fejére, hanem *önmagával és várható sorsával* foglalkozik. Bár azt hiszem, ha ma egy lelkész ennyire önmagával foglalkozna a gyülekezete előtt – legtöbbször alaptalanul, – akkor annak nagyon „öntömjén”-szaga lenne. Ezért ne is állítsuk önmagunkat és ne hasonlítsuk a saját szolgálatunkat Pál apostol személyéhez és szolgálatához, mert az nem evangélium lenne, hanem – sokszor – hamis öndicséret.

Meditáció:

A kijelölt ígéből számomra egy *kereszt* rajzolódik ki. Pál apostol élet- és szolgálati keresztje. De ugyanebben a pillanatban ott áll mellette két másik kereszt is. Az egyik a vándorló nép ércikgyós oszlopa, míg a másik a golgotai kereszt. S ezt a három keresztet hasonlítgatom magamban össze.

Áldozat

Az első kereszt a pusztában felállított pózna, rajta az ércikgyó. Egy pusztaságban vándorló, sok viszontagságot megélt nép számára fölöttébb nagy áldozat, hogyha látszólag fölösleges dologra – mint az ércikgyó egy póznán – be kell adni a közösbe talán minden értéket. De a nép meghozza ezt az áldozatot. Két okból. Mert már nincs mit vesztenie és a másik ok a reménység. Hátha? Igaz, ez csak anyagi áldozat. Viszont nemcsak a régi, de a mai ember számára is az egyik legnagyobb áldozat.

A golgotai kereszt áldozata a legnagyobb. Hiszen itt már nem „forintra” megy a játék, hanem *életre*. De ezt az áldozatot is meghozza a mennyei Atya és az Ő szeretett Fia, Jézus Krisztus.

Lehetett volna másképp is. Viszont az áldozat mégis ott függ a keresztfán. Ráadásul nem önmagáért hozta az áldozatot, hanem másokért. Olyanokért, akik nem becsülték, nem szerették, kitagadták, meg akarták kövezni vagy követték, szerették, elfogadták, imádták. Ez utóbbiak mindig kisebb-ségben vannak a tömeg hangjával szemben. Így azután egyeseknek bolondság a kereszt, másoknak áldozat.

Végül itt áll előttem Pál apostol „keresztje”. Ha „nyugton marad”, élhette volna a maga kényelmes életét. De ő áldozatot hoz. Életvitele éppen úgy áldozatos istentisztelet, mint szolgálat. **Nem tudom, mi lesz. Csak azt tudom, hogy men-nem, csinálnom kell.** Akár jól eredményez nekem, akár rosszat – emberileg, mert nem ez a fontos, hanem a cél.

Áldozat, de miért?

Az ércikgyó történetében, áldozatában egy a cél: az *életben maradás!* Mindegy, hogy mekkora áldozatot kell érte hoznom, csak életben maradjak testi értelemben. Biztos vagyok benne, hogy sokan maguk előtt látták gyermekeiket, unokáikat. Talán a sokat szenvedett választott népet is. „Ha meghalunk, mi lesz utánunk?” Talán semmi és senki. Ezért – bármibe kerül is – életben kell maradnunk.

A golgotai kereszt is az életben maradáshoz szolgálta. Hiszen, ha nem győz az Isten akarata a sátán akaratával szemben, akkor nincs élet. Nem testi élet, mert az lehet, talán még egész jó is. De nincs örök élet! Nincs visszatérés az atyai házhoz. Csak maradt volna a temető, „feltámadunk” felirat nélkül. Tehát itt is az életben maradás, az örök élet a cél.

A pálapostoli élet- és szolgálat-kereszt is az életben maradáshoz, vagy pontosabban az életrejutáshoz szolgálja. Az az élet, amelyet Pál apostol élt, példa arra, hogyan éljen az, aki életben akar maradni. S az a szolgálat, amelyet ő végzett, csak egyről szól: *hogyan, ki által maradhat az életben!*

Áldozat! de kinek az indítására?

Az ércikgyó történetében teljesen egyértelműnek tűnik az indítórugó: az Isten szólt Mózesnek „*ha azt akarod, hogy életben maradjon a nép, akkor állíts póznára ércikgyót*”. Tehát a büntető Isten sem akarta, hogy a nép elvesszen, hanem hogy éljen.

A bűnbocsátó Isten pedig a golgotai keresztre parancsolta egyetlen Fiát, hogy – megint csak – másoknak, tehát minden embernek élete legyen. Tehát megint csak Ő volt a kezdeményező, a vezető, akiről újra kiderült, hogy életet akar és nem halált.

A harmadik „kereszt” esetében eszembe jut egy kép. Áll egy toronydaru a házunk közelében. A darus – amíg a földön van – csak a ház alját látja és fogalma sincs arról, mi van felül, mi a cél, ahová a nehéz terhet be kell emelnie. De, ha felmegy a daruba, akkor mindent sokkal tisztábban lát, mert látja a célt.

Így vagyok az apostoli szolgálattal, a gályarabok szolgálataival, a reformátorok szolgálataival, az előttem szolgálók szolgálataival. Nagyon sokan vannak, akik lent állnak a földszinten és nem látják a célt. Az Isten viszont látja. Ezért, – hogy áthidalja a kettő közti különbséget, – felhasználja az általa kiszemelt embereket arra, hogy másokat is felemeljenek a tisztánlátás magasságába. Igaz, ezt ők nem saját erejükből teszik, hanem a Szentlélek „*daru*” segítségével. Ezt tette Pál apostol is!

Végül, itt van előttem egy negyedik kereszt is, a mai ember keresztje. Igaz, ezt a terhet el is lehet dobni. De fel is lehet vállalni. Nekünk sincs más tenni valónk, mint Pál apostolnak: *Hirdetni, hogy az embernek valaki – az Isten – életet akar adni!* A döntés rajtam áll: vagy letörölöm életem filmjéről a három keresztet vagy felragyogtatom másoknak is.

Balogh András
zalacgerszegi lelkész

BŐJT HARMADIK VASÁRNAPJ
Jel 5,1-9

Meditáció (a szerzőről, a könyv történeti háttéréről).

Magam elé képzelem Jánost, akinek arca – a hagyomány szerint, – megráncosodott, szinte feketévé égette a nap, keze bütykös, térde dudoros. Kisázsia (ma Törökország) partjaitól távol él, Patmosz szigetén. A szigeten eltöltött 18 hónapnyi száműzetés sürgető és figyelmeztető történéseit írja, lázasan körmöli. Majd lemásolják és szétküldik a hét kisázsiai gyülekezetnek.

Az egyháztörténelemben a Jelenések könyvét gyakran vetették (maguk a keresztények is) semmibe, félreértették, félremagyarázták. Az 5 év teológiai tanulmányok alatt talán ez volt a „legmostohább” könyv, amit félve, megkerültünk, agyon-

hallgattunk. Egyetlen sort sem találtam a ma is féltve őrzött jegyzeteim között ezzel a könyvvel kapcsolatban. Kényes, nehéz, vitatott. A rendelkezésemre álló szakirodalom szerint az Újszövetség legnehezebb, legmeghökkenőbb könyve. Ritkán kerül elénk, mint prédikációs alapige. Hiszem, hogy *érdemes* küszködni, tusakodni, „vele”, mert megnyílhat gazdag tárháza és élvezhetjük áldásait.

Exegézis:

5,1 vers: János az Isten kinyújtott jobbán egy könyvtekerestet lát. Nem tartotta szorosan, szinte kínálta tanulmányozásra. A tekeres mindkét oldalán írás volt látható. Nyilván mindenki tudja, hogy ez nem összefűzött könyv, hanem széles pergamenlapokból állt és pálcára tekerték. Hét zsinórt tekeretek köré, mindegyiken egy-egy pecsét lógott. Csak akkor vált ismertté a tekeres tartalma, ha mind a hetet feltörték.

5,2 vers: Az angyal kérdezi: ki méltó arra, hogy kivegye az Atya kezéből a tekerestet. Ki az, aki meg is tudja valósítani az abban foglaltakat? „Ki méltó” arra, hogy Isten titkos akaratát megélje ebben a bűnnel terhelt világban? Ki az a kristálytisza lelkű, szentéletű ember, aki megfelel a követelményeknek? Ki az, aki olyan „hőstettet”, „jócselekedetet” tud felmutatni, ami lenyomja súlyával a bűn-serpenyőt? Az erős angyal belekiáltotta a világba a kérdést: „ki méltó”, ki alkalmas? Vajon akad-e önként jelentkező – persze megfelelő önkritikával ellátva?

5,3 vers: A mennyben nincs jelentkező! Az angyalok Isten szolgái, mégis hallgatnak. Az emberiség bűnéért engesztelést szerezni képtelenek. – Hallgatnak az üdvözült emberek! Például Énókh. Földi életében Istennel járt, nem kellett halált látnia, de most ő sem vállalkozik. Hallgatnak a kegyes ősatyák. Mózes színről-színre látta Őt, beszélt vele, az ő kezei hozták le a hegyről a szövetség tábláit. Ennek a könyvnek a pecsétjéhez mégsem nyúlnak ezek a kezek. Illés szavára bezárult, majd ismét megnyílt az ég. De kicsi a „tudománya” arra, hogy a tekeres pecsétjét feltörje. – Némaság a földön is. Nincs jelentkező. – Az „alvilág fejedelme”, a sátán gyakran és sokakat megteveszthet ugyan kegyes szóhasználatával, de az Isten kegyelmi határozatának tartalmát nem ismeri.

5,4 vers: A már kínos hallgatás csendjét János sírása töri meg. Hangosan sír. Lesújtja az a borzasztó gondolat, hogy az Isten gondviselő kegyelme elakad. Az üdvterv nem lesz kivitelezhető, mert nincs méltó ember.

Mi lesz a világgal – zokogja János, – ha Isten a „vak véletlenre” bízta a világot, kiszolgáltatja teremtményét a gonosz-ságnak, a gonosz hatalmának? Mi lesz velünk, ha a sötétség uralja a földet; ha a gonoszság feltartóztathatatlanul végigtombol a világon?

5,5 vers: A 24 vén közül az egyik megtöri János kesergését. Belekiáltja a kilátástalan csendbe, a feszült keresgélésbe a felismerést: „Győzött az oroslán Júda törzseből, a Dávid utóda...”! „Ne sírj!” kijelentés a mennyei tanács egyik tagja részéről valóban leszárítja a könnyet.

Érdekes, hogy nem a „Názáreti Jézus”-t említi, mint történelmi alakot, nem „Krisztus”-t, pedig akkor már használták e neveket. Olyan kifejezéseket használ, amit az Ószövetség népe az eljövendő Messiásra vonatkoztatott. A diadalmas erőt, a mindenkit elsöpítő hatalmat, a gonosz-ságot lábai alá vetőt látjuk meg az oroslánban, aki az ellenség tombolása közben is biztonságosan vezeti a népet. Az én szememben ugyan ez a félelmetes fenevad inkább szelid bárány, akinek a győzelmi csatakiáltása haldoklóan így hangzik: „Elvégeztetett”.

5,6 vers: „És láttam”. Ezek a szavak az újabb látomás képét vezetik be. Világosan látható a trónon a BÁRÁNY. Újra visszautal a kép az Ószövetségre. A bárány, mint áldozati állat, fontos szerepet töltött be a jeruzsálemi templom kultuszában. A páskabáránynak a zsidó gondolkodás engesztelő jellegét tulajdonított. A trón közepén álló Bárány „hét szarva”, „hét szeme” és „Isten hét lelke” kifejezések a hatalmát akarják nyomatékosítani. A „hét szem” hét tűzlámpás alakjában maga a Szentlélek egyes írásmagyarázók szerint.

5,7 vers: Ez a Bárány a feltámadott és megdicsőült Krisztus, akit Isten jobbára ültetett, azaz „résztársává” tett. Egyedül Ő méltó arra hogy átvége a „hét pecséttel lezárt könyvet”. Egyedül Ő képes arra, hogy megvalósítsa az abban foglaltakat és véghezvigye Isten akaratát a tőle elfordult világban.

5,8 vers: A Bárány – az Atya mellett – magasan a trónuson. Hódolattal körülveszi a négy előlény és a 24 vén. Először a 4 Kerub omlik térdre, mint a négy égtáj, az egész világmindenség képviselője. Követik példájukat a vének, a **megváltott emberiség képviselői**. Mindegyiknél hárfá, kezükben tömjénnel teli aranycsésze, ezek a „szentek imádságai”. A vének a mennyei szentély papjai, hárfájukkal kísérik az istentiszteleti éneket.

5,9 vers: Ahányszor Isten a világ üdvére egy újabb nagy cselekedetet vitt véghez, mindig felcsendült az „*új ének*”. Ez az ének most a Báránynak szól. Krisztust áldozati halála tette méltóvá arra, hogy átvége a tekerestet. A váltságot a Bárány minden törzs és nyelv, nemzet és nép javára vitte véghez.

Vázlat: (Javasolom követni a szentírási szöveget 3 pont köré csoportosítva)

1.) Az „erős angyal” kérdése ma is hangzik: „Ki méltó arra, hogy felnyissa a könyvet...”? Számptalan önjelölt akad a földön. De a mennyei hatalmasságok színe előtt senki nem „méltó”!

2.) Rájövk-e arra, mint János, hogyha senki nem „méltó”, akkor elvesztünk. Meglátom-e az elvesztségemet? S ha igen, akkor – Bőjtben! – tudok-e ezen olyan keservesen sírni, mint János?

3.) Csak, ha ilyen bűnbánat és alázat van a szívemben, akkor hangzik el a vigasztaló szó: „Ne sírj!”. Akkor láthatom meg, hogy a Bárány oroslánként győzött. S nekem – és velem együtt minden embernek, – csak Óáltala, az Ő győzelme miatt, lehetséges a kegyelem. Mert egyedül Ő „méltó”!

Baloghné Szemerei Mária

BŐJT NEGYEDIK VASÁRNAPJA

Róm 5,12-17

Bevezetés

Mindenki számára könnyen hozzáférhető a nagyon alapos egegetikai könyv: Karner Károly: ISTEN IGAZSÁGA, ezért én csupán néhány gondolatot szeretnék kiemelni:

12. vers Egy ember által jött a bűn, és a halál a világba. Ádám vétkezett, és az Isten mellett előből Isten haragosa lett. Megindult egy folyamat, amelynek nincs vége, mert mindenki vétkezett. A bűn következménye a halál, mint Isten büntetése. Mindkettő szorosan hozzátartozik életünkhöz. Nem szabad elfelejtenünk, hogy bár bűnbocsánatból élünk, a bűnök következményeit hordozzuk életünk végéig.

15-16. vers Bűn és kegyelem. Ádám és Krisztus öröksége. Ellentétes párhuzam, más történet, más hatalom. Az egyik eltávolít az Atyától, a másik visszavezet az Atyai házhoz. A szakasz legfontosabb üzenete az, hogy hangsúlyozza a kegyelem felsőbbrendűségét. Nem egyforma a vétek és a kegyelem. Sem erejében, sem hatásában, sem következményében. Krisztus által a megváltás, a győzelem, az élet lett a miénk. *Krisztussal valami egészen új indult, megfordult a történelem kereke.*

Az Ádám nyomdokain járó emberiség felhalmozódott bűne sem tudta megakadályozni az Istent abban, hogy szeretetével gyökeret verjen itt a földön, hogy a haragosból megbékélt legyen, hogy a távolodóból hazafelé tartó lehessen.

17. vers Az apostol nyomatékosa a „még inkább” kifejezéssel és jelzi, hogy *Krisztus sokszorosan jóvá tette, amit mi elrontottunk. Bízta is egyben, merjük elhinni a még sokszor ellenkező körülmények között is, hogy a bűnnél nagyobb a kegyelem, és a halálnál az örök élet hatalma.*

Gondolatok az igehirdetéshez

Tipikus emberi vonásunk a két hatalom közötti vergődés. Kit szolgáljak, kihez tartozzam? Kit érdemes választanom, kivel járok a legjobban rövid vagy éppen hosszú távon? Ki segít rajtam, ki az, aki kihasznál? Kinek keltek én magam, és ki az akinek csak valaki kell?

Ádám és Krisztus. Két örökség, két hatalom.

Bűn és kegyelem. Olyan tényezők, olyan hatalmak ezek, amelyek befolyásolnak, melyeknek életre vagy halálra szóló következményei vannak.

A bűn mindig szembefordulás Istennel, ahogy Ádám szembekerült bűnével az Istennel, úgy kerülünk mi magunk is. Ellenségei vagyunk. Talán éppen ez az ítélet rajtunk, hogy haragszunk Rá, hogy mi nem tudunk békülni, megbékülni vele. Lehet sorolni konkrét bűnöket, lehet ezek alól kibúzni magunkat, netán fel is menteni, de az alaphelyzet változatlan: szembanállunk az Istennel, és ez a bűn. Ezért írja az apostol a fejezet előző részében: „Isten megbékéltetett minket önmagával”.

Pilinszky János ezt írja egy versében:

„Valójában két szó, mit ismerek,
bűn és imádság két szavát.
Az egyik hozzám tartozik.
A másik elhelyezhetetlen.”

Bűn és kegyelem. Az egyik hozzám tartozik, a másik megfoghatatlan, érthetetlen, megmagyarázhatatlan. Csak élni lehet belőle.

Az Istent kereső ember tudja melyikből, melyikben érdemes, sőt lehet igazán élni, mégis a kettő között vergődik. Éppen ebben a kettősségben élhetjük meg a legnagyobb csodát, miközben hozzánk tartozik a bűn és annak fullánkja, tanulhatunk meg nap, mint nap kegyelemből élni.

Laetare! Böjti időben sajátos üzenetű ez a felhívás. Örülhetünk, mert hazatalálhatunk, mert megtalálhatjuk az élet kenyerét. A böjti öröm Isten igéretéből táplálkozik, és ezért nevezhetjük akár még reményentúli örömmek is. A böjti öröm számomra valahogy ahhoz hasonlítható, mint amikor sötétben megyünk a még nem látható fény felé, amikor Isten az ellenkező látszat alatt vezet a mélységekben a magasságra. Ha kijelölt textusunkban szószerint nem is olvashatunk örömről, az élet kenyeréről, (bár a vasárnap evangéliuma Jn. 6,48-59), mégis a fent említett sajátosságok fellelhetők benne. Egy nyomatékosító szóban: „*még inkább*”. Ez adhatja számunkra a böjti örömet, hogy Isten kegyelme, és szeretete kiáradt reánk. Merjük elfogadni a *nagy lehetőséget*: lehet belőle élni, merjük elhinni, hogy nem törvényszerű, hogy csak távolodni lehet az Atyától, hanem lehet vonzáskörében maradni. Nem magunknak köszönhetően, hanem mert Ádámnál nagyobb Krisztus, mert a véteknél még nagyobb a kegyelem.

Baranyayné Rohn Erzsébet

BÖJT ÖTÖDIK VASÁRNAPJA

Zsid 7,24-27

A textusról

Az alapige a Zsidó levélnek abból a fejezetéből való, amely Jézus főpapi szolgálatát taglalja, összehasonlítva az Áron rendje szerinti levíta papságot a Melkisédek rendje szerintivel. A levél szerzője a 7,18-25-ben három példát hoz a régi és az új papság közötti különbség szemléltetésére. Az első a 18-19. versben, a második a 20-22. versben, a harmadik a 23-25. versben található. Mindhárom példa ugyanazon séma szerint épül fel. Alapigénk a harmadik összehasonlító példa közepénél kezdődik egy csonka mondattal, melynek az első fele nagyon idekíváncskozna, mivel így érthetetlen az összehasonlítás, és nem derül ki, hogy mire vonatkozik az „ő viszont”

A 28. vers elmaradása talán kevésbé zavaró, bár ezzel a

verssel együtt lenne teljes a gondolati egység. Hiszen ez a vers mintegy summája az előbbieknél.

Az igazi Főpap

A pap feladata az Ószövetségben az istentisztelet végzése. Szolgálat a áldozat bemutatásából és a közbenjáró könyörgésből állt. Ebben az időben tulajdonképpen csak egy pap volt, a mindenkori főpap. Személye a kultusz egységének is biztosítója. A főpap hivatala a törvény szerint haláláig tartott, s hivatalában egyszerre csak egy főpap lehetett.

A Zsidó levél főpapságát Melkisédek rendje szerinti főpapságnak nevezi. Melkisédek az ÓSz. azon titokzatos alakja, akinek nincs elődje és utódja, aki pap és a Béke-ország (Sálem) királya, aki megáldotta a hívók atyját, Ábrahámot, aki maga is hódolt előtte. (1Móz 14,18-24). Amikor a Melkisédek rendje szerinti főpapságot szembeállítjuk az áronival, akkor Jézus áldozatának a páratlanságát hangsúlyozzuk. Azt, hogy őt Isten rendelte főpapunkká, hogy *egyszeri és megismételhetetlen, tökéletes* áldozatot mutasson be értünk, és ezzel az áldozatával helyreállítsa a bűn által megromlott rendet Isten és ember viszonyában. Azaz Jézus örökre beteljesítette mindazt, amit az ÓSZ-i főpap szolgálatában előkép-szerűen végzett. (27. vers) Csak az ő áldozata révén járulhatunk Istenhez. „A Zsidókhoz írt levél egy csüggedt gyülekezetre tekintve íródott, és világossá akarja tenni az ÓSZ-i kultusznak Krisztus önfeláldozása általi felülmúlását, hogy számára egy felülmúlhatatlan vallásos lehetőséget nyisson meg. Ha Jézus, mint főpap az új szövetség közvetítője és keze, akkor Ő az, aki az átvett hitvallás értelmében gyülekezete mellé áll. Minden látszat ellenére a nép már az új szövetségben van, és ezzel már az új világ maradandó alapján áll” – írja Goppelt.

Gondolatok az igehirdetéshez:

A főpap kifejezés nem igazán ismert evangélikus körökben. De legalább olyan furcsán hangzott ez a kortársaknak is – akiknek a levél íródott – hiszen abban az időben már nem állt a templom. Főpap templom nélkül?

Minden bizonnyal teológiai döntésről van itt szó: van Valaki, akinek tisztje nem függ az épülettől. Akiben maga az Isten jelent meg. („Nagyobb van itt a templomnál!”) Rá van igazán szükségünk. Rá figyelhetünk. Böjt 5. vasárnapja az igazi Főpapot állítja elélnk, s itt nagy hangsúly esik erre a szóra: „*igazi*”. Vagyis nem „hamisítvány” (hamis megváltó), hanem ő az egyetlen, aki segíthet. Napjainkban ismét nehéz megszólaltatni Jézus kizárólagosságát. Sokan látják egységben a különböző szellemi irányokat – beleértve a kereszténységet is – amelyekből szabadon választható az üdvözítő út, a „szellemi hatalomhoz”, Istenhez. „Senki sem mehet az Atyához, csakis én általam” – mondja Jézus. Ugyanezt hirdeti alapigénk is. Nincs is szükség másra, nem vezethet más az Istenhez. Természetesen ennek igazi jelentősége csak a hit számára táruul fel. Meggyőzni nem tudunk senkit, hiszen ezt csak a Szentlélek teheti meg, de azért kaptuk megbízatásunkat, hogy bizonyosságot tegyünk az Istenhez vezető útról.

A szakasz fontosabb témái, amelyek akár *igehirdetésünk* vázat is adhatják:

– Jézus az igazi főpapunk:

Sem a törvény, sem a papság nem juttat el az Istennel való közösségre. Ő, a „Béke-ország királya” békéltetett meg az Atyával.

– Aki önmagát adta áldozatul:

El tudjuk-e fogadni, hogy mi semmit nem adhatunk az Isten-Istennek? A hit azt jelenti, hogy nem önmagamra építünk, hanem Jézusra, az Ő értem hozott váltásáért. (Hitetlenség az is, ha – talán kimondatlanul is – vallásos életre, tisztaságra apellálok...) – Ő üdvözít:

Sok más is hirdeti magáról, de egyedül Jézus az, aki meg is tudja tenni! (25.a.) Istenhez csak Jézuson keresztül vezet az út!

Baranyay Csaba

VIRÁGVASÁRNAP

Böjt 6. vasárnapja

Zsid 2,5-9

Előjáróban:

Alapigénkről a Lelkipásztor számaiban több feldolgozás is megjelent, – némelyik különösen is komoly exegézissel. (Lp. 1968./618. oldal, 1969./217. oldal, 1970./61. oldal, 1981./62. oldal, 1989./49. oldal). Miközben ezeket a munkákat a készüléshöz szeretettel figyelmetekbe ajánlom, itt csak néhány gondolatot írok le, ami a készüléskor meggondolkoztatt.

Textusunk a Zsidókhoz írt levélben:

A Zsidókhoz írt levélben végigvonnul az a szándék, hogy Jézus egyedülálló küldetését, szolgálatát és személyét igazolja. A módszer az, hogy az Ószövetség jeles alakjaihoz hasonlítja Őt. Az összehasonlítás eredménye mindig az, hogy *Jézus személye és szolgálata különb a legnagyobb ószövetségi hőskönl is*. Látni kell, hogy az összehasonlítások példaképeket vitt személyek kiválasztása is mennyire célratörő. Jézus nagyobb a prófétáknál, az Ószövetség nagy papi személyeinél; – Mózesnél, Áronnál, Melkisédeknél, sőt még az angyaloknál is!

Ha így figyelünk a Zsidókhoz írt levél egészére, még érdekesebb az a szakasz, amely alapigeként előttünk áll. Ebben a részben ugyanis éppen arról van szó, hogy „rövid ideig kisebb lett az angyaloknál”. Ez a gondolat rövid szakaszunkban kétszer is előkerül. Először a zoltáridézetben általánosságban, (itt nehéz eldönteni, hogy pontosan kire is vonatkozik), másodsor viszont egyértelműen Jézusra értelmezve. – Kisebbségre lett az angyaloknál, és még a halált is elszenvedte. Ebből azonban nem azt a következtetést vonja le, amit sokan gondoltak Jézusról akkor és talán gondolnak ma is, hogy erőtlensége és halála botránkozató, hanem pontosan ellenkezőleg! A Zsidókhoz írt levél tanúságtétele rejlik ebben a különös szakaszban. Jézus kicsiségében, mindenkiért vállalt halálában, dicsőségét és tisztességének koronáját látja és látattja!

A textusról:

A szakaszt az teszi nehezzé, hogy a 8. zoltár idézett verséről nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy pontosan kire vonatkozik.

Ha a zoltáridézetet Jézusra értjük, – mint ahogy az írásmagyarázók közül többen is hajlanak erre, úgy Jézus személyére nézve kapunk néhány érdekes információt.

Én magam sokkal inkább arra hajlom, hogy az idézett zoltár, hasonlóan az eredeti értelméhez: csodálkozás. Eredetileg a zoltáros Isten hatalmára, az embernek a teremtésben kapott kitüntetett helyzetére és Isten gondviselésére csodálkozik rá. Itt a csodálkozás új tartalommal telik meg.

Az 1985-ben kiadott Békés-Dalos fordítású Újszövetség kissé szokatlan módon – ebben az értelemben – fordítja a zoltáridézet elejét: „Mi hát az ember, hogy eszedbe jut, s az emberfia, hogy meglátogatod?”

A görög szövegben szereplő *episzkepté* szó nemcsak törődést és gondviselést jelenthet, hanem meglátogatást is.

A szöszék felé:

Kicsoda az ember, hogy gondolsz rá és meglátogatod?

Az embert általában három indíthatja látogatásra, a *megszokás* vagy *illem*, a *személyes érdek*, és a *szerelem*. Ebben minden irányban lehetnek átfedések.

Virágvasárnapi kérdésünk: Mi indítja Jézust arra, hogy egy-

szerű emberként mellénk lépjen, értünk szenvedjen és meghaljon? Mi indítja Jézust arra, hogy minket meglátogasson?

1. Jézus nem illemből és nem megszokásból jött

Egyszer egy híres embert faggattak a kamera előtt, hogy miként tölti el az egyik, kétnapos ünnepet. Elmondta, hogy az első napon a saját szűk családjával vannak együtt, a másodikon pedig a népes családot látogatják végig. A riporter nem tudta, vagy talán nem is akarta titkolni „együttérzését”. – Milyen fárasztó végiglátogatni nagymamákat, unokatestvéreket, apóst, anyóst, komát, keresztszülőt... – Azért legalább évente egyszer „erőt vesz magán az ember...” Nem akar szembeszállni a tradíciókkal, de igazán nem is esik neki jól, nem jelent örömet. Sokszor látogatnak így az emberek. Illemből, vagy megszokásból.

Istennek nem írják elő írott és íratlan szabályok, miként illik viselkednie. Különösen nem a teremtményeivel való viszonyában. Éppen azért nem, mert Ő a szó teljes értelmében Isten, vagyis mindenek fölött való Úr. Ezt Jeremiás próféta szemléletesen ábrázolja a jól ismert fazekas-képpel. A fazekas azt tesz a készülő korsóval, amit akar, az alkotás nem kérdezheti az alkotót szándékai felől.

Hogy Jézusban az Isten mégis meglátogat minket, az „Atya terve” szerint, ez nem illemszabályra, hanem egy más törvényre utal.

2. Jézus nem érdekből jött

Az embert gyakran személyes érdek indítja a másik ember látogatására. Például amikor látszólag szívesen és gyakran járnak a „mamához”. – Amíg meg nem írta a végrendeletet... Vagy amikor „kedves figyelmes ajándékokkal” mennek el a diákok a tanárhoz, a beosztottak a főnökhöz. A szomszédhoz is hamarabb átugrik az ember, ha szükség van szerzőmra. Az ügynökök nem az ismereteink bővítésére keresnek fel és szánnak ránk órákat, ecsetelve legújabb termékének egyedülállóságát... A kukás és a kéményseprő sem csak jólneveltségből kíván boldog új évet...

Jézus látogatása mögött még feltételezni sem tudunk ilyen érdeket. Hatalmáról lemondott. Földi szüleinek nem kölcsönzött annyit, hogy egy előkelő helyen születhessen meg, vagy könnyű legyen a gyermekora. Nem hozott a földre bankszámlákat, nem voltak ingatlanjai („az Emberfiának nincs hol fejét lehajtania...”). Kínálták neki királyi koronát, de nem fogadta el. A Kísértő meg akarta vesztegetni. Nemcsak kenyeret és hírnevet, de az egész világ fölötti uralmat is felkínálta neki, de Jézus visszautasította.

Jézusnak nem fűződött semmi érdeke ahhoz hogy eljőjjön hozzánk. Nem is kapott tőlünk mást, csak elutasítást, meg nem-értést és bántást.

Valakinek mégis érdeke fűződött hozzá. Ez a valaki pedig nem más, mint az ember: mi emberek.

3. Jézust a szeretet hozta

Az emberi kapcsolatokban is megtörténik néha, hogy nem az illem és nem a szokás, nem is a közvetlen érdek viszi az egyik embert a másik felé.

Van, ahova szívesen és örömmel megy, sőt szinte repül az ember. Itt csak azokra gondolhatunk, akikhez igazán közel áll. Így csak a szeretteihez, szívéhez nagyon közel állókhoz siet az ember. A tényleg szeretett szülőkhöz vagy gyermekekhez, a vele egy húron pendülő barátokhoz, – akivel jó elbeszélgetni – és szerelméhez – akivel olyan jó együtt lenni –.

Az ilyen kapcsolatokért az ember még áldozatra is kész. Sőt szívesen meghozza. Egy szerető édesanya nemcsak kis csecsemőjét táplálja, gondozza szívesen, hanem felnőtt gyer-

mekének is, ahol tud segít. Ha kell, hozzá utazik, besegít a munkába, vigyáz az unokára.

Az igazi barát, vagy a szerelmes nem a kapcsolatba fektetett energiát mérlegeli, hanem boldog, hogy része lehet benne.

Jézusra nézve a zsolnárossal, és a zsidókhoz írt levél szerzőjével együtt kérdezhetünk: Micsoda az ember, hogy gondolsz rá, és meglátogatod? Kik vagyunk mi, hogy értünk Jézus ilyen nagy áldozatot hozott?

A választ ott leljük meg, ahol János apostol. – *Isten szeretet. Ez az a más törvény. Ez van ott az „Atya akarata” mögött. Ez indítja Istent, hogy kisebb legyen az angyaloknál, hogy Jézusban emberré legyen. Ez nem az illem és nem a szokás törvénye, ez nem az egyéni érdek törvénye, hanem a másik érdekéért hozott áldozat. Ez a szeretet törvénye. Nem azért jött el hozzánk, mert megérdemeltük, vagy rászolgálunk, hanem mert *rászorulunk és Ő segíteni akar rajtunk.**

Szemerei János

Desszert vagy kenyér?*

Jn 6,35-41

Január 13-án este a Televízióban Kepes András Desszert című sorozatában Andorka Rudolf – Heller Ágnes és egy író (buddhista) beszélgetett. Csaknem kötetlenül, intelligens módon folyt a társalgás a magyar valóságról, közelmúlt eseményeiről, a résztvevők élet-történetéről, világnézetről, vallásokról, az élet értelméről. Mindez egy klubhelyiségben hangzott, ahol desszertet szolgáltak föl (talán parfé). A műsorvezető hagyta, hadd beszéljenek, spontán módon szólaljanak meg, ne forgatókönyvszerűen – ez méltó a magyar értelmiség képviselőihez. Ez érződött Kepes ars poetica-jaként. *Mindez csak desszert?* – kérdeztem. Életes és halálosan komoly kérdéseket lehet-e desszertszerűen találni? Szabad-e, segít-e létkérdésekről csupán csevegni? – Így vetődött fel bennem a kérdés: *Mi kell nekünk: Desszert vagy kenyér?* S magamban így válaszoltam: *nekünk kenyér kell!* Nem elég a Nachtsch, a parfé, az inycenség, a sweet, a pudding, a Süß-Speise... Ha értelmiségiek vagyunk is, életkérdéseinket ennyire könnyedén nem kezelhetjük. Nekem nem elég a mazsola, a puncsfagylalt, a habos sütemény. Nekünk kenyér kell! *A műsor jó volt, mégis maradt hiányérzetem.*

Félreértés ne essék: nem irigylem a desszertet. Nekem elég ugyan egyszer egy héten, mert én inkább kenyeres vagyok. S ma egyre inkább alapvető élelmiszer kell: fehérje, vitamin, szénhidrát.

A kenyeret most úgy értem, mint Luther: „Ami testünk táplálására szükséges – étel, ital, aztán ruha, lábbeli, jó kormány, jó időjárás...”

Úgy értem, mint Jézus, aki a kenyérsoda után is menekülve a Élet Király szerepből, magára mutatott: *Én vagyok az Élet Kenyere.* – Ő szólt így, aki tudta, hogy nemcsak kenyérrrel él az ember, de ha kellett, megelégtett ötezer éhes embert, mert tudta, hogy éhesen nem lehet himnuszt, még Krisztus-himnuszt sem énekelni. Egzisztenciális értelemben hirdeti: Ő megelégt. Vele, közelében nincs hiányérzetem... Aki szavából, gondolataiból, testéből él, részesedik – az már nem éhezik többé.

Jézus nem azt mondta: *Én vagyok az Élet kalácsa, süteménye, desszertje, valamifajta ráadás.* Az Élet Kenyerének nevezte magát.

Az elemi vágy, mindennemű mély kívánság kifejezésére használja az angol nyelv a hungry for something kifejezőformát. („Hungarian Lutherans hungry for Christian education” – adja című a Lutheran Harmati püspökünkkel készített interjúnak. „A magyar evangélikusok valósággal éheznek a keresztény nevelést ma”...). *Éhes vagyok valamire:* a napi kenyérré, vagy rizsre a világ nagy részén. Most se feledjük: Földünk lakosságának jó egyharmada ma este is éhesen fekszik le, s mintegy

10-15.000 embertestvérünk fel sem ébred holnap reggel, mert éhen halt az éjszaka. *Éhes vagyok:* emberi életre, emberhez méltó környezetre, emberi jogokra, emberi feladatokra... *Éhes vagyok spirituálisan* is, nem elég testemet táplálni, információéhséget kielégíteni, lelki erősítésre, táplálékra is szükségem van. *Az a hitem, hogy Jézusnak mindenfajta emberi éhséghez köze van:* a testi éhséget komolyan véve, talán nálunk teszi le a másik ember mindennapi kenyéré. Kis körben és világméretben igaz ez. – *Szellemi erőterében szabadabbá tesz, hogy ismeretekkel is táplálkozzam. Lelkileg megfáradt, kiüresedett embereket, értékes, spirituális tartalommal tölt meg közösségében, a gyülekezetben. Most is ezt tetelünk.*

A Bételhemben (a kenyér házában) született ismerete népe hagyományát. Tudta, hogy Bibliájuk szerint mennyire szükséges az élelem, ami veritékes munka után is áldásként kerül az asztalra. Bizonyosan tudott József történetéről, aki a 7 bő esztendőben bölcsen gyűjtött, hogy legyen a 7 szűk esztendőre. Ismerte népe lázadását Mózes és Áron ellen, kenyéréhségüket manával csillapíthatták. Hiit Abban, akiről a zsolnárossok énekeltek: még az ellenség előtt is asztalt terít, vagy hollók által is táplálhatja éhes prófétáját. Ismerte Ézsaiás igéjét: *Oszd meg kenyeredet az éhezőkkel.* Ő volt, aki tanítványával osztotta ki a keveset. Ő, a templom Ura, ismerte népe kultuszát a szent kovásztalan kenyér áldozati felhasználását, a páskavacsora receptjét: sültűh, keserű füvek és kenyér. Az utolsó vacsorán megáldotta a kenyeret, s tanítványai is így cselekedtek az Ő emlékeztére. Együtt egyek voltak a kenyér megtörésében. Mindezt tudva, provokálóan izgalmas most hallott szava: *Én vagyok az Élet Kenyere... Ő a mennyből alászállott isteni kenyér életet, örökéletet táplál.*

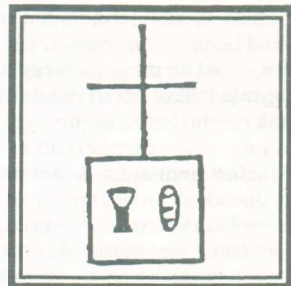
Két kép jut eszembe: Edesanyám (ősi erdélyi száz evangélikus családból) mindig keresztet rajzolt a kenyérré, amikor megszegette s nekem meg kellett csókolnom a földre hullott kenyeret... Mert a *kenyér szent* volt. Ki tudja hány nemzedék gyakorolta ugyanezt?

A másik: 25 éve jelent meg egy 80 oldalas könyvecské, fényképekkel, táblázatokkal „Broken World by Unshared Bread” („A meg nem osztott kenyér széttöri a világot”). 1970-ben: A kenyér helyzete Földünkön. Beadtam ismertetésre a Sajtóosztálynak a róla írt dolgozatomat. „Túlságosan pesszimista” mondták. Kezemből példány: „Vissza Hafónak” – felirattal. Túlságosan meredek volt.

Nem ragozom tovább: *Ván éhség* mindenféle értelemben a 20. század végén, az *értelmiségben* is. S nekünk nem könnyed csevegés, szellemi desszert kell csupán. *Nekünk kenyér kell.* – Ő! – Az Élet kenyere.

*Elhangzott 1995. január 18-án, az Evangélikus Értelmiségi Műhely ülésén, a Deák téren.

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

KÁPOSZTA LAJOS esperes:

Önmagunkról – kertelés nélkül

Elhangzott a Bács-Kiskunmegyei Egyházmegye közgyűlésén, 1995. januárjában

Az üdvtörténet nem ismétlődik meg. Ezért jelenteti meg Moltmann ilyen címen könyvét: „*Das Geschehen ohne Gleichen*” – (Páratlan történet).

Az emberiség története, ha nem is ismétlődik meg, de folyamatában magán viseli a bűn, a gyarlóság, az esendőség ismétlődő jegyeit. Sajnos, nem a megváltottságunkról, hanem inkább gyarlóságainkról vagyunk felismerhetők. Meg kell azonban jegyeznem, hogy hála Istennek, a lelkészeknek is ugyanarra van szükségük, mint a prédikációt hallgatóknak. Ugyanarra a szeretetre, megbocsátásra, evangéliumra.

Ahogy korábban, úgy mindenkor, tehát a jelenben is a legnagyobb üzlet az lenne – embereket megvenni annyiért, amennyit érnek, s eladni annyiért, amennyire tartják magukat...

Ma is igaz egy színházi elményem: a „ZOO”, az emberbarát, vagy gyilkos darab egyik felvonásának kezdő jelenete: rács választotta el a nézőket a színpadtól. A színészek nézték – rácson keresztül – a nézőket, némán. Az is eszembe jutott, hogy vajon ki van kívül, s ki van benn? Közben az egyik szereplő így törte meg a csendet: „Álljon fel az, aki igaznak tartja magát!” Mozdulatlan. Olyan csend, mint a temetésen, amikor halljuk azt, ahogy an lélegeznek az emberek, könnyek nélkül, de belső remegéssel.

Kik ezek? Szól a másik! – Dehát ezek emberek – így a harmadik!?! – Hús-vér emberek. Vitapartnerek! Akiknek sokszor felszökik a vérnyomásuk. Felcsattanak. A lelkésztől kéri számon, miért nem jár az ifjúság templomba. Nem gondolnak arra, hogy nagyobb időt kaptak az együttlétre, mint mi a 4-6 éves hittanóra erejéig. Olyan emberek, akik belekergetik konfliktushelyzetbe a másik embert. Kifinomult „magyaros” technikával.

Nincs bibliai alap

Ahogy Jn 8,37-45-ben olvassuk, egyik sem a maga igazát védi. A korabeli zsidók Jézus ellen törnek, Jézus pedig Isten Atyaságát mutatja be. A zsidók véghelyzetben származásukat emlegetik, „születési anyakönyvi kivonatot” lobogtatnak. Jézus nem mondja azt, hogy kit érdekel ez, hanem a hamisságot leplezi le. Az ítéletnek ez az alapja. Olyanokká lettek az emberek – a mieink is – *hivatkoznak, de felelősséget nem vállalnak*, sajnos, feladatot sem. „Lepotyázva” a szolgálatot. Akire pedig hivatkoznak – Ábrahám – sántító példa, mert Jézus az Újszövetség népének mondja meg, hogy Ábrahám soha nem emelt volna kezét rá, gyilkos szándékkal megkülönböztetően nem. Ő megtanult engedelmességni, sőt alázatosságot is tanulni. Textusunk embereinek mentalitása pedig megöli a dialógust.

A Stuttgarterben megjelenő Universitas folyóirat 1994. márc-

sius számában jelent meg *Katrin Meise*: – mozgássérültekkel foglalkozik – „Ellenőrzött gyilkosság” című tanulmánya, amelyben hosszan taglalja a művi beavatkozás lehetőségeit, feltételeit születés előtt. Attól függ a dilemma: marad, vagy nem marad; világra engedjük, vagy nem, hogy kommunikációra alkalmas lesz-e a születendő. Ha nem, úgy nincs semmilyen remény a gyógyulásra, fejlődésre. „*Nem holnapra érett az egyed, sem idegileg, sem szervezeten!*”

És az Egyház? – és a Gyülekezet? – és Mi?

Maiak, ma élők: *Hogy állunk a kommunikációra érettsé-
günkkel?* A négy szemköztiiségünkben, a kiállásunkban, a háztájiban, a nyilvánosság előtt? Nem az az érzésünk, hogyha mindezt megvizsgáljuk, akkor az a keresztyén eredményem, konkluzióm, hogy Jézus hontalan bennünk? Hova jutunk így, ha nem vagyunk egyház, Krisztus egyháza, hanem csupán a nagykonstantinuszi kor levitizált képződménye.

Hála Istennek, s ez *hívallásom*: Jézus ma sem felesleges személy, hiszen Ő azt kívánja, hogy az emberek olyat cselekedjenek, amit Ő akar. Azért ígéri meg Isten Szentlelkét, hogy a tanítványok erőt merítsenek, s nem azért, hogy a feltámadást elismerjék, hanem azért, hogy a Feltámadottba vetett hit meghozza majd gyümölcsét.

A legnagyobb keresztyén esemény a történelemben a *Krisztus-esemény*. Ezért páratlan. A megújulást Jézus nem szavakban, hanem a szívben kéri és várja, aminek teljességéből szól a száj. Ezért a szívében megújult ember megújult te-
teiben és gondolkodásában is.

Hogy lehet kikerülni a gödörből? A Jézust keresztre vivők úgy gondolták, hogy Jézus keresztfeszítésével, de sikeres gyilkosból nem lehet hosszútávú meghatározó, a bántóból sem.

Mi a mércénk?

Az egyház legnagyobb kincse a gyülekezet. Ez nem leszűkítése az ügynek, az Országos Egyháznak, hanem a figyelem ráirányítása arra, honnan indul minden. Az egyház a gyülekezetekben marad fenn. Innen továbblépve valljuk, hogy a gyülekezet középpontjában a Krisztus-esemény a meghatározó. A gyülekezetnek pedig csak azok a tagjai, akikben Krisztus-élmény van. Ennek az élménynek mindig erősebbnek kell lennie, mint a panasznak, az elégedetlenségnek vagy szomorúságnak. A gyülekezetben tudnom kell, hogy ez az enyém. Nem elég csak tudni róla, nem elég csupán meglátogatni Jézust.

Aki nem gazdagodott meg az ismeretben, annak beszéde helyét elfoglalta a fecsegés, az ismeret helyét a *lelkiismeretlen-
ség*, az elcsendesedés helyét a ricsaj, az imádság helyét a ká-

romlás, a tisztelet helyét a rosszír keltése, az egyenes szórend helyét a keresztbe tevés, az építés helyét a rombolás. Mi Bács-Kiskun megyében együtt vagyunk gazdagok, nem pedig egymás nélkül. Ezért nekünk többet kell mondanunk egymásnak megbízhatót, segítőt, gyógyítót, talpraállítót, vígasztalót! Ha ezt elfogadom, értem és belátom, rájövök, hol a mérce. Mindezt nem azért mondtam, hogy megálljon a levegő, lesápadjanak az arcok, megpirosodjanak a fülek, hanem ennyire komolyan veszem a helyzetet, a jelent. Újra kell kezdenünk a tanulást, hogy változzék, emelkedjék a színvonal érdeklődésben, felelősségben, beszédben és tudásban. – Ha nem emelkedik a színvonal, nagyon *távoli kontinens lesz az Isten Országa*. És ez gyülekezeti, egyházmezei, országos egyházi ügy. Pontosabban, mindannyiunk ügye. Jó, ha tudjuk, hogy az egyház ázsiojának mutatója a népszerűségi listán süllyed. *Egy pilanatra sem engedtem meg soltvadkertit szolgálati időm alatt azt, hogy a hittan melléktantárgy legyen. Az a véleményem, ahol az ének, testnevelés, stb. melléktantárgynak számít, annak a tanár az oka. Amelyik családban a hittan melléktantárgy, annak az édesapa, édesanya az oka. De ha az elküldött gyerek többször a lelkész hűlt helyét találja a teremben, ott a lelkész az oka. Amelyik gyermek hittanra jár, de istentiszteletre már nem, annak a szülő az oka. – Hitoktatásban volt segítöm jegyezte meg, hogy túl szigorúan veszem a gyerekekkel a fegyelmet. Válaszom az volt, hogy következő órán nem szóltam semmit. Elszabadult a pokol, mire a gyerekek tették szóvá: „tessék már rájuk szólni, nem ezért jöttünk.” Az ember nem bírja hosszútávon a rendtelenséget, ha csak nem magyar. Tisztelet a kivételnek!*

Akik itt vagyunk, mi mindannyian, valamilyen szinten *gazdái vagyunk gyülekezetünknek*. Talán nem is csak ennyi, hanem építői. Gondolom, mindenki építet már. A legnehezebb a tulajdonosnak az, hogy az átadásig ott kell lenni. Hűség és kitartás nélkül elképzelhetetlen. Emberekkel kell bánnunk egy ügyért. Olyan emberekkel, akik nem tudják, mit jelent a Bibliában „az a nap”, azaz, amikor át kell adni mindent. Vannak kortársaink, akik az életet csak napszámtól-napszámig tudják, megélni egyiktől a másikig. A minőség kérdését nem érzékelik. A felelősség fogalma teljesen életidegen, sőt, ha valaki szól, neki áll feljebb, őt tartja összeférhetetlennek, sőt modortalannak. Nem érti, hogy miért szól a gazda a szüretelőnek, hogy locsolja a mustot, vagy törjön le minden kukoricacsövet, ne csak ott tegyen rendet, ahol „a papok táncolnak!”

Sőt még meg is vádol, azért, hogy neki több legyen. Tévedés, azért, mert megtermett, s az eldugott sarok is oda tartozik az egészhez.

Azt is jó lenne tisztán látnunk, sőt tisztáznunk családtagjaink előtt, hogy az egyházban nem a lelkész szekerét toljuk.

Ha ezt valaki soknak érzi, azaz „hogy meri ezt elmondani”, vagy megfogalmazni, akkor erről annyit: a számonkéréshez nem kell merészség ott, ahol valaki a „kihúzáshoz”, a szembeforduláshoz fel meri vállalni a felelőtlenséget, sőt nem is szégyenli azt.

Év eleje van. Amit tudok, hogy az új évben is működni fognak a rombolás erői. Nem mindenki lesz azon, hogy a gyülekezetek, azon keresztül az egyház épüljön, gyarapodjék. Viszont, nekünk erre van *mandátumunk!*

E szakasz befejezéséül hadd álljon itt egy versike röpkelcsendesedésre, önvizsgálat tartására:

TANÍTÁS

Aki szeret,
annak
varrd fel a szakadt gombját,
mert könnyen meglehet,
hogy felvarrja más.

Aki szeret,
annak
hallgasd meg baját, gondját,
mert könnyen meglehet,
hogy meghallgatja más.

Aki szeret,
azzal
szelíd légy, s ne goromba,
mert könnyen meglehet,
hogy megsimítja más.

Aki szeret,
szeresd!
és öleld meg naponta,
mert könnyen meglehet,
hogy megöleli más.

És akkor
– hidd el! –
nem ő a hibás.

Igehirdetésünk

Amikor munkánkat értékelem, azzal kezdem, ami nem volt sem kötelező, sem ajánlott témánk: az *igehirdetés*. Minden együttlétünket úrvacsorai igehirdetéssel kezdtük. Így lehetőségem volt tíz igehirdetést átolvasni, s átgondolni, hol tartunk legjelentősebb szolgálati munkánkban?

Nem véletlen az, hogy leírjuk az LMK-igehirdetést. Ez azért fontos, mert ami hallgatva jó, annak olvasva is jónak kellene lenni. A másokat hallgatni nem tudó lelkésznek az egyetlen kontrollja a leírt igehirdetés, mert így lehet korrigálni a szóismétlést, a dagályosságot, az érthetlenséget. Csak annak a lelkésznek van stílusa, aki ezt megteszi.

A jövőre vonatkozólag kérem, hogy az LMK-n elmondott igehirdetésről ne hozzunk vázlatot. Olyan vázlatot olvastam, amely egyáltalán nem hasonlít az elmondottra – akkor is az volt az érzésem –, sőt az ömlesztett vázlat nem gondolatmenetet, hanem betűhalmazt közöl.

Mit kell szem előtt tartani az igehirdetéseknél?

1. Munkatársaknak prédikálunk
2. Az elhangzottakból kell élnünk egy hónapon keresztül
3. Papi hivatásunk leglényegesebb eleme
4. Az egyház csak akkor az, ha igehirdető egyház
5. Legyen biblikus, hitvallásos, reformátori.

Ez utóbbi három az ideológiai zűrzavar ellen a legjobb orvosság.

Arról is szólnom kell, (hisz olyan sok feladatra megkértek az utóbbi időben, ahol szólnunk kellett, mit tegyünk) *hogy jól szóljunk, ha szólnunk adatott*. Gondolom, nincs abban semmi baj, ha azt tesszük, amit tanultunk. Nincs abban semmi kivétlenül való, ha rajtunk keresztül az igehirdető egyház képviseltetik. Ha ezt profimunkának érzem, akkor a politikai munka is az, s én nem ezt tanultam. Ilyenkor nem szabad identitászávarral küszködnöm.

Amit nem hallgathatok el, s ez is lényeges, mindezt szépen magyarul. Hisz a „*protestáns templom szószéke a magyar nyelv őrtornya*” (Lőrincze Lajos).

Dolgozatok

1.) Bibliai eschatológiánk

A végső dolgokról szóló keresztyén tanítás témaköréből két terjedelmes dolgozatot hallottunk. A jegyzőkönyvi megjegyzések mutatják ennek a témának az aktualitását a szekták, a tévitanítók miatt. Itt dől el, hogy hitünk valóságos-e.

Jobbágy
Károly
Verse

Amennyiben Jézus nem jönne vissza, minden róla szóló prófécia értelmetlenné válnék. Ezért létfontosságú elem az eschatológia. A múlt összefüggésben van a jövővel, a második ádventtel.

2.) Úrvacsorai tanításunk és gyakorlatunk kérdései

Ismét két előterjesztésben hallottunk előadást. Fontos volt a téma meghatározó volta miatt. Nemcsak a konfirmáció miatt kell erről a témáról beszélni. Fontos lenne mindezt gyülekezeti szinten is megtenni. Fel kell fedezni – újra – az úrvacsora igei mondanivalóját, de annak formai kérdéseit is elő kell venni. Pl. külön, illetve közös kehely. Okumenikus alkalomak úrvacsorai formája.

3.) Lelkészi megfáradásunk okai és kezelése

Megfáradásunk egyik oka az értékvesztés. Ezt nem pótolja az, hogy a teológiánk egyetem lett. Ha elveszték a gyökereket, akkor nincs tovább. A nekrológok hibája, hogy mindenki csupa jó lelkész volt. Akkor hogyan jutottunk idáig? A teológián fel kell készíteni arra, hogy a lelkészi szolgálat munka is, s a gyülekezet munkahely, Különbön –

MEDDŐ HALÁSZAT

Hiába húzom-vonom: üres a hálóm!
Szűkös kenyérem is csak alig találom.
Halászattal töltök nappalt és éjet,
Hiába! Rossz vízre vezetett a végzet.
Sebes a sodra és ragad az örvény,
Jobb, ha kiúszom, sajkám összetörvén.
Itt nincs halaknak szere.
Megyek el innen, más vízekre!
Itt betelt a lista,
Csendes víz kelle, tiszta,
Zavarosban én nem tudok halászni,
Nem akarom többé magamat alázni.
Jobb, ha itt hagyok halat, hajót, hálót,
Kár küszködni, kezdeni is kár volt.
Halásszon más, de én nem, én nem!

Simon is így csüggedt, lázadt,
S mégis övé lett a „nagy halászat”!
Nem új hálót hozott, nem a víz változott,
Nem a tenger lett más: Simon lett Kéfás!
Tudom, jó a háló, csak bennem van a baj,
Nem most kezdődött és nem tavaly:
Bűnöm kezdettől fogva von.
Lehet így is halászni a tavon?
Maradok mindig, mi voltam: Simon?
Uram, vedd le rólam ezt a bűnös lázat,
Hadd lakja szívemet, béke és alázat,
S gazdaggá tesz engem ez a halászat!

4.) A gyülekezetek önállósága és az egyház egésze

E téma feldolgozása mutatta, mennyire nem gondoltuk végig egyházunkat a gyülekezettől az ország egyházáig. Nélküle nem tudjuk meghatározni helyünket sem. Ki képviseli a gyülekezetet a helyi önkormányzatban? Vannak-e megfelelő munkatársaink, kiállni és vállalni tudók? Mikor szenvedett csorbát a gyülekezeti önállóság? Történeti áttekintés hiányzik országos összefüggésben. A szolgálati és munkatervi eltérések ellenére egység jeleinek kell megmutatkoznia teológiában, gazdasági teherhordozásban és társadalmi felelősségben.

5.) Mérlegen a pártok egyházpolitikája

Az egyház idegen test a világban. Ezt a másságot tudja és vállalja. Ha nem, önmagát adja fel. Minden integrációs kísérlet vétek ellene. Több párt egyházpolitikájában kontinuitás érezhető. Viszont nem hallgatható el a változás. Történetek

pozitív dolgok. Az egyház nem sülyedhet egyes pártok parlamenti szintjére, amely szerint csak rossz történt régen, s a közelmúltban. Hiba, hogy világi szinten nem történt meg az egyház fogalom tisztázása. Ennek köszönhető a szekták, csoportok „egyházzá nevesítése”.

6.) Az 1993/77. sz. törvény ismertetése, nemzetiségi és etnikai kérdések

A dolgozat időszzerűségét indokolta, a nemzetiségi és etnikai kérdés – világprobléma, sajátosan magyar problémát is jelent, a kettő összefonódik, valamint egyházmegyénk gyülekezeti életét, kegyességét színezik a nemzetiségié. A nemzetiségiokról azt is világosan látni és tudni kell, hogy nem azonosak az egykori anyaországgal. Viszont hidat jelentenek azokhoz. Fontos lenne, ha teológián felkészítenék a leendő lelkészeket ennek a kérdésnek a kezelésére.

7.) Igehirdetésünk közérthetősége

A dolgozat kiplingi idézet felvetéssel keresi a helyes irányt, s a megoldást:

Szolgát tartok, hat jó legényt.
 (Nekem, mely iskola!)
 A nevük: Mit, Mikor, Miért,
 Hogyan, Hol, Kicsoda.

Ahhoz, hogy az igehirdetés közérthető legyen és eltaláljon a szívekhez, elengedhetetlenül fontos, hogy e kérdésekre megtaláljuk a választ. Mit prédikálunk? Mikor prédikálunk? Miért prédikálunk? Hogyan prédikálunk? Hol prédikálunk? Kicsoda prédikál? A tapasztalat is azt bizonyítja, hogy időtálló mindez, hiszen a retorika klasszikus kérdései is egybecsengenek ezekkel: qui? cui? quid? (Ki? Kinek? Mit?) Ehhez kapcsolódik a homiletika negyedik alapkérdése: quomodo? hogyan?

Mindezek ismeretében kell hirdetnünk a *totus Christus-t*, azt a Krisztust, Aki mindenütt jelen van. Az a legsodálatozottabb az evangélikus igehirdetésben, hogy Akit hirdetünk, ott van köztünk. Nem távoli Úr!

Befejezésül

Ennyit végeztünk. Egybekötve 166 oldal. Sok ez, vagy kevés? Ennyi. Izgalmas olvasmány. 1988-as esztendőől már a hetedik kötet. A történészekre is gondolni kell. Nem hordja szét munkánkat a szél.

A 70 éves Lelkipásztor 1994-es évfolyama visszapillantó tükörben

– Elhangzott a Sajtótanács kibővített ülésén,
1995. január 12-én –

A „leghűségesebb olvasóként” szól most a szerkesztő, hiszen minden cikket legalább háromszor elolvas.

Első szavam a hálaadás szava. Köszönöm Istennek, hogy még van lelkészi szakfolyóiratunk és hét évtizedes múlttra tekinthet vissza, amit kevés újság mondhat el ma Magyarországon. Minden korban, viharos századunkban adott embereket, akik szívügyüknek tekintették. Kétszer írtam (Naptárban és Lp. januári szám) a 70 éves évfordulóról, most csak az 1994. évre szorítkozom.

Másodszor köszönetet mondok embereknek, akik – lelkészek és nem lelkészek – nem üzleti vállalkozásból, hanem ügyünk érdekében írtak. Felkérésre, vagy anélkül cikket küldtek. Adatolva 1994-et: 462 oldalon 295 cikk jelent meg kb. 240 cikkiről. – Ezek nagy számok! Könnyű kimondani, de egy havi újságnál meggondolandóan jelentős. Aktívak és nyugdíjasok, férfiak és nők, egyházi főfoglalkozásúak és felügyelők, presbiterek írtak hol irodalmi értékű cikket, hol önképzőkori szintű dolgozatot. Volt ev., ref., rk., baptista, methodista, ádventista cikkírők. A nem lelkészi karból köz-

gazdász, pedagógus, pszichológus, agrármérnök, újságíró küldött cikket. Fordítottunk németből, angolból, finnől. – A magyarországi magyarokon kívül német, svéd, norvég, angol, amerikai állampolgárok is közreműködtek. – Köszönet minden sorért.

Harmadik szavam az Olvasóké!., akik egy postgutenberginek nevezett korban még mindig olvasnak. Tájékozódni, tanulni és épülni akarnak. Erről beszélgetések, írásbeli és telefonban mondott reflexiók győztek meg...

Negyedszer: köszönet mindenkinek, aki a háttérben segítette, hogy a ráfizetéses, kispéldányszámú lap megjelenhessék: vezetőinknek, külföldi testvéreinknek, Sajtóosztályunknak. Ez nem a kötelező tiszteletkörökhöz tartó kijelentés, ez valódi, nem kötelező, de szükséges szó...

Ezután az önvizsgálat szavaként néhány megállapítás:

Összehasonlítva más havi újsággal, külföldön, belföldön megjelenő egyháziakra gondolok, nincs mit szégyenkezni. Erről ismételtel jelzést kaptam (rk., refs., methodista oldalról, sőt rádióból, TV-ben dolgozóktól...). *Összehasonlítva* az 1994-ben megjelent Lp.-t azzal, aminek én szeretném, már nem ilyen rózsás a helyzet. A szerkesztőnél jobban senki sem ismeri a lapot, így valószínűleg az itt-ülőknel több fogyatékos-ságot tudnék említeni...

A borítón látható, az Olvasó barátokat ábrázoló Barlach kisplasztika nekem egész évben sokat jelentett. A családi évről periodikákban mi írtunk először (famiológia), az általános évfordulók szintén szinkronitást jelentettek. Eddig Magyarországon ismeretlen anyaggal is tudtunk jönni. *A 10 csatorna adásunk* bevált és év végéig végigtekintve a Lp.-t, egyensúlyban voltak. Mind a 10 rovat megtette az elvártat. Vigyázni kell, hogy ne legyen unalmas sémává. *Az egyes rovatokról valamit:* spirituális gazdagodásra szükség van, próbáltam újszerűen megfogni a szerintem időszerű mondanivalót – egy kísértelevél magam írtam ezeket a meditációkat. *A második csatorna* kétszer is változtatott címet: Tanuljuk a Krisztust, A jó pap holtig tanul, Tanuljunk együtt: LMK dolgozatokból a tavalyinál többet közöltem, sorozat is szerepelt. *Az evangélikusok a nagyvilágban* lehetett volna színesebb, az *ökumenikus híradók* egyházunkon kívül jobb visszhangot kap, mint belül. Azt gondolom: Nagy Gyula ny. püspök jó szolgálatot végez. Decemberi számunk érdekessége, hogy egy ciszter atya (Brückner) ökumenikus figyelőjét hoztuk. Érdekes volt, hogy más terminológia ellenére is az Ökumené nyitott emberek mondanivalója összecseng. – *A lelkész szemmel rovatban* kevés hely jutott a könyvszemlére, viszont életképek, szilánkok életessé tették ezt a rovatot. *A Tanít az egyháztörténet* belső kényszerből egyszerre foglalkozik távoli és közelmúlttal abban a bizonyosságban, hogy nem az *egyháztörténet* önmagában, hanem a Mester, az egyedüli az, aki, tanít, mert a historia est magistra vitae szép, de nem igaz... *A teológia szomszédságában* tágítja perspektívánkat szociológus, pedagógus, pszichológusok, sőt agrármérnök segítségével. – *A Fórumban* nagyobb botrány nem volt, próbáltam ütköztetni véleményeket, mind kegyességi kérdésekben, mind az énekeskönyvvel kapcsolatos szakkérdésben. Elmondható, hogy nem

durvult el a hang... Több aktuális ügy, vélemény nem kerülhetett elő, mert az idő rohanása miatt megjelenéskor már nem lett volna időszerű. – *Vitakulturánkat* fejleszteni kell. – *Az ígihirdető előkészítőben* írtak legtöbben, különböző szinten. Olyanok is, akik *azelőtt* (vagy lelkeszkonferencián) sokat bíráltak, gyöngécské írással jelentek meg, mások, első közlésben, most először író kolléga írt alapos előkészítőt. Az „Oral writing” stílus jellemző a kidolgozási részben. Nagyon sok a magyartalanság, számomra nehezen emészthető a Botschaft teológia (a textus üzenete) Jézus Krisztus jelenlétének elfeledése. Néhány elhangzott szószéki vagy alkalmi ígihirdetést is hoztunk – eltérő véleményeket hallottam... *A gyülekezeti és lelkeszi közélet* csak jelzés értékű – ez a rovat lehetne sokkal gazdagabb, ha rövidebb, magasabb írásokat kapnék...

Néhány negatívum: Többen nem írták meg felkérésre, reklamálásra sem cikküket. Volt, aki visszajelzett, hogy képtelen írni, volt, aki *nem reagált egyáltalán* (LVSZ vgy. 1984) – Volt, ami másutt is megjelent, jelzés nélkül (Prot. Szemlében pl.). Egyesek soknak tartották a *párhuzamos cikkeket* ugyanarról az LMK témáról: karizmák és az egyház, eschatológia, úrvacsora elvi és gyakorlati kérdése. Mások meg éppen *ezt* kedvelték. – *Második éve nincs tartalomjegyzék* (nincs rá emberem). – *Alig van illusztráció* (kép, grafika), – egyik olvasónk a Koch-féle szimbólumokat primitívnek tartotta. Lelke rajta. – *A nyomdászunk revízió nélkül adja le az anyagot*, máskor meg a kézirat kijavított példányát nem veszi figyelembe, elhagyja az aláírásokat, rosszul írja a neveket. Két szerkesztőségi ülést tartottunk, az ötévvel ezelőtti gyakorlatot 2 és fél napi elvonalással, már lehetetlen folytatni. Egyik tagunk csak tanácsadóként hajlandó közreműködni. Erre a kapacitásra nem tartok igényt.

Többször felvetődött az *utánpótlás* kérdése bennem. Megnyugtató megoldást nem találtunk.

Utoljára a *nekrológok hiányát* emlitem.

Mivel *ez az alkalom* most számomra a visszatekintés lehetősége, a jövővel alig foglalkozom. Lényegében az új LOGO kifejezi szándékaimat, az Atya szeretetébe visszatérő tékozló gyermek állandóan meghatározza mondanivalónkat. A naponkénti megterés csak azért lehetséges, mert Ő mindennap haza vár...

Néhány elgondolást mégis megemlítek: könyvek-folyóiratok *szemlézése* elengedhetetlen (hatalmas tartalékaim vannak) – A MEE egyházközösségeiben, vagy egyházmegyéiben megjelenő *helyi lapokra* reflektálnunk kell... *Több életképet* kell hoznunk, olyat, amilyen pl. Grynaeus Tamás repülőtéri ügyeletes orvosi naplójából hozzánk került. – Erősíteni kell a *tanító rovatot*: Vigyázunk kell, hogy más lapok ne sajátítsák ki már egyháztörténeti értékeinket. – Egyházmegyei LMK-eket kell bevonnunk az ígihirdetői előkészületbe... *Több anyagiakkal* foglalkozó interjú kell (mint pl. volt Szemerei Zoltánnal). *Több imádság* kell közzélnünk a spiritualitás erősítéséket. Meg kell oldani a *technikai fogyatékos-ságokat* a tartalom becsléte érdekében.

Lelkiekben gazdagítani, *ismeretekben* informálni, a való életet tükrözni és a jövőt tervezni – ezekben akar a Lelkipásztor segíteni elsősorban lelkeszeink aránylag kis csapatának...

HK.

A Lelkipásztor 1994. évfolyamának bírálata

– Elhangzott a Sajtótanács kibővített ülésén, 1995. január 12. –

Előre kell bocsátanom, hogy a LP-t nem semleges bírálati anyagnak, minden személyes kötődést nélkülöző sajtótermékek tekintem, hanem már csak azért is a sajátomnak érzem, mert két évtizede ismerem, állandóan asztalomon van és időnként dolgozom benne. Szavaim ezért az olvasó és a gyakorló lelkész szavai, közvetlen hangú szavak.

1.) *Az esztétikus külső* – Időnként találgatok a LP régebbi számai között. Volt idő, amikor a kis formátumú, a borítón képpel ellátott megjelenés nagyon színvonalas, szép kiadványt kínált. Örülök a nagy formátumnak, ez korszerűbb, áttekinthetőbb. A színével ugyan nem vagyok kibékülve, de feledtette ezt velem a 94-es évfolyam borítóján Ernst

Barlach tartalmas kisplasztikája. Jól eltalált éves ábra volt ez – Egyáltalán nem mindegy, hogy készülés, vagy éppen gyülekezeti adminisztráció végzése közben min pihenhet meg szemünk az íróasztalon.

Az idősebbek által kifogásolt apróbetűs szedés miatti nehezen olvashatóságot szerintem csak az 1. számban

és a további számok egyes cikkeinél lehet említeni. Talán nem is annyira a be-tűk apró volta, hanem olykor a *halványabb nyomás*, vagy az alulexponált fénytechnikás nyomdai kivitelezés okozza időnként a szöveg nehéz olvashatóságát. Általában azonban ez nem jellemző.

A tördeléssel kapcsolatban előforduló probléma, hogy zavaró egy-egy cikk értelmetlen szétollózása. Időnként áttekinthetetlen, hol kezdődik és hol folytatódik egy cikk. Az anyag egységesebb elrendezésére kellene törekedni!

2.) *Tartalmilag* – Hogy mi volt a Szerkesztő célkitűzése a LP és általában az egyházi sajtóval kapcsolatban, azt az 1994-es év 1. számában közölt *Kommunikáció és erkölcs* című előadása felvázolja. Eszerint állandóan több kérdést kell szem előtt tartani a cél érdekében.

A szerkesztés tudatos és hozzáértő volta érezhető volt ebben az évben is a LP egészén. Tartalmilag néhány felvillanásnyi vélemény, észrevétel az egyes rovatok rendszerében:

a.) *Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra!*

Egyházi és személyes életkörüze-tünk problémái, egyéni elcsendesedésre éppúgy, mint felelős tájékozódásra alkalmas meditatív, gondolatok egy-egy számnak értékes prelúdiumai voltak.

b.) A szoros értelemben vett tanulmányi rovat címe változáson ment át, *Tanuljunk a Krisztust helyett az első két számban a kevésbé szerencsés „A jó pap holtig tanul”* gyűjtőcím alá csoportosultak a tanulmányok, a 3. számtól az eddigi legszerencsésebb elnevezés került címnek: *Tanuljunk együtt*.

Ebből a rovatból mindenképpen ki kell emelnünk *Fabiny Tamás* cikksorozatát: az „Elvesztett és megtaláltatott” című tanulmányt, mely színvonalában, érthetőségében, stílusában a legkiválóbb munkák közé tartozik. Méltóbb-képpen nem is emlékezhetett volna meg a LP a Holocaust évfordulóról. A másik nagyobb terjedelmű cikk *Welter Sándor* János evangéliumának bemutatása, egzegézis-kísérlete (?) kevésbé volt lebilincselő. Nem derült ki, milyen apropóából született a cikk és miért.

Öröm, hogy van vérbeli közgazdász-szociológusunk *Andorka Rudolf* személyében, aki hajlandó dolgozni a LP számára. Néhai Karner Károly postumusz tanulmányai szintén értékesek voltak – méltó emléket állítottak a nagy professzor személyének.

E rovat egyik cikkében én is érintve vagyok, ezért itt ragadom meg az alkalmat, hogy elmondjam: *Fehér Károly*val együtt az *úrvacsora* gyakorlati problémáiról írt közös LMK-dolgozatunkat inkább a Fórum rovatba képzeltem vol-

na el, ugyanis az volt a célunk, hogy szélesebb kört mozgassunk meg ebben a kérdésben. A befejező javaslat mindenképpen valamiféle reflexiót szeretett volna kiváltani. Olyan téma ez, amiről beszélni kell, mert híveinket igenis foglalkoztatja az úrvacsoraosztás higiénája. Levegőben van a téma.

c.) Öröm, hogy az „*Evangélikusok a nagyvilágban*” című rovatban nemcsak hazai, hanem külföldön élő magyar teológusaink is megszólaltak, jelezvén, hogy feloldódtak a régi göröcsök és sajátjuknak érzik ezt a folyóiratot!

d.) A LP erőssége és jellegzetessége a *kitekintés*. Senki sem vádolhatja a lapot bezárkózottsággal, partikularizmussal, vagy elfogult egyoldalúsággal. Tartalmában is és a szerzők felkérésében is érződik a sokoldalúság. Eleven mozgásában, munkájában érzékelteti a lap a velünk egyidőben párhuzamosan munkálkodó külföldi és belföldi egyházakat. Érezhető azonban, hogy ezen a vonalon nem tolonganak a szerzők: *Hafenschér Károly* és *Nagy Gyula* információbázist jelentő tájékozottsága és munkája teszi értékessé az ökömenikus rovatot – az olvasók részéről csak a köszönet hangján szólhatnak írásaikról.

e.) *Az egyháztörténeti rovat* – az összes között talán a legesetlegesebb része a LP-nak. A nagy évfordulók, a Kossuth centenárius, a Sztehlo Gábor emlékévé és az 1984-es világggyűlés részletes emlékeztetője mellett az egyéb egyháztörténeti anyagok általában *esetlegesek*. Érződik, hogy itt a legkevésbé a rendelkezésre álló anyag, vagy esetleg a színvonal miatt nem lehet leközlöni. Zavaró a *cikkék hosszúsága* is.

f.) *A teológia szomszédságában* – című rovat még értékesebb lehetne, ha szélesebb spektrumot kínálna. *Andorka Rudolf* 3 cikke és az iskolákról, oktatásról szóló 5 cikk egy irányba vitte el a rovat súlypontját. A teológiával legszomszédosabb tudomány, a lélektan területről sem cikk, de még könyvismertetés sem jelent meg. Hiányoznak ebből a rovatból a *természettudományok*, pedig a legújabb teológiai tájékozódás ismét nagy hangsúlyt fektet a természettudományok felfedezésére. Talán lehetne találni Budapesten szakembert, aki ezzel kapcsolatban évi egy-két cikket megírna. Hiányzik a *régészet*, mint kiegészítő tudományunk és olyan értelemben is, mint pl. egy-egy jelentős, keresztényen tartalmat is hordozó műtárgyunk bemutatása.

Napjainkban mindent felmérnek. Jó lenne néha olvasni nemzetünket, társadalmunkat érintő *hivatalos forrásból származó statisztikákat*, hogy mi is szócsövei lehessünk a legégetőbb és legfontosabb kérdések megoldásának. A felmérés segít a tájékozódásban és a tájé-

koztatásban. Nem szabad elfelejteni: a lelkész nemcsak tájékozódik, hanem tájékoztat is. Nem mindegy, honnan jut átfogó információkhoz.

Allandó téma a *sajtófigyelés*. Szükség lenne rá a mostaninál nagyobb mértékben. Több recenzióra, ajánlásra, bemutatásra, bírálatra lenne szükség.

g.) FÓRUM – *Bonnyai Sándor* cikkére jött a legtöbb válasz. Nem érkezett azonban semmiféle reflexió *Zászkaliczky Péter* „*Az LMK a holnap egyházában*” és *Szemerei Zoltán* „*Egyházunk anyagi helyzete*” című vitaindítására, felvetésére. A *Bonnyai* cikkekre érkezett válaszokból is az a tanulság, hogy nem találjuk el igazán a sajtóforum szerepét. Egyúttal nemcsak polemizálni szabad, hanem lehet egymáson épülni, elindulni is. Nemcsak akkor kell megszólalni, amikor felháborodásunkban már nem tudjuk magunkba fojtani a szót, hanem esetleg akkor is, amikor az én épületem hiányzó kövét éppen egy másik helyezte el, ezáltal én tovább tudok lépni, építeni. Ezt is lehetne egyszer leírni. Ez az igazi fórum.

1993 után néhány hónapig csend volt az *új énekeskönyv-javaslat* terén. Aztán a 9. szám hozta *Ferenczi Ilona* elég pesszimista hangú befejező cikkét, jelezve, hogy ezzel ő letette a tollat. Hogy közben mi történt, nem tudni, csak sejtteni. Utólag már könnyű okosnak lenni, de talán nem kellett volna a LP-ban ekkora helyet szentelni ennek az ügynek. Inkább szólaljanak meg a lelkészek, a hívek, akik használják az énekeskönyvet. Nem azt mondom, hogy ők mondják meg, milyen legyen, de hogy milyen lett nélkűlük, azt tudjuk.

h.) *Igehirdetési előkészítők* – Érződik, nem tudjuk, hogy ezekkel mit lehetne kezdeni. Megint túlságosan hosszúak. **Nem mindegyik rossz, de van, amelyik teljességgel használhatatlan.** Szükséges az egzegézis, de nem így. Tisztázni kellene: német mintájú tudományos feldolgozást akarunk-e adni az igéről, vagy gyorsan és könnyen használható segítséget szeretnénk nyújtani rohanó és túlterhelt kollégáinknak?

i.) *Gyülekezeti szolgálat – lelkési közélet* – No comment.

j.) *Bohus-Havasi*: – Gyermekekbibliaköri témák a tanév végétével leálltak. Nem baj. Igazán nem is erre és *nem ilyenre* van szükség. Egy középserű idegennyelvű anyag lemásolása lehet jó személyes használatban, de nem való országos szakfolyóiratba.

Az egyik szerkesztői üzenet visszautasította azt a kritikát, hogy kevés a *katechetikai anyag* – 1990 óta jelent meg bőséggel ilyen jellegű írás. Én is tudom. Mégis megkísérlem: *nem elég*. A lelkészek munkájának felét a hitoktatás teszi ki. Ilyen jellegű írás, segítség, óravázlat

az elmúlt évben nem jelent meg. Kivéve egyet: Trajtlér Gáborné írt az egyháztörténet iskolai tantérvel való egyeztetettségéről.

3.) Szerkesztői üzenetek

Elvonná teszik a folyóirat használatát. Érezhető: nem holt anyag adatott a kezünkbe – mögötte szándékok, embeerek, komoly erőfeszítések, áldozatvállások húzódnak.

Néhány megjegyzés:

– Ha valakinek 1994-95-ös munkaterve készül, amely közölhető, adja közre! (Vas megyében eddig 5 munkaterv került beküldésre!)

– Nagyobb a szükség a *csapatmunkára*, mint valaha. (5. szám). Az emberrel van a gond.

– 5. szám. Reflektálni kellene egyházzunk egyéb kiadványaira: a Hangra, az egyházmegyei lapokra, a Utitársra. Szerintem nem kell! Ezt olvassák a lelkészek, felesleges ezeket méltatni. Túl kicsik vagyunk ahhoz és túl közel vagyunk egymáshoz ahhoz, hogy ne tűnjék nyájkodásnak.

– *Nyugdíjas* lelkészek ügye. Szép gondolat, hogy valóban bízalmuk van a LP-hoz, vagy személyesen a szerkesztőhöz, ám nemcsak nyugdíjasok vannak az egyházban. Külön problémákat mennyiben és milyen formában tud felvállalni egy szakfolyóirat?

– Egyesek (?) számonkérik az *eklézisia humorát*. Nem komoly évről, csak valamilyen különökdésről van szó. Az illető jobban tenné, ha egyébként kiválóan sikerült LMK-dolgozatát kéziratoss jegyzeteiből áttenné tisztába és egy példányt beküldene az LP-nek is. Megígérte, hogy megteszi. Nem tette meg. Ez nem nevetség.

– Nemcsak az LMK-dolgozatok, hanem a szerkesztő szerint még a felkérésre sem érkeznek válaszok. Így nehéz dolgozni.

4. Összegezés

Összeségében az LP-nek nincs szégyellnivalója. Színvonalas folyóirat és nem kell szégyenkezniük a többi felekezettel előtt sem. Mivel azt állítottam az elején, hogy egyszerű olvasóként szólok hozzá, most meg kell köszönnöm kollégáim nevében is a szerkesztő fáradozását, amellyel az áldatlan körülmények között is hónapról hónapra pontos megjelenéssel ilyen színvonalas terméket tesz asztalunkra.

Egy nagy baj azonban van LP-ral! A lelkészek nem eléggé olvassák! Az elharmarkodott bírálatok helyett és a nagyobb együttműködési hajlandósággal megbecsültebb olvasmány is lehetne a LP evangélikus szolgálattelvének asztalán.

Zügn Tamás

A Sajtótanács kibővített ülésén több hasznos és megszívlelendő, megvalósítandó javaslat, ötlet hangzott el a Lelkipásztorral kapcsolatban.

Ezek közül néhány:

1. Katechetikai óravázlatokat kellene közölni hitoktatáshoz, gyermekbibliaköri munkához.

2. Össze kell hangolni legalább az Üzenet és a Lelkipásztor anyagát, mert nem csak lelkészek olvassák a Lelkipásztort.

3. Az egyházmegyei újságokból időszakonként át kellene emelni értékeesebb cikket a Lelkipásztorba.

4. Mivel a hazai római katolikus egyháznak nincs hasonló jellegű havilapja, elképzelhető lenne nagyobb együttműködés valamilyen formában.

5. A zsinatról úrja többet kellene közölni, de nem a Zsinati Híradó stílusában, hanem tartalmilag a lelkészeket érintő kérdésekről.

Kérés, javaslatok, ötletek

Mivel még az év második hónapjában vagyunk csak, kérem, hogy a következő témákról rövid, *Fórumba* való anyagot írjanak 1995-ben kedves Olvasóink! Ha egy témáról több írás is érkezik, úgy a mondanivaló lényegét ütköztetem.

– *Asszimetria Nyugat- és Kelet-Magyarország között* és ennek egyházi vetülete. Nemcsak térbeli, de időbeli távolság is van?

– *Miért nem szeretnek minket* keresztényeket ma, az egyházon kívül élők?

– *Jövedelmi aránytalanságok hatása* lelkészek, vezetők, professzorok között. Lehetséges-e a mainál igazságosabb arányosítás?

– *Elég-e a jóindulat irántunk* a nem egyházi sajtóban? (Ökonomikust írnak – ökömenikus helyett, görög katolikus – orthodox helyett, főtiszteletűnek vagy tiszteletesnek titulálnak – lelkész helyett, stb.)

– *Hol tart egyházi vitakultúránk?* A korlátlan igazság bajnokai, a tómondat használók helyett a tómondat alkalmazói, az övön aluli ütések észérvek helyett, a másik hitének és felekezeti hitvallásos hűségének kétségbevonása a tartalmas discussió helyett, stb. Van-e

még rés tudatunkon, meg tudjuk-e hallgatni a másikat? Előítéleteink erősebbek-e igazságkeresésünknel? Építésre vagy rombolásra való szóbeli vagy írásbeli vitáink – ezek az altémák.

– *Helyi ökumenikus helyzetünk*. Örömeink, keserű tapasztalataink. Rutinalmalkaink és testvéri viszonyunk a hétköznapiakban. Közös értékeink kötnek-e össze, vagy alkalmi konfrontációs helyzetünk?

– *Mint nem zsinati tag, mi a véleménye a Zsinatról?* Megalapozott véleményekre gondolok, s nem mende-mondákra.

– *Lehetséges-e sajátos evangélikus vélemény közéleti kérdésekben?* (Sajtó, TV, Rádió, üzleti felfogás, törtetés, nemzetek együttélése, stb.)

– *Minek vettük igazán hasznát szolgálatunkban a teológus éveinkben tanultakból* és mit ajánlanánk mai hallgatónak? (Ha újra kezdhetném – mit hangsúlyoznánk?)

– *Jövőkép az egyházzól*, tételekben fogalmazva röviden.

Olvasóinktól segítséget várva. Tua res agitur jelisével.

HK.

PÁLYÁZAT

A Budapest-Kelenföldi Gyülekezet egyik lelkészi állása nyugdíjba menetel folytán megüresedett. A gyülekezet presbitériuma az állásra pályázatokat a Budai Egyházmegye Esperesi Hivatalán keresztül (1034 Dévai B.M. tér 1.) fogad, 1995. március 25-ig.

alapdefiníciója. Amikor egyre többször használjuk a lelkipozítói igehirdetés szakkifejezést, akkor közel kerül egymáshoz a homiletika és a lelkipozítást. A példák folytathatók.

3. Kapcsolat a társtudományokkal

Ebbe a vonulatba illeszkedik az a folyamat is, amely szerint egyre nagyobb *kiegészítő tudományrendszert* kell felvonultatnia egy modern gyakorlati teológiának ahhoz, hogy a mai kihívásoknak meg tudjon felelni. Kommunikáció és magatartásvizsgálat ugyanúgy idetartozik, mint a pszichológia, pedagógia, és didaktika hármasa. Ezért nem zárt rendszer a gyakorlati teológia, hanem nyitott, befogadó és összességében felvevő rendszer. Amikor életrészleteket vizsgálunk meg, vagy amikor egyes korosztályokat közelítünk meg, akkor nem leszűkítő módszert választunk, hanem egy a nagyobb összefüggés rendszerében vizsgált kisebb egységet láthatunk magunk előtt. A konfirmációs kor kutatása nem nélkülözheti az óvodáskor és a felnőttkor valláspedagógiai összefüggéseit. A megérkezés a kisgyermekkorból és az indulás a felnőttkorba együttes kutatása adja meg a szakszerű tájékozódást a konfirmandus kor ismeretének területén. (Frieder Harz – Martin Schreiner (HG): *Glauben im Lebenszyklus*, Claudius Verlag, München 1994.)

A gyakorlati teológia klasszikus ágai éppen ezen a vizsgálati módszeren keresztül nyernek új színezetet és kerülhetnek közelebb a *világi tudományok területéhez*. Ez a mozzanat azért is kedvező ma számunkra, mert az elmúlt évtizedekben elveszített kapcsolódást és a közös módszerek hiányát pótolja a külső tudományterületekkel. Sok évnél el kell telnie ahhoz, hogy a bezártságot követő nyitottság egészséges átélése a hazai teológiai fejlődést partneri szintre emelje a világi tudományokkal. A lehetőség és az igény együttes jelenléte bizakodóvá tesz ezen a területen. Amennyire pozitív értelmű elmozdulást jelent ez, ugyanannyira magában hord egy nagy negatívumot is. Minden területen egyidejűleg lép be eddigi elzártságából a külvilágba a keresztyén állásfoglalás és megszólalás, sajnos azonban gyakran nem eléggé felkészült és megfontolt. Külön teológiai átgondolás tárgyát kell képeznie mindannak a tevékenységnek, amely a társadalom egésze elé kerül, és sokszor keserves következményeket eredményez az egyház működése számára. Jelenti ez a rádió, televízió, és az írott sajtón túl az oktatási és közéleti területen jelentkező problémákat. Ebben a vonatkozásban is igaznak érzem azt az irányítelt, hogy a gyakorlati teológia számára az elemző, vizsgáló attitűd életbevágóan fontos. Sokat javulhatna az egyház megjelenési képe a mai társadalmi környezetben, ha *többször követné elemző és értékelő tevékenység a már megtörtént eseményeket és mozgásokat*. Meg kell tanulnunk egy sokkal higgadtabb és megfontoltabb jelenléte és megnyilvánulást a nyugtalan és ingerült környezetben (negatív kritikák túltengése, szubjektív véleményáradat). Nem egyszerűen azért van erre szükség, mert ezt várja el a ma élő ember az egyháztól, hanem legfőképpen azért, mert az ellenkező stílussal egyre több embert idegenítünk el mi magunk az egyháztól és a gyülekezettől. A szekularizációval és a pluralizmussal nem lehet nem számolni akkor, amikor azzal a tudományággal foglalkozunk, amely számára alapkérdés, hogy hogyan jut el az evangélium a ma élő emberhez, és hogyan indulhat el, hogyan maradhat meg Krisztus követésében a mai nemzedék. Itt ma már nem elég a technikai ötlet vagy a formai újulás vizsgálata, hanem csak egy igazán mély és átfogó átgondolás lehet a segítségünkre.

4. Az istentisztelet mint központi vizsgálati terület, az egyházi életmegnyilvánulás középpontja

Ezek a gondolatok állnak ma amögött, hogy a látványos, „felfedezésű” jelenségek helyett inkább a leíró és a környezetet vizsgáló művek születtek meg az utolsó években. Egy közös jellemző azonban mindig jelen van:

- a gyülekezeti életforma prioritása
- a liturgiai gyakorlat és elmélet módszeres vizsgálata
- a lelkipozítói és pedagógiai megközelítés előtérbe kerülése

Ez vezetett oda, hogy az istentiszteleti életnek és magának az istentiszteletnek a kutatása uralkodó szerepre tett szert. Sorra jelentek meg és jelennek meg ma is azok a művek, amelyek az istentisztelet értelmezését végzik és a megújulás lehetőségeit vizsgálják. Biztos, hogy jelentős szerepet játszott ebben – megint a komplex értelmezés alapján – a partnercentrikus lelkipozítási átütő ereje és az antropológiai megközelítés előnyomulása az utolsó évtizedekben. A *szimbólum- és rítuskutatás* is nagyot mozdult a nyolcvanas évektől kezdve. Ez a folyamat nem jelenti azt, hogy a Szentírás, vagy a Krisztusban történő tájékozódás csorbát szenvedett volna, hanem éppen ezeknek a megjelenését, közvetítését akarja kimozdítani a megfáradás holtpontjáról. Rövidebben kifejezve: nem nagy a valószínűsége annak, hogy egy túlbeszélt és hangzavartól szenvedő emberiség felé a több, a nagyobb és a hangosabb beszéd lehet az időszert megközelítési mód. Ezért kerül előtérbe a templom, a templomi atmoszféra, a jelképek és szimbólumok, az átélés lehetőségének vizsgálata. Ami természetesen tünhetett egy korábbi környezetben, az egyáltalán nem az már a maiban. Talán már csak egyedül a mi régióinkban hallani olyan véleményt, hogy minden különbözőbb külső előkészítés és formai átgondolás nélkül valósulhat meg az istentisztelet és a szentségi esemény.

A *Lutheránus Világszövetségnek* a világ evangélikusságára kiterjedő felmérése kimutatta, hogy a megújuláshoz vezető út első állomása az *istentisztelet alapos és igényes átgondolása és kivitelezése* (Áfrika, Ázsia, majd Európa és Amerika a sorrend a megvalósulásban). A gyakorlati teológia területén a hetvenes évek végén Werner Jetter *Symbol und Ritual* című művében (*Symbol und Ritual. Antropologische Elemente im Gottesdienst*, Göttingen, 1978) adott igazán határozott kezdő impulzust a kutatásnak azzal, ahogyan *szimbólikus kommunikációként* karakterizálta az istentiszteletet: „Az istentiszteletnek nemcsak arról kell gondolkodnia, hogy a hit egyszerűen megismerhető, hallható és megtanulható legyen, hanem arról, hogy imádkozó hit maradjon. Az istentisztelet, mint szimbólikus kommunikáció, a vallásos dimenziót a maga sokrétűségében nyitva hagyja.” (További irodalom: *Ursula Früchtel: Mit der Bibel Symbole entdecken*, Vandenhoeck & Rupprecht, Göttingen, 1991) Így az istentiszteleti helyiség sem egyszerűen önmagában önmagáért beszél, hanem úgy testesíti meg egy igazi tekintélyt a mai ember számára, hogy benne a hitreteljesítésének története fejeződik ki, mint ahogyan az istentisztelet és az épület is elhívást és felhívást fejez ki.

5. Fordulat a gyülekezetépítés és gyülekezetpedagógia felé

Ugyanerről az alapról indul *Mafred Josuttis*, amikor az istentiszteletnek magatartáseméleti (viselkedéseméleti) vizsgálatát végzi el. *Christian Möller* pedig az istentisztelet

mint a gyülekezetépítés eredeti, de a posztmodernre is érvényes lehetőségét kutatja. (Der Gottesdienst als Gemeindeaufbau) Már önmagában is érdekes, ahogy Josuttis az istentiszteleti magatartásformákat vizsgálja (das Gehen, das Sitzen, das Sehen, das Singen, das Hören, das Essen, das Gehen). Az alapelemek genetikai, funkcionális és fenomenológiai vizsgálata az *Agenda alapján* történik meg nála. Az általa elvégzett vizsgálat példaértékű lehet arra nézve, hogy egy új Agenda bevezetését vagy használatát mindig megelőznie és követnie kell egy sokszínű teológiai és nem egyszerűen technikai véleménycserének. Biztatás ez arra is, hogy egy szépen kialakított liturgiai rend és az igényesen előkészített istentiszteleti alkalom nem lehet másodlagos fontosságú terület a megújulásra vágyó egyházi életben.

Ebbe az irányba halad *Hans-Christoph Schmidt-Lauber* bécsi professzor is a *Die Zukunft des Gottesdienstes* című művében, amikor az élő liturgia szükségességéről („Von der Notwendigkeit lebendiger Liturgie”) beszél (Calwer Verlag, Stuttgart, 1990). Mi sem kívánhatunk mást ezzel a területtel kapcsolatban, mint amit *Manfred Seitz* ír a fenti mű ajánlásában: döbbsentse rá a lelkészeket és gyülekezeti vezetőket arra, hogy a liturgiában olyan „meglepetés” vár rájuk, amire nem számítottak és amit nem vártak, és vezessen ez „szavak nélküli elcsodálkózáshoz”. Úgy gondolom, hogy ez a két rövid szak fontos lehet számunkra, mert a megszokottságból és rutinosságból éppen a „meglepetés és az elcsodálkozás” átélése vezethet ki.

Ezzel a kiragadott példával nem liturgikai reformot, nem is a radikális átalakítást szeretném előtérbe helyezni, hanem csak egyszerűen felhívni a figyelmet arra, hogy amikor a gyakorlati teológiának egyik vagy másik szelete háttérbe szorul, az mindig elárulja az egész életfunkció kóros változás irányát. A magyar *evangélikus spiritualitás* veszélyeztetettsége, hiányzó elemeire és fogyó eszköztárára fel kell hívni a figyelmet napjainkban.

Az előbbi kérdésfelvetések is mutatják, hogy a gyakorlati teológia számára egyre erősebben érvényesülő kritérium az *egyházközeli, gyülekezetközeli és a lelkészközeli* hármasságának felvállalása. Ezt tükrözi a mára már alpművé váló *Gyülekezetpedagógiai kompendium* (Göttingen, 1987, Gottfried Adam és Rainer Lachmann összeállításában). Benne még arról olvasunk, hogy a legmodernebb lexikonok sem tartalmazzák a gyülekezetpedagógiát mint diszciplínát, s hogy maga a szóhasználat sem gyakori. Mára a gyülekezetpedagógia ismert fogalomná vált. *Enno Rosenboons*, majd később *Ernst Nipkow* mélyíti el és építi be a valláspedagógiájába, ahol a mottó is így alakul: „*együtt élni és hinni tanulni*” – ez a gyülekezet. („Gemeinsam leben und glauben lernen” 1975)

Nipkow valláspedagógiai rendszerében szorosan együtt kell értenünk a *gyülekezeti és a nyilvános tanítói szolgálatot*. A mi hazai helyzetünkben e kettő kényszerűen együtt volt, csak éppen nem tudatosodott kellő módon az elmúlt évtizedekben. Azért is fontos ezt szem előtt tartanunk, mert ma a gyülekezet valóban a tanítás színhelye – „*Lermort Gemeinde*”, ahogyan 1984 óta már egy új folyóirat is jelzi a nevével. Ez ma már nemcsak igény, vagy kitűzött cél, hanem megkerülhetetlen követelmény. Nagyon sokat árt minden olyan tevékenységünk, vagy éppen passzivitásunk, ahol ez a tanítási folyamat nincs jelen vagy nagyon akadódik, esetleg a színvonala nem megfelelő. A hazai tapasztalat is mutatja azt, hogy ahol a nyilvános tanítást felvállalja egy gyülekezeti közösség, ott lehet megújulást, életképességet és dinamikus gyülekezeti állapotot találni.

Ennek a tanítói programnak ad minta-lehetőséget

Christian Möller újabb kiadást megért könyve: „*Wenn der Herr nicht das Haus baut...*” Briefe an Kirchenälteste zum Gemeindeaufbau (Vandenhoeck & Rupprecht, 1993 IV. kiadás 1978.) Ez a kis könyvecske 21 levelet tartalmaz praktikus használatra, gyülekezeti presbitériumok továbbképzésére. Aki csak foglalkozik Magyarországon felnevelésképzési kérdésekkel, nagyon pontosan tudja, mennyire sok energiát igénylő, kemény feladat ez.

6. A képzés vizsgálata – aktuális kérdések

Amikor ezeket a témákat és kérdéseket emelem ki, akkor azt sem szeretném elhallgatni, hogy hazai teológiai képzésünknek alakulnia, fejlődnie kell, hogy megfeleljen a kor kihívásainak. A tantárgyi rendszerben a *homiletika, poimenika és a gyülekezetépítés (benne liturgia és gyülekezetpedagógia)* a gyakorlati teológia fő tárgyai. Ebből következően növekedik a *hospitáció* jelentősége és a gyakorlatok kiépítése az öt tanulmányi év alatt, de leginkább az utolsó két évben. Nagy változás az, hogy a két budapesti evangélikus gimnáziummal a *gyakorló iskolai rendszer* kezd kialakulni, és hasonló igénnyel jelentkezett soproni gimnáziumunk is. Külön problématerület a *hitoktató/hittantanár képzés* kérdése egyházi és állami összefüggésben egyaránt.

Néhány egészen friss és aktuális kérdés, amelyeket át kell gondolnunk a közeljövőben:

- gyülekezeti munkások helye, szerepe és a képzés, illetve továbbképzés kérdése (kibocsátás, ordináció problematikája)

- a lelkési hivatás értelmezése a fiatalabb nemedékek szemszögéből (áldozatkészség átalakulása – a változó lelkészsálad – a hivatálmokszellem terjedése, gondjai)

- feszültséghordozás a lelkési magánélet területén (pihenés, feltöltődés)

- az újabban jelentkező társadalmi ellenszenv kérdése abban az értelemben is, hogy szembenézünk-e önmagunkkal, módszereinkkel, stílusunkkal

- részvétel az oktatásban, nyílt keresztyén jelenlét a nevelésben (milyen felkészültséggel, milyen ismeretekkel, milyen felelősséggel, milyen elkötelezéssel)

- a kiszoruló felkarolása a megváltozott gazdasági körülmények között (egy új diakóniai lelkület felvázolása, kialakítása a növekvő számú esetleges pásztorlásának kérdése)

- a lelkési szolgálat „lelkési” karakterének fennmaradása, azaz mire képzünk ki és mire készítünk fel (hivatás-etika, hivatásunk korszerű, elméleti tisztázása)

- egyháztagok meglévő passzivitásának kérdése (elfogadó, elváró, elviselő karakter. Milyen út vezet a lelkészcentrikus gyülekezeti modelltől a munkatársi közösségben élő, modern és életképes gyülekezet felé?)

Természetesen ezzel a tanulmánnyal a gyakorlati teológia jelenlegi kérdéseinek csak egy kis töredékét sikerült átgondolni. Nagyon sok izgalmas, új terület jelentkezett még ezeken kívül, akár a médiákra, akár igehirdetési publikációk változásaira gondolunk. De a jelenlegi hazai körülmények között egyértelmű prioritást élveznek az egyháziasság megőrzését szolgáló gyülekezetvezetési, szervezési kérdések. A fenti problémák kiválasztása ezen nézőpont alapján történt.

(A fenti tanulmány LMK-téma feldolgozásaként hangzott el 1994. decemberében a Győr-soproni, Pest megyei és Pesti egyházmege lelkési munkaközösségekben.)